

הרשות לשיקום האסיר

סיכום שנת עבודה 2010

ד"ר חיים אילוז-אילון

עריכה:

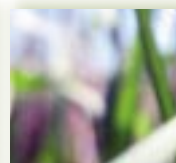
יוסי וילנר

עו"ס יעל מנסדורף-קוליץ

עו"ס יפעת עמית

עיצוב והדפסה:

"סטודיו שחר שושנה" מקבוצת "סקורפיו88"

5	דבר השר
7	דבר היו"ר
9	דבר המנכ"ל
11	הקדמה
13	חזון ומטרות הרשות לשיקום האסיר
15	שיקום האסיר - היבטים כלכליים
16	רצף טיפולי-שיקומי, שב"ס ורש"א
25	סוגי עבירות
27	מצב משפחתי
29	גיל האסירים המטופלים
31	יועצי רש"א בכלא והחלטות ועדות השחרורים
35	תכניות שיקום בתנאי פיקוח
38	הטיפול באסירים המשוחררים
41	שיקום בהוסטלים
43	מעסוקה לאסירים משוחררים
47	השלמת השכלה לאסירים משוחררים
48	הטיפול במשפחת האסיר
51	אסירים משוחררים מהאוכלוסיה הערבית
53	שיקום אסירות משוחררות
55	אבחון וטיפול בעברייני מין
58	שיקום תורני
59	תכנית שוש"ן - שיקום ושילוב נוער
62	הפעילות המחוזית
66	מועדות (רצידיביזם)
68	תחום מחקר
69	פיתוח קשרי חוץ ושיתופי פעולה בינלאומיים
70	תחום פניות ציבור
71	תקציב הרשות לשיקום האסיר
73	סיכום ומסקנות

הלב פתוח לרווחה

מדינת ישראל

משרד הרווחה והשירותים החברתיים
לשכת השר

דבר השר

שיקום אסירים משוחררים מהווה שליחות חברתית מהמעלה הראשונה. אסירים רבים המרצים מאסרים בגין עבירות שביצעו היו בעבר קרבנות בעצמם. רבים מהם קרבנות של החברה והקהילה בה גדלו, של המשפחה אליה נולדו ובה חוו אלימות ומנטליות עבריינית, של מסגרות חינוכיות מהן נפלטו ושל נקודת הפתיחה הנחותה ממנה יצאו. לפיכך, תפקידה של החברה לטפל בתחלואיה ולשקם את אלה שכשלו וריצו את ענשם ומחובתה לעשות כן הן כלפי האסירים והן כלפי החברה אליה הם שבים.

אוכלוסיית האסירים המשוחררים, גם אם מאחוריה מטען של מעשים קשים, זקוקה לסיוע מתמיד בהיותה מן החלשות שבחברה. עשיית הרשות לשיקום האסיר תורמת רבות להגשמת אינטרס ציבורי חשוב והוא שיקום האסירים המשתחררים במטרה להוציאם ממעגל הפשיעה ולשלבם כאזרחים נורמטיביים ופרודוקטיביים בחברה הישראלית, תוך קיום חוקי מדינת ישראל.

כשר הממונה על הרשות לשיקום האסיר ומהיכרותי עם פעילותה החשובה של הרשות בקרב אסירים משוחררים אני יכול לומר כי משרד הרווחה משקיע מאמצים רבים בהסדרת אופן הקצאת המשאבים והגדלת התקציבים של הרשות להמשך ההתמודדות המערכתית עם שיקום אסירים משוחררים והרחבת המענים השיקומיים בקהילה בכל רחבי הארץ.

ברצוני לברך על הוצאת חוברת סיכום פעילות הרשות לשנת 2010 ולהביע את הערכתי ליו"ר הרשות, ד"ר מאלק עמרור וחברי מועצת הרשות, למנכ"ל הרשות, ד"ר חיים אילוז-אילון ולכל עובדי הרשות במטה, בטח ובקהילה, אשר עושים עבודת קודש מתוך שליחות אמיתית ופועלים בצורה מקצועית ומסורה.

בברכה,

משה כחלון

שר הרווחה והשירותים החברתיים

דבר היו"ר

הרשות לשיקום האסיר ממלאת תפקיד חברתי בעל חשיבות עליונה בשיקום אסירים ושילובם בחברה הנורמטיבית. במשך שנים נצברו ברשות נסיון רב וידע מקצועי ייחודי בתחום שיקום אסירים ופותרו בה שיטות טיפול ייחודיות המותאמות לצרכיה של אוכלוסיית האסירים המשוחררים ובני משפחותיהם.

עקב המחסור במשאבים ממנו סובלת הרשות מזה עשור, לא הצליחה הרשות להגיע לכלל אוכלוסיית האסירים המשוחררים הזכאים לשיקום על ידה עפ"י חוק. עם זאת, על אף תקציבה המצומצם, הצליחה הרשות להגיע להישגים מרשימים.

עם כניסתי לתפקיד יו"ר הרשות ויחד עם כניסתו לתפקיד של מנכ"ל הרשות ד"ר חיים אילוז-אילון, החלטנו על ביצוע שינוי ארגוני ברשות, במטרה לייעל את פעילותה ולאפשר לעובדיה להתמקצע ולהתמחות בתחום פעילותם. דגש מרכזי הושם על שיקום בקהילה ועל חיזוק הרצף השיקומי מהכלל - לקהילה תוך חיזוק הקשר עם שב"ס. מנכ"ל הרשות ואנוכי פועלים יחד להעלאת המודעות הציבורית לשיקום אסירים בישראל, להגדלת תקציב הרשות ולאיתור מקורות חיצוניים נוספים למימון פעילויות שיקומיות.

כיום אנו נמצאים בעיצומו של תהליך שינוי מעמדה הסטטוטורי של הרשות וקליטתה כשירות במשרד הרווחה. תהליך זה נובע מהחלטת ממשלה בעניין, ובסיומו עתידה הרשות להכפיל את תקציב פעילותה השנתי. אנו, כמייצגי הרשות, הצבנו מספר תנאים למעבר ודרשנו להגדיל את תקציביה של הרשות, לשמור על עצמאותה המקצועית ולמזער את פגיעת המעבר בעובדי הרשות. אני תקווה כי מעברו של החוק ושינוי מעמדה הסטטוטורי של הרשות, תוך שמירה על תנאים אלו, יאפשרו לרשות להגשים את החזון שהציבה לעצמה ולספק מענה שיקומי הולם לכלל האסירים המשוחררים בישראל.

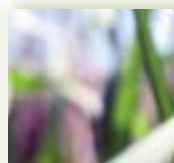
מנכ"ל הרשות, מנהלי המחוזות וצוות העובדים ברשות הפועל בכל רחבי הארץ, עושים עבודת קודש מקצועית ומסורה וראויים להערכה מרובה. בשנת 2010 השתתפתי, יחד עם מנכ"ל הרשות, בכנס ארגון התקון העולמי ICPA, בו הציג מנכ"ל הרשות את חזון הרשות ושיטת השיקום ההוליסטית שפותחה ברשות. ההרצאה זכתה להדים חיוביים רבים, הערכה ובקשות מנציגים בינלאומיים שונים ללמוד מאתנו. אני מאמין כי גופים בינלאומיים נוספים רבים, העוסקים בשיקום אסירים, ישמחו ללמוד מהידע והנסיון שנצבר ברשות, וחשוב לפתוח אפיקי תקשורת מעין אלה.

כולי תקווה כי השנה הקרובה תביא עמה שינויים חיוביים וברכה לעובדי הרשות, לאוכלוסיית האסירים המשוחררים ולמדינת ישראל.

בכבוד רב

ד"ר מאלק עמרור עו"ד רו"ח
יו"ר הרשות לשיקום האסיר

דבר המנכ"ל

אני שמח להציג בפניכם את סיכום שנת העבודה 2010 של הרשות לשיקום האסיר.

מדובר בשנה של עשייה עניפה בכל תחומי פעילותה של הרשות. כפי שיפורט בהמשך, בשנה זו פעלנו לחידוש וחיזוק המבנה הארגוני של הרשות, הצבנו חזון חדש, מטרות ויעדים וייצבנו את מעמדה של הרשות כגוף מקצועי ומוביל דרך בתחום שיקום האסיר. במקביל ניהלה הרשות מגעים עם משרדי הממשלה השונים במטרה להגדיל בצורה משמעותית את תקציביה, על מנת שתוכל להגשים את חזון הרשות ולספק מענה שיקומי-הוליסטי הולם לכלל האסירים המשוחררים במדינת ישראל.

עם כניסתי לתפקידי הצבתי חזון חדש לרשות לשיקום האסיר ומטרות ויעדים ברורים להגשמתו. מטרת העל של הרשות הינה צמצום אחוזי המועדות במדינת ישראל, אליה אנו שואפים להגיע באמצעות מספר יעדים: עיגון נושא הרצף הטיפולי מהכלא לקהילה וחיזוק מערך שיתופי הפעולה עם שב"ס - נושא עליו הושם דגש מיוחד בשנת 2010 ואף נכתבה אמנה משותפת, העתידה להיחתם בקרוב, בין הרשות ובין שב"ס; הגדלת סל המענים לשיקום אסירים משוחררים בקהילה ולבני משפחותיהם והרחבת מערך רכזי שיקום האסיר בקהילה, במטרה לאפשר לכלל האסירים המשוחררים לזכות בשיקום הולם. דגש נוסף הושם על פיתוח מענים שיקומיים לאסירים משוחררים מהאוכלוסייה הערבית, המהווים כ-42% מכלל האסירים הפליליים תושבי ישראל, ואשר כיום המענים העומדים לרשותם הינם מצומצמים ביותר; עדיפות מיוחדת ניתנה השנה לתחום התעסוקה ברשות, מתוך תפיסה שאין שיקום ללא תעסוקה. הרשות משקיעה משאבים רבים ביצירת שותפויות, הפעלת פרויקטים חדשניים להכנה לתעסוקה מהכלא לקהילה ובפיתוח מקומות תעסוקה בעלי אופק תעסוקתי שיתנו לאסיר המשוחרר אפשרות להתקדם ולהתפתח. בנוסף, פיתחה הרשות בשנת 2010 תוכניות ופרוייקטים חדשניים רבים, בתחומים שונים, אשר קצרה היריעה מלפרטם ואשר יבואו לידי במהלך דו"ח סיכום שנת העבודה.

כחלק מתהליך ההתמקצעות וההתייעלות שהובלתי ברשות, עברה הרשות בשנה זו תהליך של שינוי ארגוני משמעותי במספר ממדים: שינוי מבנה הארגון וההיררכיה הנהוגה בו; שינוי ההתנהלות הארגונית - חידוש והנהגה של נהלים ברורים ואחידים ויצירת דרכי עבודה אחידות בתוך הרשות ובעיקר מול הגורמים החיצוניים עמם עובדים באופן יומיומי עובדי הרשות בכל רחבי הארץ כגון: שב"ס, ועדות השחרורים, משרדי ממשלה שונים, הפרקליטות, הסנגוריה הציבורית, מב"ן ועוד; הגדרת תפקידים ברורה - שתאפשר התמקצעות, התמחות ופיתוח כלים וידע של העובדים בתחומי פעילותם הייחודיים.

ועדת המחקר של הרשות, שחידשה את פעילותה בשנת 2009, בראשותה של פרופ' אפרת שהם, המשיכה לפעול במלוא המרץ בשנת 2010 וקידמה מחקרים רבים בתחום שיקום האסיר בישראל. מחקר בנושא "שיקום באזיקים אלקטרוניים - מחקר הערכה של תוכנית הפיקוח האלקטרוני בקרב אסירים ברישיון בישראל" פורסם באוגוסט 2010 ע"י חברי ועדת המחקר של הרשות פרופ' אפרת שהם, ד"ר שירלי יהושע, גב' רותם אפודי ומר אבי דיאמנט - המפקח הארצי של הרשות. בועדה חברים חוקרים בכירים מאוניברסיטאות ומוסדות אקדמיים יוקרתיים ברחבי הארץ. הפעילות המחקרית מהווה חלק אינטגרלי והכרחי בפעילות הרשות, תורמת לקידום הקשר בין האקדמיה לבין הפרקטיקה, מעודדת עריכת מחקרים אקדמיים במגוון רחב של תחומים הרלוונטיים לנושא שיקום אסירים ובני משפחותיהם, ומהווה תרומה משמעותית הן לידע המקצועי והן לידע האקדמי.

תחום התמקצעות נוסף שצבר תאוצה בשנת 2010 ברשות לשיקום האסיר הוא הטיפול בעברייני מין. במשך שנים רבות ההתייחסות לעברייני מין בארץ ובעולם היתה כאל סוטים, פוגעים בחברה, שיש להרחיקם מהקהילה ולהענישם. בשנים האחרונות חל שינוי משמעותי באופן הטיפול בעברייני מין, לאור ההבנה שענישה לבדה אינה מביאה לירידה בשיעור הרצידיביזם. כמו כן, מחקרים הראו שעברייני מין אשר לא עברו טיפול ייעודי, הינם בעלי נטייה גדולה יותר לחזור ולפגוע בהשוואה לעברייני מין שעברו טיפול ייעודי. מדובר בתחום ידע ייחודי אשר שונה מהותית מטיפול בעבריינות מסוג אחר. לא

רק זאת, אלא שטיפול קונבנציונאלי אף יכול להעלות את הפוטנציאל לביצוע עבירות מין נוספות. לאור זאת, מתפתח בשנים האחרונות ברשות תחום ידע מקצועי-ייעודי לטיפול באוכלוסייה זו. בשנת 2010, נדרשה הרשות להיערך לקראת מעבר החלק הטיפולי-שיקומי בחוק להגנת הציבור מפני עברייני מין, המטיל על הרשות את האחריות לפיתוח כלים טיפוליים ייעודיים והקמת מסגרות ייעודיות לטיפול בעברייני מין. החוק עתיד לעבור בכנסת ביולי 2011 ועם מעברו תידרש הרשות לספק מענים שיקומיים הולמים למספר רב של אסירים משוחררים שהנם עברייני מין. על מנת לאפשר טיפול בכמות גדולה יותר של אסירים משוחררים שהנם עברייני מין, פתחה הרשות לשיקום האסיר מערכת הכשרה רחבה למטפלים בתחום עבריינות המין. בתחילת שנת 2011, החלו 13 מטפלים מטעם הרשות לשיקום האסיר את הכשרתם בקורס דו-שנתי לאבחון וטיפול בעברייני מין במחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר אילן.

במחצית השנייה של שנת 2010 התקבלה החלטת ממשלה שמשמעותה שינוי מעמדה הסטטוטורי של הרשות לשיקום האסיר וקליטתה במשרד הרווחה, תוך הגדלה משמעותית של תקציב הרשות. הרשות החלה בהיערכות לקראת מעבר זה, העתיד להתרחש בינואר 2013. במו"מ שהתקיים בין הנהלת הרשות, משרד האוצר, משרד הרווחה ונציבות שירות המדינה, העמידה הנהלת הרשות שלושה תנאים למעבר:

- שמירה על עצמאותה המקצועית של הרשות בתוך משרד הרווחה.
  - שמירה על עובדי הרשות.
  - הגדלה ניכרת של תקציבי הרשות והבטחתם באמצעות עיגונם בחקיקה, במטרה להגשים את חזון הרשות ולספק מענה שיקומי הולם לכלל האסירים המשוחררים בישראל.
- בטוחני כי מעבר זה ייטיב עם הרשות לשיקום האסיר, יגדיל באופן ניכר את משאביה ויאפשר לנו להגשים את חזון הרשות ולאפשר לכלל האסירים המשוחררים בישראל לממש את זכותם לקבלת מענה שיקומי הולם.

ברצוני לציין כי מזה כעשור עומד תקציב הרשות לשיקום האסיר על 14 מליון ₪ בלבד. מתקציב זה מחוייבת הרשות לשלם את כל תוספות השכר שהתקבלו מתוקף הסדרים שונים ומתוך כך מצומצמים עם השנים באופן ניכר תקציבי הפעילות של הרשות ויכולותיה לספק מענים לאוכלוסיית היעד שלה. עם זאת, ממצאי דו"ח סיכום שנת העבודה 2010 מצביעים על גידול ניכר במספר האסירים המשוחררים המקבלים מענים שיקומיים ע"י הרשות. עובדי הרשות במטה ובשטח וכן רכזי שיקום האסיר ברשויות המקומיות מבצעים את עבודתם ברצינות, במקצועיות רבה ובמסירות אין-קץ. מידי יום אנו נתקלים בקשיים רבים הנוגעים לשיקומם של מטופלינו, הן עקב הקושי שמגלים האסירים המשוחררים, לאור נסיון העבר, לרכוש אמון בגורמי הטיפול והן עקב הקשיים עמם אנו מתמודדים מול הגורמים הטיפוליים בקהילה, המסרבים לקלוט אסירים משוחררים לטיפוליות והרשות, לאור מצבה הכלכלי הקשה, מתקשה להעביר את התחייבותיה לרשויות המקומיות. על אף קשיים אלו, נלחמים עובדי הרשות לשיקום האסיר באופן יומיומי, בכל מחוזות הרשות ברחבי הארץ, על זכותו של כל אסיר משוחרר לשיקום והגידול במספר האסירים המטופלים ברשות, על אף התקציבים המצומצמים, מהווה הישג משמעותי ביותר.

אני מברך על הוצאת דו"ח הסיכום השנתי ומקווה שנסכיל להפנים את הממצאים המוצגים בו, ללמוד מהצלחות וההישגים ולמנפם הלאה, אך גם לדעת לזהות את הכשלים ולנתווים לכיוונים שיאפשרו ייעול וצמיחה. באופן זה נוכל להמשיך בדרכנו לייצב את הרשות כגוף מוביל ופורץ דרך, בארץ ובעולם, בתחום שיקום האסיר, ולעגן את סמכותה ותורמתה הן לבסיס הידע המקצועי והן לפרקטיקה.

בברכה,

ד"ר חיים אילון-אילון

מנכ"ל הרשות לשיקום האסיר

דו"ח סיכום שנת העבודה 2010 של פעילות הרשות לשיקום האסיר, מקיף את פעילות הרשות לשיקום האסיר בהיבטים כלל ארציים, החל בבתי הכלא וכלה במסגרות הטיפוליות הקהילתיות והחוץ-קהילתיות ובמסגרות הטיפוליות המיוחדות המיועדות לאוכלוסיות ייחודיות של אסירים משוחררים. הדו"ח בוחן ומנתח את תופעת האסירים בכלל¹ ואת תופעת האסירים המשוחררים בפרט בשנת 2010, תוך השוואת נתוני 2010 לנתונים שונים שהצטברו ברשות ב-18 השנים האחרונות.

שיקום אסירים משוחררים הנו נושא בעל חשיבות מרובה בשמירה על הסדר הציבורי. המשאבים שמקצה המדינה לנושא הסדר הציבורי מהווים נחמ מרכזי מתקציב המדינה ולפיכך מדובר בנושא בעל חשיבות קריטית בציבוריות הישראלית: הוצאות השכר לסדר הציבורי הן כ-3.8% מתקציב המדינה כולו, או 5.2% מתקציב המדינה למעט תקציב הביטחון והחזרי חובות. גודל התקציב לתחום זה הוא פי 52 מהחלק היחסי של המטופלים באוכלוסייה. פרט להוצאות על שכר יש להוסיף לתחשיב את ההוצאות של שירותי החינוך, הרווחה והבריאות, את הנזקים הישירים והעקיפים, את העדר ההכנסות ממיסוי ואת הוצאות הביטוח הלאומי ותשלום לביטוחים פרטיים. בהתאם לנתונים אלו, נראה כי הוצאות המדינה הישירות והעקיפות על הסדר הציבורי הן בלתי פרופורציונאליות להיקף האוכלוסייה המטופלת ומהוות נטל משמעותי על תקציבי המדינה ואזרחיה.

הדו"ח בוחן את הטיפול באסיר המשוחרר ובמשפחתו. הוא מקיף את היישובים שבהם מתקיימת פעילות של שיקום אסירים על ידי רכזי שיקום האסיר או נציגי הרשות לשיקום האסיר. הדו"ח מתייחס גם לאסירים משוחררים המגיעים למסגרות המיוחדות של הרשות לשיקום האסיר (תוכנית 'שושן' לשיקום נערים שריצו מאסר, תוכנית שיקום לאסירות משוחררות, שיקום תורני, הוסטלים, שיקום עברייני מין ועוד).

מדובר בלמעלה מארבעת אלפים וחמש מאות מטופלים, שמתוכם 1,431 בני משפחה של אסירים.

טבלה 1: האסירים המשוחררים המטופלים במסגרות השונות של הרשות

המסגרת הטיפולית	אסירים משוחררים	בני משפחה	סה"כ 2010	סה"כ 2008	סה"כ 2006	סה"כ 2004
רכזי שיקום האסיר בקהילה	2479	1116	3595	2993	3198	2344
הוסטלים ומסגרות חוץ ביתיות	283	75	358	374	287	152
תכניות הנשים (תל"מ ואימהות וילדיהן)	163	184	347	359	222	127
שיקום תורני	73	10	83	93	102	45
שושן - שיקום ושילוב נוער	80	46	126	188	160	137
סה"כ	3078	1431	4509	4007	3969	2805

מהנתונים עולה כי 3,078 אסירים משוחררים טופלו בשנת 2010 ע"י הרשות לשיקום האסיר ובכללם אוכלוסיות מיוחדות, אסירות משוחררות, נוער עד גיל 18 ושומרי מצוות. המספר כולל גם אסירים משוחררים שנקלטו לטיפול בשנים קודמות וממשיכים בטיפול.

מכיוון שמדובר באחוז גדול של אסירים מתוך כלל האסירים המשוחררים, אפשר להכליל ולהסיק מסקנות מממצאים אלו על פרופיל האסיר המשוחרר במדינת ישראל ובני משפחתו, על הגעתו לטיפול, התמדתו והשתתפותו בתהליך הטיפולי.

הנתונים בדו"ח לוקטו מן המידע שמסרו רכזי שיקום האסיר ביישובים, מנהלי התכניות המיוחדות וההוסטלים, יועצי התעסוקה ויועצי הרשות לשיקום האסיר בבתי הכלא ובקהילה. לעריכת ההשוואות בדו"ח נעזרנו בנתוני שב"ס כפי שהם מופיעים באתר האינטרנט של שב"ס² ובאלו שהתקבלו באדיבות מערכת ההנחיה ובקרת המידע בשב"ס, ועל כך אנו מודים לגברת מינה

1 בכל מקום שבו מוזכר "אסיר" או "אסירים" הכוונה גם לאסירה או אסירות, אלא אם נכתב במפורש שמדובר באסירים גברים או באסירות נשים.

2 www.IDS.il - אתר שירות בתי הסוהר

שנהב - קצינת ההנחיה ובקרת המידע במחלקת האסיר של שב"ס. כמו כן ברצוננו להודות לגברת ציפי טוקר - הממונה על ועדות השחרורים בהנהלת בתי המשפט, על הנתונים שמסרה על ועדות השחרורים.

נתונים נוספים בהם הסתייענו התקבלו מן השנתונים הסטטיסטיים של מדינת ישראל, בנתונים שקיבלנו ממטה הרשות לשיקום האסיר בירושלים ובעיקר מעו"ס אבי דיאמנט המפקח הארצי של רש"א³ ומעו"ס יפעת עמית- יועצת כלא-קהילה ברש"א ולשעבר מרכזת ועדות השחרורים.

חלקים ניכרים מהדו"ח נלקחו ממאמר שכתבו מנכ"ל הרשות לשיקום האסיר, ד"ר חיים אילוז-אייילון d.s.w, והיועצת המקצועית למנכ"ל עו"ס יעל מנסדורף-קוליץ, העוסק בתחום הרצף הטיפולי מהכלא לקהילה. בהמשך מוצגים נתונים על מספר האסירים בפועל ועל האסירים המשתחררים ומידע על האסירים ובני משפחותיהם המצויים בטיפול (כולל מצב משפחתי, גיל, מועדות וסוגי העברות). הנתונים מציגים את היקף הטיפול באסירים המשוחררים מהיבטים שונים: פעילות קבוצתית וקהילתית, התערבויות טיפוליות מיוחדות ושיקום תעסוקתי.

הפרק העוסק בטיפול בעברייני מין נכתב ע"י עו"ס אריאל אבקסיס - ראש תחום שיקום עברייני מין ברשות, והפרק העוסק בתוכנית חונכות ילדי אסירים נכתב ע"י עו"ס גדעון ביאלר - מנהל מחוז מרכז ברש"א ועו"ס רחל כרמל - יועצת כלא-קהילה במחוז מרכז של רש"א, הממונים על הפעלת התוכנית ברמה הארצית. חשוב לציין כי מעבר לטיפול באסיר המשתחרר, מספקת הרשות לשיקום האסיר מענים גם לבני משפחת האסיר, הן בעת שהותו במאסר והן לאחר שחרורו.

תודות למפקח הארצי, למנהלי היחידות האזוריות, ליועצי הרשות לשיקום האסיר בכלא ובקהילה ולמנהלי הפרויקטים והתוכניות שהשקיעו זמן ומאמצים במילוי והגשת דו"חות הנתונים. תודה לרכזי ורכזות שיקום האסיר ולאנשי הקשר בקהילה שבזכות עבודתם המאומצת הגענו לממצאים שעולים מן הדו"ח. תודה למנהלי שירותי הרווחה ברשויות המקומיות, לראשי הצוותים ולמדריכים. תודה לנועם וילנר שקיבץ וקידד את הנתונים וליהודית וילנר על ההגהה ועריכת הלשון.

עורכי חוברת סיכום שנת עבודה 2010

הרשות לשיקום האסיר

חזון ומטרות הרשות

בשנתיים האחרונות שוקדת הרשות על בחינת החזון ורענונו. להלן החזון והמטרות

חזון הרשות לשיקום האסיר:

מתן הזדמנות לאסיר המשוחרר להשתלב במשפחה ובחברה במטרה למזער את אחוזי המועדות ולהגן על הציבור מפני פשיעה ועבריינות.

מטרות ויעדים לשנים הבאות:

מטרה: צמצום המועדות והחזרה לבתי הכלא ל-40% בדומה למועדות ב-OECD בארצות אירופה

מטרה: מתן מענה שיקומי הולם לכלל האסירים המשוחררים במדינת ישראל ובני משפחותיהם

יעדים:

- הרחבת מערך יועצי השיקום המחוזיים (כלא-קהילה), האחראיים על אבחון האסירים בכלא ופיקוח על תוכניות השיקום בקהילה, מ-15 תקנים כיום ל-24 תקנים ופריסתם ב-27 בתי הכלא ברחבי הארץ (כולל יועצי שיקום תורני, נשים, נוער, ומיעוטים) במטרה להגדיל את מספר האסירים שפוגשים יועצי השיקום בכלא מכ-3,500 כיום לכ-6,000 מידי שנה.
- הרחבת מערך רכזי שיקום האסיר בקהילה, האחראיים על בניית והפעלת תוכניות השיקום בקהילה, מ-40 תקנים כיום ל-100 תקנים (לפי תקן של 80 אסירים בפועל לרכז).
- הרחבת מערך יועצי התעסוקה מ-7 תקנים כיום ל-8 תקנים, לצורך ליווי, השמה ופיקוח תעסוקתי, והמשך פיתוח מערך התעסוקה של הרשות לשיקום האסיר.
- פיתוח והרחבת מערך השירותים לאסירים משוחררים מהאוכלוסייה הערבית (המהווים כ-42% מכלל האסירים המשוחררים בישראל) ובני משפחותיהם, הזקוקים למענים ייחודיים: מינוי רכזי שיקום האסיר ביישובים ערביים ומעורבים, הקמת מרכזים טיפוליים-שיקומיים רב-תכליתיים (הכוללים הוסטל ומרכז-ערב) בצפון, בדרום ובמרכז.
- פיתוח פרויקטים ייעודיים לאוכלוסיות מיוחדות
- חונכות ילדי אסירים - פריסת התוכנית בכל חלקי הארץ והרחבת היקף התוכנית מכ-350 ילדים כיום לכ-750 ילדים.
- הרחבת מאגר והיקף השירותים לאסיר ומשפחתו
- הגדלת היקף האסירים המטופלים השנתי מ-2,000 ל-4,500
- הרחבת מערך ההוסטלים כ-10% מהאסירים המאובחנים כמתאימים לשיקום זקוקים לתוכנית שיקום אינטנסיבית בהוסטל (כ-450 אסירים בשנה). כיום מטופלים 9 ההוסטלים שמפעילה הרשות בכ-250 אסירים משוחררים בשנה. הרשות פועלת להרחבת מערך ההוסטלים והקמת 7 הוסטלים נוספים למתן מענה הולם לכלל האסירים הזקוקים לטיפול אינטנסיבי מעין זה.

מטרה: טיפול באסירים משוללי חופשות, המהווים כ-60% מכלל האסירים, שכיום אינם מטופלים

יעדים:

- שינוי והגמשת נהלי העבודה ברשות, במטרה לאפשר בניית תוכניות שיקום גם לאסירים משוללי חופשות.
- בניית תוכניות שיקום ע"י יועץ הרשות לשיקום האסיר בכלא, ולא ע"י רכז שיקום האסיר בקהילה, היות ואין לאסיר אפשרות לצאת לחופשה ולפגוש את רכז השיקום בקהילה. היועץ יעביר את תוכנית השיקום לרכז השיקום בקהילה לצורך יישומה.
- הקמת מרכזי ערב לטיפול בכ-120 אסירים, שלא נבנתה עבורם תוכנית שיקום בקהילה מפאת היותם משוללי חופשות, שפוטם למאסרים קצרים או עקב היעדר רכז שיקום האסיר ביישוב בו הם מתגוררים.

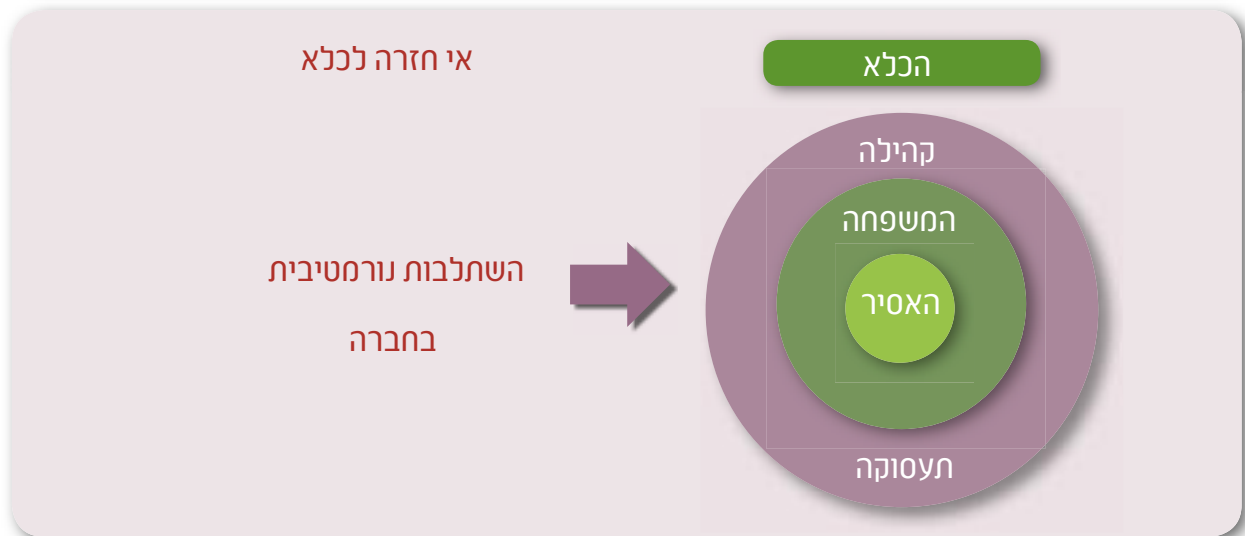
יעדים:

- חתימת אמנה בין הרשות לשיקום האסיר ושירות בתי הסוהר
- רצף בהשלמת השכלה עבור כ-400 אסירים שהחלו ללמוד בכלא (בהתאם לדיווחי גורמי החינוך בשב"ס) וזקוקים להמשך לימודים על מנת להשתלב בתעסוקה ובחברה. פיתוח תוכנית משותפת עם משרד החינוך - האגף לחינוך מבוגרים.

יעדים:

- מעבר מראייה נקודתית לראייה הוליסטית של הטיפול באסיר בכל השלבים ובכל המישורים - בכלא ובקהילה, תוך שמירת הרצף הטיפולי-שיקומי-חינוכי-תעסוקתי, ובכל המעגלים המקיפים את האסיר - האסיר, משפחת האסיר, קהילה ותעסוקה, במטרה להגביר את יעילות הטיפול ולאפשר את השתלבותו הנורמטיבית של האסיר במעגל המשפחה, הקהילה ובשוק העבודה.

ראייה הוליסטית וחדשנות בשיקום האסיר המטרה: שילוב כוחות לשיקום מוצלח

שיקום האסיר - היבטים כלכליים

הנזק הכלכלי מתופעת הפשיעה בישראל

עפ"י נתוני 2009 של האגף לתכנון, תקצוב ובקרה במשרד לבטחון פנים, איום הפשיעה (התגוננות, אמצעי הגנה, ביטוח) ופגיעות הפשיעה (רכוש, הפסד תפוקה, טיפול) מהווים למדינה נזק כלכלי ישיר בסך 14.7 מליארד ₪.

חשיבות השיקום מוסברת לרוב באמצעות טיעונים קרימינולוגיים-חברתיים-ערכיים, אך יש לפעילות זו גם השלכות כלכליות מובהקות. סמינר מחקרי שנערך בחוג לכלכלה באוניברסיטת חיפה¹ בחן את עלויות הרשות לשיקום האסיר מול התועלת הנובעת מהורדת מספר האסיר הכלואים בבתי הכלא, כתוצאה מפעילות הרשות.

הורדת מספר האסירים, כתוצאה מפעילות הרשות, חוסכת את עלויות הכליאה שלהם (עלויות ישירות), מביאה להורדת הפשיעה בקרב האסירים שהשתקמו וחוסכת את עלויות הנזקים (עלויות עקיפות) שנגרמים מאותם פשעים. תועלת כלכלית ישירה נוספת מופקת מהשתלבותם של האסירים המשוקמים כעובדים יצרניים בשוק העבודה. באופן זה גם נמנעת התלות הכלכלית של משפחת האסיר ברשויות הרווחה.

ממצאי המחקר מראים כי בתקציב של כ-14 מליון ₪ מצליחה הרשות לחסוך למדינת ישראל למעלה מ-70 מליוני שקלים בשנה כתוצאה מהפחתת עלויות כליאה ולמעלה מ-345 מליוני שקלים בשנה כתוצאה מהפחתת עלויות פשיעה. בנוסף, בתקציב של כ-14 מליון ₪ מצליחה רש"א לתרום לכלכלת ישראל למעלה מ-30 מליוני שקלים בשנה כתוצאה מחזרת אסירים למעגל העבודה.

פעילות הרשות לשיקום האסיר תורמת בכל שנה לכלכלת ישראל למעלה מ-425 מליון ₪. כל שקל שמשקיעה המדינה ברשות לשיקום האסיר מניב לה למעלה מ-30 שקלים בחזרה. השקעה מינימאלית של המדינה להכפלת התקציב השנתי של הרשות מ-14 מליון ל-28 מליון ₪, תתרום למדינה כמליארד שקלים מידי שנה.

מתוך דו"ח מבקר המדינה מס' 48:

"המאמץ הכספי והארגוני הנדרש לפעילות הרשות הוא לא רק חובת המדינה לאסיר המשתחרר, אלא גם השקעה טובה למניעת פשע, לחסכון בכוח אדם ובאמצעים במלחמה בפשע ולמניעת נזקה רבים של הפשיעה... החשיבות לעשות למען החזרת האסיר המשוחרר למוטב ולשקמו מצדיקה השקעת משאבים ניכרים... כדי להגשים את מטרות חוק הרשות לשיקום האסיר התשמ"ג-1983, על הרשות לבחון בשיטתיות עפ"י מידע ונתונים עדכניים ובאמצעות מחקרים צרכים להרחבת פעילותה, כדי להגדיל במידה ניכרת את מספר האסירים המשוחררים שישוקמו בסיועה. בכך, יש לקוות, תצומצם הפשיעה ויותר עבריינים יהפכו לאזרחים מועילים למשפחותיהם ולחברה בישראל."

1 המחקר נערך על-ידי מר הלל שטנר ומר אופיר איסר, בהנחייתו של ד"ר ניר בקר, החוג לכלכלה אוניברסיטת חיפה - קיץ 2008

רצף טיפולי-שיקומי - שב"ס ורש"א - היבטים מספריים

הרצף הטיפולי-שיקומי הוא קריטי לשיקומו המוצלח של האסיר ושילובו בחברה הנורמטיבית. מתוך הכרה בחשיבות הרצף בנו יחד נציגי שב"ס ורש"א אמנה משותפת לעיגון הרצף הטיפולי-שיקומי מהכלא לקהילה.

הרשות לשיקום האסיר פועלת מכוח חוק הרשות לשיקום האסיר התשמ"ג 1983, ועוסקת בשיקומו של האסיר ושילובו בחברה. חוק שחרור על תנאי ממאסר התשס"א 2001 מתנה את שחרורו על תנאי של האסיר בהשתתפותו במהלך תקופת התנאי בתכנית טיפול בפיקוח הרשות לשיקום האסיר. הרשות היא גוף דינאמי, המסוגל להתאים עצמו למציאות המשתנה וליצור פתרונות ייחודיים לאוכלוסיות יעד מגוונות.

הרשות לשיקום האסיר היא גוף בעל חזון, גוף מוביל ומתווה דרך. היא צופה אל העתיד ומהווה מקור מוסמך לניסיון ולידע מקצועי בתחום שיקום האסיר. חזונה החדש של הרשות דוגל בגישה שיקומית-טיפולית הוליסטית, המקיפה את כל תחומי חייו של האסיר המשוחרר, במטרה לסייע לו להשתלב במשפחה ובקהילה הנורמטיבית כדי לצמצם את אחוזי המועדות והחזרה לעולם הפשע והעבריינות.

דגש מרכזי בחזון הרשות הושם על נושא הרצף השיקומי-טיפולי. הרשות מייחסת חשיבות רבה לבניית רצף שיקומי-טיפולי אשר יקיף את כל תחומי חייו של האסיר וילווה אותו מצעדיו הראשונים בכלא ועד השתלבותו בקהילה לאחר שחרורו. הרצף יושג באמצעות חיזוק שיתוף הפעולה של הרשות לשיקום האסיר עם שב"ס, משרד הרווחה וגורמים רלוונטיים נוספים, ויכלול רצף תעסוקתי משלב ההכשרות בכלא ועד השילוב בתעסוקה בקהילה. לשם כך חתמו השנה הרשות לשיקום האסיר ושירות בתי הסוהר על אמנה המעגנת את נושא הרצף הטיפולי מהכלא לקהילה.

על מנת למלא אחר דרישות החוק ולאפשר לאסירים משוחררים לקבל מענה שיקומי הולם לצרכיהם, זקוקה הרשות לתקציבים גדולים יותר. כיום פועלת הרשות במרץ להגברת המודעות הציבורית לנושא שיקום האסירים ולגיוס תקציבים נוספים לצורך פיתוח מענים שיקומיים וסיפוקם לאוכלוסייה זו.

שיקום האסירים מהווה שליחות חברתית ומוסרית מהמעלה הראשונה ופעילותם המסורה של עובדי הרשות היא קריטית לשיקום האסירים ושילובם בחברה הנורמטיבית, ולהגנת הציבור באמצעות הורדת שיעור המועדות והפשיעה בישראל.

טבלה 2 ותרישים 1 מציגים את מצבת האסירים הישראליים בבתי הכלא החל מינואר 1991 ועד לינואר 2011, תקופה של 20 שנים. ניכר שבשנים האחרונות ירד מספר האסירים הישראלים בכלא ביחס לאוכלוסייה הישראלית במדינה.

טבלה 2: היקף תופעת האסירים ביחס לאוכלוסיית חושבי ישראל (באלפים)

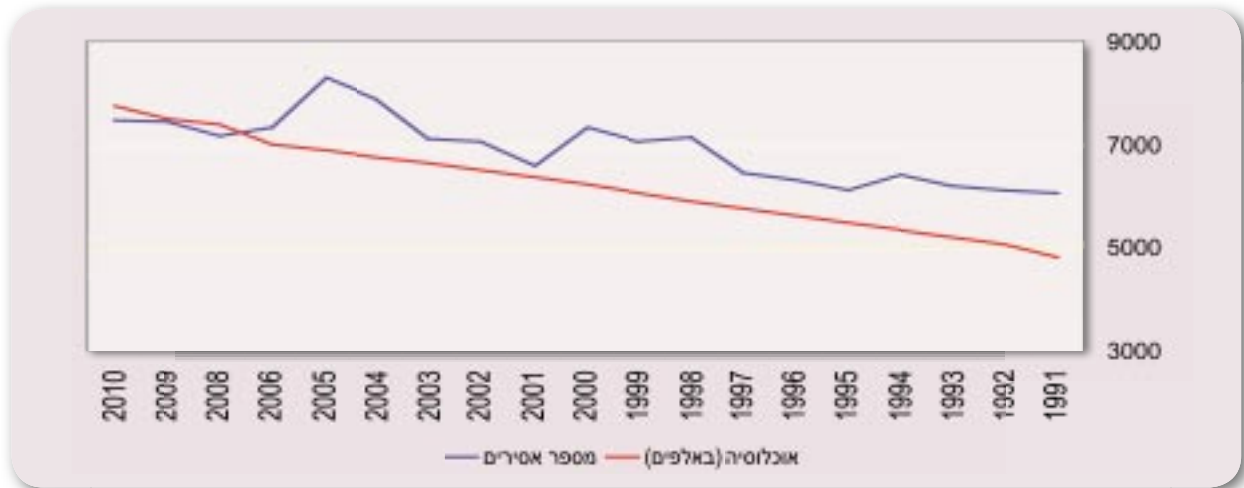
שנה	מספר אסירים	אוכלוסייה (באלפים)
2001	6578	6369.3
2002	7044	6508.8
2003	7093	6631.1
2004	7859	6748.4
2005	7859	6869.5
2006	7859	6987
2007	7669	7115
2008	7148	7372
2009	7431	7490
2010	7450	7730

שנה	מספר אסירים	אוכלוסייה (באלפים)
1991	6057	4821.7
1992	6110	5058.8
1993	6180	5195.9
1994	6417	5327.6
1995	6122	5471.5
1996	6315	5612.3
1997	6431	5757.9
1998	7116	5900
1999	7058	6041.4
2000	7058	6209.1

תרשים 1: קצב גידול האוכלוסייה בהשוואה לגידול במספר האסירים בכלא

זו היא השנה השלישית בשני העשורים האחרונים שבה מהווה אוכלוסיית האסירים פחות מפרומיל מאוכלוסיית המדינה. זוהי השנה השישית שבה מספר האסירים הישראליים אינו עולה ואחוז האסירים בקרב האוכלוסייה הכללית יורד. במהלך שני עשורים אלו, היוו האסירים, בדרך כלל, פרומיל ויותר מאוכלוסיית המדינה (1.41 פרומיל בממוצע). בשנה האחרונה הם מהווים 0.96 פרומיל מאוכלוסיית המדינה. במונחים יחסיים מדובר בירידה של 32%.

כאשר בוחנים את המתאם והזיקה (קורלציה) בין מצבת האסירים הישראליים ובין גידול האוכלוסייה במהלך שנים רבות, ניכר שיש זיקה ומתאם ביניהם. אחת לפרק זמן מופיע חוסר התאמה שנובע מירידה או עלייה במספר האסירים, אשר לרוב הנן זמניות ונובעות מסיבות טכניות. הניסיון המצטבר מלמד שמדובר בשינויים זמניים וחסרי אפקטיביות מצטברת ושלאחר זמן קצר חלה עלייה או ירידה המייצבת את הגרף בחזרה.

אסירים ביטחוניים ואסירים שאינם ישראלים

במהלך השנים האחרונות קיבל שירות בתי הסוהר תפקיד של רשות כליאה לאומית. במסגרת שינוי זה הועברה לשב"ס גם האחריות על בתי הכלא והאסירים הביטחוניים, וכן שוהים בלתי חוקיים פלסטינים או מהגרים בלתי חוקיים הנכלאים בבתי הכלא בהם כלואים אסירים פליליים. כמות האסירים הביטחוניים והאסירים שאינם ישראלים שבהם מטפל שב"ס עלתה מ-1987 אסירים בשנת 2002, ל-12,500 אסירים בשנת 2010. עליה של 630%.

יש לציין כי בשנים האחרונות נושא שיקום אסירים בטחוניים עלה לסדר היום. עתירות רבות מוגשות בנדון ודורשות להחיל את הזכות לשיקום גם על אסירים בטחוניים תושבי ישראל. כיום נמצאים שב"ס ורש"א בדיונים לקביעת מדיניות בנושא זה. יועצי רש"א בכלא נפגשים כבר היום עם חלק מהאסירים הביטחוניים תושבי ישראל, תוך בחינת הנסיבות והמורכבויות של כל מקרה ומקרה.

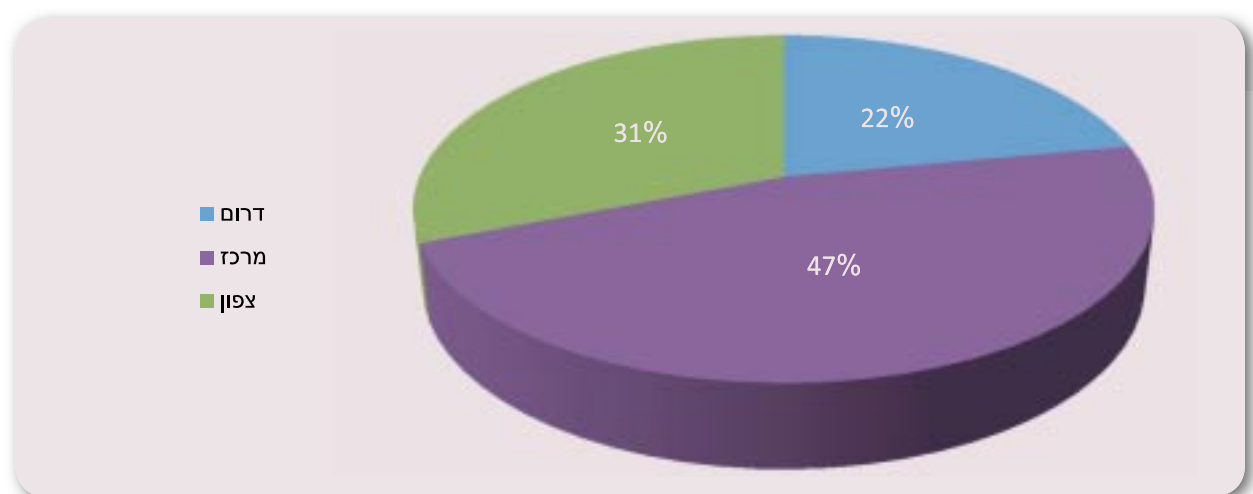
דו"ח זה מתייחס רק לאסירים פליליים משוחררים, תושבי ישראל, שאינם שפטים על רקע בטחוני.

טבלה 3: מספר האסירים הפליליים השפוטים תושבי ישראל בבתי הכלא ברחבי הארץ בפריסה מחוזית
בנקודת זמן בשנת 2010

מחוז	בתי כלא	מספר אסירים	סה"כ	אחוזים
דרום	אוהלי קידר	101	1,627	22%
	אלה	288		
	אשל	423		
	בימ"ר ירושלים	24		
	דקל	563		
	נפחא	72		
	קציעות	57		
	רמון	47		
	שקמה	52		
מרכז	אופק	54	3,521	47%
	איילון	625		
	הדרים	146		
	מג"ן-ניצן	323		
	בימ"ר ת"א	38		
	גבעון	62		
	השרון	246		
	מעשיהו	1,112		
	נווה תרצה	121		
	רימונים	794		
צפון	גלבוע	32	2,302	31%
	דמון	14		
	כרמל	429		
	חרמון	576		
	מגידו	80		
	צלמון	780		
	קישון	99		
	שיטה	292		
סה"כ		7,450	100%	

תרשים 2: אסירים פליליים שפוטים תושבי ישראל לשנת 2010 - פריסה ארצית בבתי הכלא

כ-11,000 אסירים פליליים שפוטם תושבי ישראל יושבים בשנה ב-27 בתי הכלא ברחבי הארץ וכ-7,450 אסירים בנקודת זמן. כ-47% מהאסירים הפליליים השפוטם תושבי ישראל שוהים בבתי הכלא במחוז המרכז, כ-31% במחוז הצפון וכ-22% במחוז הדרום. יש לציין כי בבתי הכלא במחוז הדרום ובמחוז הצפון ישנם ריכוזים גבוהים של אסירים ביטחוניים שלרש"א כיום אין מנדט לטיפול בהם על פי חוק.

טבלה 4: התפלגות האסירים הפליליים לפי מקום מגורים

שם היישוב	מספר אסירים	מספר תושבים	פרומיל מהאוכלוסייה	מס' אסירים משוחררים
אבו בסמה - מועצה אזורית	90	45,000	2.0	63
אום אל פחם	56	46,053	1.2	39
אופקים	37	23,998	1.5	26
אור עקיבא	36	16,074	2.2	25
אזור, בית דגן, ב' יעקב, ג' שמואל, ק' אונן, גני תקווה	54	93,926	0.5	39
אילת	73	47,416	1.5	51
אשדוד	189	206,400	0.9	132
אשקלון	158	111,852	1.4	111
באר שבע	323	194,260	1.6	226
בית זרזיר	23	6,415	3.6	9
בית שאן	34	16,918	2.0	24
בית שמש	42	77,108	0.5	29
בני ברק	77	154,439	0.5	48
באקה אל ע'רבייה, גת	21	34,312	0.6	8
בת ים	183	129,973	1.4	128
ג'דידה מנר	31	18,239	1.7	22
ג'לג'זליה	31	8,513	3.6	21
ג'סר א-זרקא, פורידיס	75	23,409	3.2	55
דימונה	68	32,439	2.1	47
דיר אל אסד, בעיינה, מג'ד אל כרום והסביבה	25	30,826	0.8	15
הרצליה	41	86,986	0.5	30
חדרה	105	80,186	1.3	73
חולון	167	187,740	0.9	117
חורה	30	16,600	1.8	21
חיפה	319	265,635	1.2	223
חצור הגלילית	21	8,532	2.4	9
טבריה	93	41,325	2.2	65
טובא זגרייה	30	5,633	5.3	21
טייבה	146	36,492	4.0	102
טירה	75	22,552	3.3	52

שם היישוב	מס' אסירים	מס' אסירים משוחררים	פרומיל מהאוכלוסייה	מספר תושבים	מספר אסירים
טירת הכרמל	27	2.1	18,610	39	
טמרה	23	1.1	28,674	33	
יבנה	23	1.0	32,986	33	
ירושלים	462	0.9	772,982	683	
כפר סבא, רעננה, הוד השרון	78	0.4	199,142	92	
כפר יאסיף, אבו סנאן, ירכא	20	1.2	35,895	44	
כפר כנא, טורעאן, ריינה, משהד	40	0.5	54,989	30	
כפר מנדא, כאבול	12	1.2	28,197	34	
כפר קאסם	40	3.0	18,840	58	
כרמיאל	37	1.2	44,117	53	
לוד	168	3.4	69,828	240	
מגדל העמק	25	1.5	23,905	36	
מודיעין, מכבים, רעות, אלעד, שוהם, חשמונאים	17	0.2	129,785	25	
נהריה	32	0.9	51,170	47	
נצרת	83	1.6	72,167	119	
נצרת עלית	46	1.6	40,831	67	
נחיבות	20	0.9	26,710	25	
נתניה	144	1.2	183,220	216	
סאג'ור, נחף, ראמה	20	2.1	14,438	30	
סח'נין, עראבה	40	1.7	25,672	44	
עכו	90	2.8	46,336	129	
עפולה	42	1.5	40,508	60	
ערד	36	1.0	23,371	23	
ערעה, כפר קרע	28	0.7	37,432	28	
פרדס חנה, זיכרון יעקב, אור עקיבא	44	1.1	65,957	72	
פתח-תקווה	94	0.6	209,552	135	
צפת	26	1.3	29,518	38	
קדימה, תל מונד, א' יהודה, לב השרון, כ' יונה, אריאל	24	0.6	72,564	43	
קלנסווה	25	2.0	18,680	37	
קריית אתא, קריית ביאליק	44	1.0	87,914	86	
קריית גת	37	1.1	47,430	54	
קריית ים	39	1.5	37,713	56	
קריית מלאכי	28	2.0	20,570	41	
קריית שמונה	36	1.4	23,120	32	
ראש העין	66	2.5	38,487	95	
ראשון לציון	123	0.8	228,239	176	

שם היישוב	מספר אסירים	מספר תושבים	פרומיל מהאוכלוסייה	מס' אסירים משוחררים
רהט	96	51,687	1.8	67
רחובות	95	112,662	0.8	66
רמלה	156	65,479	2.4	109
רמת-גן	89	145,007	0.6	62
שדרות	38	20,730	1.8	44
שפרעם	54	36,219	1.5	37
תל אביב	510	403,738	1.3	357
תל שבע	75	15,203	4.9	52
אסירים בבתי הכלא	6,819	5,819,525	1.1717	4800

מטבלה מס' 2 ותרשים מס' 1 עולה כי היחס בין האסירים לתושבים במדינה בשנת 2010 הוא 0.96 פרומיל. מטבלה מס' 4 עולה כי ביישובים העירוניים חלקם היחסי של האסירים גדול מעט יותר ועומד על - 1.17 פרומיל. בישראל יש כ-255 ערים, מועצות מקומיות ומועצות אזוריות. הטבלה שלעיל מציגה את 75 היישובים והאזורים שבהם מעל 20 אסירים בבית כלא בנקודת זמן (6,819 אסירים מתוך 7450 אסירים).

ביישובים קטנים יותר, שבהם ההומוגניות גדולה והלכידות היישובית טובה, מספר האסירים ביחס לאוכלוסייה ביישוב קטן יותר.

בצבע כחול סומנו יישובים שבהם כמות האסירים באוכלוסייה עולה על 2 פרומיל - כפול מאחוזם הממוצע באוכלוסייה במדינה.

בצבע אדום סומנו יישובים שבהם כמות האסירים באוכלוסייה עולה על 3 פרומיל - פי 3 או יותר מאחוזם הממוצע באוכלוסייה במדינה.

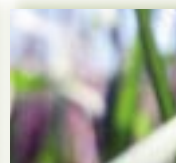
טבלה 5: התפלגות מספר האסירים ביישובים בהם מתבצע טיפול של הרשות לשיקום האסיר

שם היישוב	מספר תושבים	מספר אסירים בפועל	אחוז מהאוכלוסייה ביישוב	מספר אסירים משוחררים	מספר מטופלים	אחוז המטופלים
אום אל פחם	46,053	56	0.12	39	13	33.3
אופקים	23,998	37	0.15	26	8	30.7
אשדוד	206,400	189	0.09	132	68	51.5
באר שבע	194,260	323	0.17	226	88	38.9
בית זרזיר	6,415	23	0.36	9	6	66.6
בית שמש	77,108	42	0.05	29	27	93.1
בת ים	129,973	183	0.14	128	43	33.6
ג'דידה מכר	18,239	31	0.17	22	16	72.7
ג'סר א-זרקא, פורידיס	23,409	75	0.32	55	30	54.5
דימונה	32,439	68	0.21	47	15	31.9
הרצליה	86,986	41	0.05	30	6	20.0
חדרה	80,186	105	0.13	73	8	10.9
חולון	187,740	167	0.09	117	13	11.1
חיפה	265,635	319	0.12	223	65	29.1
חצור הגלילית	8,532	21	0.25	9	9	100.0
טבריה	41,325	93	0.22	65	13	20.0

שם היישוב	מספר תושבים	מספר אסירים בפועל	אחוז מהאוכלוסיה בישוב	מספר אסירים משוחררים	מספר מטופלים	אחוז המטופלים
טייבה	36,492	146	0.40	102	19	18.6
טירת הכרמל	18,610	39	0.21	27	26	96.3
יבנה	32,986	33	0.10	23	11	47.8
ירושלים	772,982	683	0.09	462	159	34.4
כרמיאל	44,117	53	0.12	37	16	43.2
מגדל העמק	23,905	36	0.15	25	25	100.0
נצרת	72,167	119	0.16	83	30	36.1
נצרת עלית	40,831	67	0.16	46	46	100.0
נתיבות	26,710	25	0.09	20	8	40.0
נתניה	183,220	216	0.12	144	52	36.1
עכו	46,336	129	0.28	90	70	77.7
עפולה	40,508	60	0.15	42	42	100.0
פתח תקווה	209,552	135	0.06	94	65	69.1
קריית גת	47,430	54	0.11	37	12	32.4
קריית ים	37,713	56	0.15	39	24	61.5
קריית מלאכי	20,570	41	0.20	28	8	28.5
קריית שמונה	23,120	32	0.14	36	13	36.1
ראשון לציון	228,239	176	0.08	123	33	26.8
רהט	51,687	96	0.19	67	24	35.8
רמלה	65,479	156	0.24	109	26	23.8
שפרעם	36,219	54	0.15	37	16	43.2
תל אביב	403,738	510	0.13	357	135	37.8
תל שבע	15,203	75	0.49	52	8	15.3
סה"כ אסירים בבתי הכלא	3,994,426	4,850	0.12	3,354	1,299	38.7

בטבלה מוצג מספר האסירים (בפועל ומשוחררים) בכל ישוב והאחוז שהם מהווים מכלל אוכלוסיית הישוב וכן מספר האסירים המשוחררים בישוב המקבלים טיפול במסגרת הרשות לשיקום האסיר. הטבלה מציגה רק ישובים בהם מספר האסירים גבוה מ-20.

טבלה 6: מספר אסירים ל-10,000 תושבים בחתך יישובים מייצגים לאורך 17 שנים

שם היישוב	ינואר '94	ינואר '95	ינואר '96	ינואר '97	ינואר '98	ינואר '99	ינואר '04	ינואר '05	ינואר '06	ינואר '07	ינואר '09	ינואר '11
אום אל פחם	14	13.6	12.2	15	14.7	13.5	20.3	13.5	13.1	14.8	11.3	12.2
אילת	8.8	10.8	8.8	12.6	11.7	14.2	17.2	16.0	15.5	14.5	13.7	15.3
אשדוד	13.2	11.1	9.1	8.9	9.9	8.8	13.1	14.1	13.8	10.0	8.9	9.1
אשקלון	11.9	15.1	16.5	13.2	14.3	14.5	15.5	14.9	14.7	13.4	12.4	14.1
באר שבע	17.6	17.3	16.1	18.1	17.0	17.2	20.9	23.7	23.7	21.0	18.6	16.6
בת ים	10.1	13.1	11.1	10.8	9.5	9.6	14.3	22.4	22.5	16.0	16.8	14.1
חדרה	6.5	6.8	6.5	7.9	9.5	8.5	13.5	12.4	12.3	12.3	10.1	13.1
חולון	8.9	8.9	7.8	6.7	7.0	6.4	10.9	12.4	12.4	11.2	10.2	8.9
חיפה	10.5	10.2	10.1	10.4	10.3	9.6	13.1	15.9	16.0	12.6	12.1	12
טבריה	16.2	14.5	17.2	19.8	22.5	17.0	21.4	30.1	30.0	27.3	27.4	22.5
יבנה	18.0	16.7	12.5	12.0	11.1	8.6	12.5	14.8	14.7	11.6	11.1	10
ירושלים	8.8	9.6	9.4	8.5	8.8	9.0	9.7	9.9	9.7	8.9	8.5	8.8
נוד	39.5	39.7	32.3	20.0	26.7	28.7	42.7	46.4	46.4	38.0	36.1	34.4
עכו	24.0	26.7	26.5	31.3	25.5	28.6	34.4	42.1	41.9	33.2	28.1	27.8
פתח תקווה	7.6	7.6	6.3	5.7	5.6	6.2	8.7	10.1	9.9	8.6	8.4	6.4
קריית גת	16.4	11.8	12.8	11.9	13.8	13.5	14.7	14.6	14.7	12.2	10.6	11.3
קריית שמונה	15.7	18.0	16.3	16.8	22.3	20.4	21.4	18.2	18.2	13.6	19.8	13.8
ראשני"צ	7.0	6.9	5.9	6.3	4.8	4.9	10.9	11.3	11.2	7.7	8.5	7.7
רמלה	25.7	25.9	23.9	18.9	17.0	21.4	31.1	29.1	29.0	20.1	23.7	23.8
תל אביב	17.1	17.8	16.5	15.7	15.0	11.1	16.8	18.1	17.8	14.4	13.0	12.6

בערים המסומנות באדום אחוז האסירים בקהילה הוא מעל 2 פרומיל, דהיינו יותר מ-20 אסירים ל-10,000 תושבים, בעוד הממוצע הארצי עומד על 9.6 אסירים ל-10,000 תושבים.

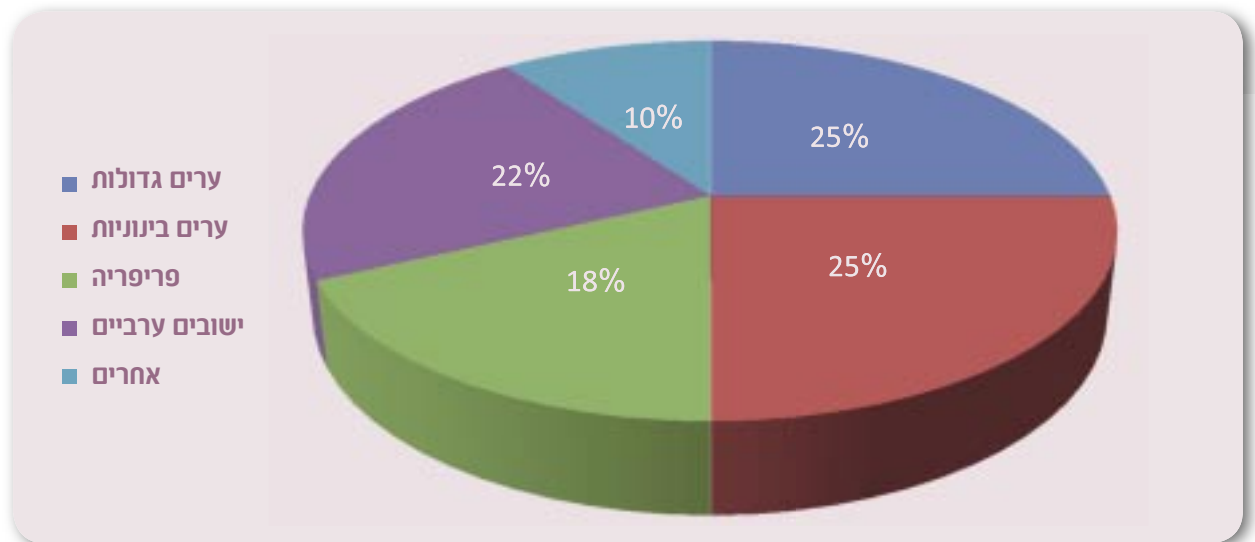
מהנתונים עולה כי במהלך 17 השנים האחרונות ניתן לזהות באופן מובהק ולאוורך זמן את היישובים שבהם מספר האסירים ביחס לאוכלוסייה גבוה משאר היישובים.

טבלה 7: התפלגות אסירים בישובים בהתאם לחלוקה עפ"י מאפיינים דמוגרפיים

סוג העיר	מספר אסירים	אחוזים
ערים בינוניות	1,950	26%
ערים גדולות - 4	1,835	24.5%
יישובים ערביים	1,634	22%
פריפריה	1,315	18%
שאר היישובים - 182	716	9.5%
סה"כ	7,450	100%

תרשים 3: התפלגות האסירים בבתי הכלא לפי סוג יישובי המוצא

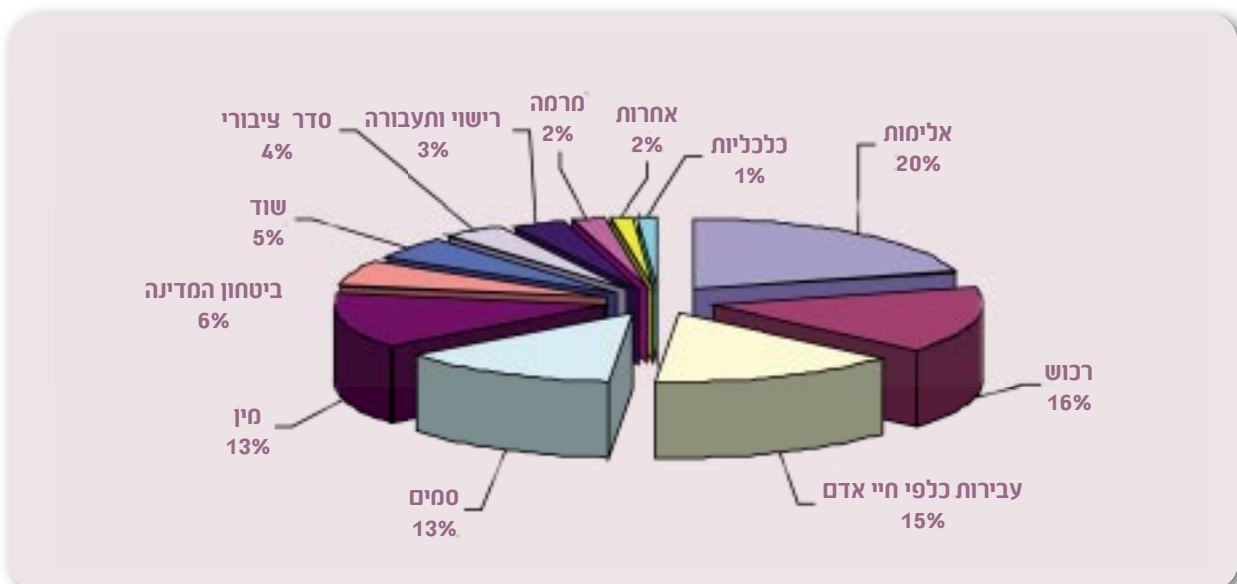

טבלה 8: התפלגות האסירים הפליליים בבתי הכלא עפ"י סוגי העבירות

עבירה ראשית	מספר שפוטים	אחוזים
אלימות	1,524	21%
עבירות רכוש	1,140	15.5%
עבירות כלפי חיי אדם	1,129	15%
עבירות סמים	959	13%
עבירות מין	951	13%
עבירות ביטחון המדינה	416	6%
עבירות שוד	375	5%
עבירות הסדר הציבורי	275	4%
עבירות רישוי ותעבורה	231	3%
עבירות מרמה	135	2%
עבירות כלכליות	66	1%
שאר עבירות	111	1.5%
סה"כ	7,312	100%

עבירות אלימות (21%), רכוש (15.5%), עבירות כלפי חיי אדם (15%) וסמים (13%), הן עבירות ראשיות בעלות שכיחות גבוהה ומהוות יחד 64% מהעבירות. יש לציין כי לכ-50% מכלל האסירים השפוטים יש עבר של שימוש בסמים וחלק גדול מהעבירות הנפוצות (רכוש, אלימות וכד') מתרחש על רקע שימוש בסמים.

תרשים 4: התפלגות האסירים בבתי הכלא לפי עבירות

טבלה 9: התפלגות סוגי העבירות של אסירים משוחררים המטופלים בקהילה

סוג העבירה	אסיר משוחרר	אסירה משוחררת	סה"כ	אחוז ממטופלי רש"א	אחוז מהאסירים בכלא - נתוני שב"ס
אלימות	522	11	533	27	21
עבירות כלפי חיי אדם	92	1	93	5	15
מין	111	0	111	6	13
מרמה	73	0	73	4	2
סמים, סחר ואחזקה	551	24	575	29	13
רכוש	380	10	390	20	20.5
תעבורה	81	0	81	4	3
אחר	89	0	89	4	12.5
סה"כ	1899	46	1945		

הטבלה מציגה את התפלגות האסירים המגיעים לטיפול אצל רכזי שיקום האסיר בקהילות, לפי סוג העבירות שלהם. מהטבלה עולים הדברים הבאים:

הרשות לשיקום האסיר מקדישה משאבים רבים לטיפול בעברייני הסמים ובעיקר בעבריינים שהעבירה הראשית שלהם אינה קשורה בסמים אך נובעת מהיותם מכורים (כגון עבירות רכוש, אלימות, מרמה וכד').

אחוז האסירים המשוחררים המטופלים על ידי הרשות לשיקום האסיר בגין עברות מין הוא פחות ממחצית מחלקם היחסי בבתי הסוהר (5.7% לעומת 13%). הדבר נובע ממספר סיבות: ראשית, אסירים שאינם משולבים בטיפול ייעודי לעברייני מין בשב"ס לרוב אינם מומלצים ע"י מב"ן² לשחרור מוקדם ועל כן לא מתגבשת עבורם תוכנית שיקום. שנית, ישנם אסירים שאינם מעוניינים להשתלב בטיפול ייעודי לעברייני מין לאחר המאסר, על אף שאובחנו כזקוקים לכך ועל כן לא נבנית עבורם תוכנית שיקום. שלישית, ישנם אסירים עברייני מין בעלי רמת מסוכנות נמוכה, שחלקם אינם זקוקים לטיפול ייעודי ומטופלים בקהילה כאסירים משוחררים ולא כעברייני מין.

טיפול בעברייני מין דורש כלים ייחודיים והתמחות טיפולית מיוחדת. כיום מתפתח ברשות תחום שיקום עברייני מין ועובדי הרשות מתמחים ומתמקצעים בטיפול באוכלוסייה זו, בעיקר לקראת מעבר החלק הטיפולי של החוק להגנת הציבור מפני עברייני מין המטיל על הרשות את האחריות לשקם ולטפל באוכלוסייה זו.

חשוב לציין שבמקרים של ריבוי עבירות ייתכן שיש הבדל בין הגדרת העבירה הראשית שבגינה נכלא האסיר ובין הגדרת העבירה המרכזית כפי שהרשות לשיקום האסיר רואה אותה. שירות בתי הסוהר מסמן את העברה הראשונה המופיעה בגיליון פסק הדין כעבירה עיקרית ואילו רכזי שיקום האסיר מתייחסים בעיקר לעבירה שבעטיה הגיע האסיר לטיפול ומשום כך עבירת הסמים מקבלת משקל גדול יותר.

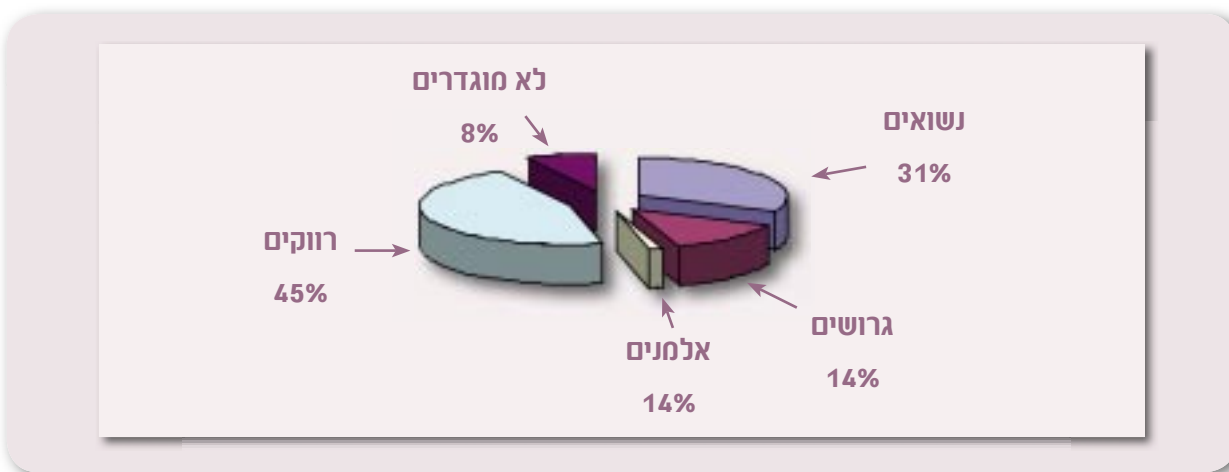
2 מב"ן - מרכז בריאות הנפש של שב"ס העוסק גם בהערכת מסוכנות של עברייני מין.

טבלה 10: התפלגות הסטטוס המשפחתי של אסירים בבתי הכלא

מצב משפחתי	מספר אסירים	אחוזים
נשואים	2,292	31%
גרושים	1,031	14%
אלמנים	113	1.5%
רווקים	3,443	46%
לא מוגדרים	571	7.5%
סה"כ	7,450	100%

תרשים 5: התפלגות המצב המשפחתי של האסירים בבתי הכלא

בדו"חות מן השנים הקודמות נבחן מצבם המשפחתי של האסירים בכלא לעומת האסירים המטופלים על ידי רכזי שיקום האסיר. מנתונים אלו הוסקה המסקנה כי מרבית האסירים המטופלים ברשות לשיקום האסיר הינם בעלי משפחה.

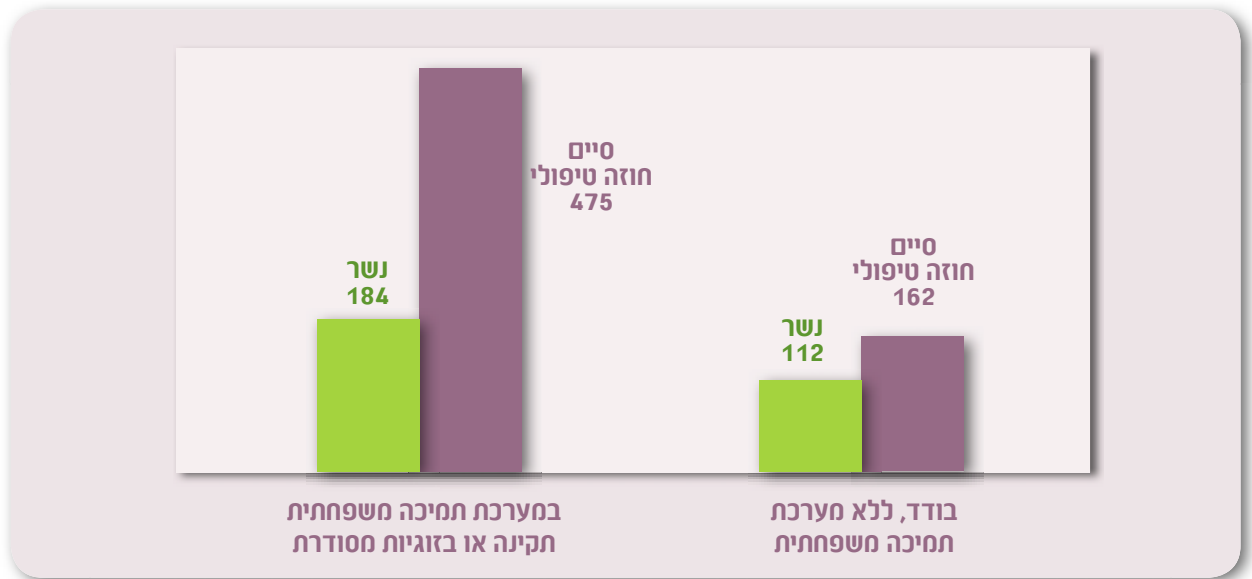
מצבו המשפחתי הפורמאלי של האסיר אינו משקף בהכרח את מצבו המשפחתי בפועל. אבחון האסיר בכלא המתבצע ע"י יועצי רש"א כולל, בין השאר, בירור מעמיק של מצבו המשפחתי הנוכחי של האסיר וקיומה של מערכת תמיכה משפחתית. קיומם או היעדרם של גומרי תמיכה מעין אלה משפיעים על התמדה והשלמת הטיפול ואו נשירה ממנו. נתונים בנושא גורמי תמיכה משפחתיים מובאים בטבלה מס' 11, שנתוניה התקבלו ע"י רכזי שיקום האסיר בקהילה. הנתונים שהתקבלו מתייחסים ל-38% מכלל המטופלים (933 מתוך 2479) בלבד.

טבלה 11: התפלגות הסיכויים להשלמת הטיפול בהתאם לתמיכה משפחתית

מצב משפחתי	השלים טיפול	נשר	סה"כ	%
בודד ללא מערכת תמיכה משפחתית	162	112	274	29.4
אחוז סיום או נשירה של מטופל בודד ללא מערכת תמיכה משפחתית	59	41		
במערכת תמיכה משפחתית תקינה או בזוגיות מסודרת.	475	184	659	70.6
אחוז סיום או נשירה של מטופל עם מערכת תמיכה משפחתית.	72	28		
סה"כ	637	296	933	
סה"כ באחוזים	68.3	31.7		

תרשים 6: התפלגות הסיכויים להשלמת תכנית שיקומית בקהילה בהתאם לתמיכה משפחתית

מנתונים אלו עולה כי סיכוייו של מטופל ללא מערכת תמיכה משפחתית לנשור מהטיפול גבוהים מסיכוייו של מטופל אשר לו מערכת תמיכה משפחתית או זוגית מיטיבה (41% מול 28% בהתאמה).

הרשות לשיקום האסיר משקיעה מאמצים רבים במתן מענה טיפולי הולם לאסירים ללא תמיכה משפחתית כגון: מסגרת טיפולית הוליסטית כמו הוסטל, מרכז יום ודומיהם וכן התערבות לחיזוק הקשר המשפחתי כגון חונכות ילדי אסירים, טיפול זוגי ומשפחתי.

ראה גם טבלה מס' 24, התפלגות מצב משפחתי בהוסטלים.

גיל האסירים המטופלים

טבלה 12: התפלגות גיל האסירים בבתי הכלא

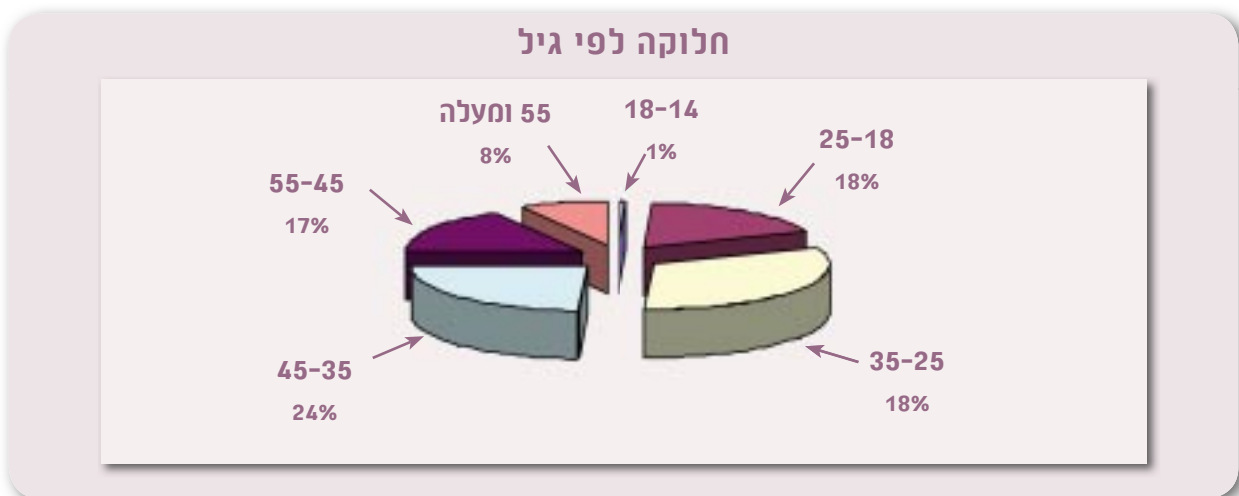
גיל	מספר אסירים	אחוזים
18-14	56	0.7%
25-18	1,338	18%
35-25	2,391	32%
45-35	1,772	24%
55-45	1,238	17%
55 ומעלה	598	8%
סה"כ	7,393	100%

50% מהאסירים הנם צעירים עד גיל 35. גילם של 74% מהאסירים נמוך מ-45.

האחוזים הגבוהים של צעירים בקרב האסירים מצביעים על הצורך לשים דגש על אוכלוסיית האסירים הצעירים ועל פיתוח מענים בתחום השיקום והתעסוקה לאוכלוסייה זו.

נתונים מחקריים שפרסמה מחלקת תקון ושיקום של מדינת קליפורניה בשנת 2010, מראים כי 74% מהאסירים בקליפורניה הנם בגילאי 17-24. בארה"ב כולה אחוז האסירים בגילאים אלו עומד על 67.5%. זאת לעומת 18% בלבד של אסירים בגילאים אלו בישראל. הפער עשוי להצביע על עדיפות לטיפול חינוכי בבני נוער וצעירים בישראל על פני ענישה (מאסר) המקובלת בארצות הברית.

תרשים 7: התפלגות גיל האסירים בבתי הכלא

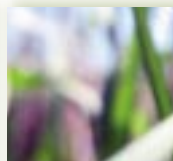
טבלה 13: התפלגות גיל האסירים המשוחררים המטופלים בקהילה

גיל	אסיר משוחרר	אסירה משוחררת	סה"כ	% האסירים המטופלים
נער עד גיל *20	114	1	115	5.7
צעיר 21-30	504	58	562	27.9
בוגר 31-40	597	24	621	30.8
מבוגר 41-50	442	6	448	22.5
51+	262	5	267	13.2
סה"כ	1,919	94	2,013	100

* הנתון כולל 35 אסירים, שרובם בני 20-18, המטופלים בקהילה וכן 80 נערים המטופלים בתוכנית שוש"ן.

עד לפני 9 שנים הגיעו לטיפול ברשות לשיקום האסיר בעיקר אסירים מבוגרים. במהלך השנים האחרונות ניכרת מגמת ירידה בגיל המטופלים. מנתוני הטבלה שלעיל, ניתן לראות כי בשנים האחרונות מטופלים בתוכניות שיקום בפיקוח הרשות לשיקום האסיר, אוכלוסיות צעירות יותר שבעבר לא הגיעו לטיפול. משום כך דומה התפלגות הגילאים המטופלים בקהילה מזה מספר שנים להתפלגותם בבתי הכלא.

יועצי רש"א בכלא והחלטות ועדות השחרורים

תרשים 8: התהליך השיקומי של האסיר מהכלא - לקהילה

יועצי השיקום של הרשות לשיקום האסיר פזורים בכל בתי הכלא ברחבי הארץ. כחצי שנה לפני הגעת האסיר לוועדת השחרורים פוגש יועץ השיקום של רש"א את האסיר לצורך אבחון התאמתו לשיקום ובניית תכנית שיקום עבורו. מעבר למפגש האישי עם האסיר, מתבסס האבחון גם על חוות הדעת והנתונים שנמסרים לידי יועץ רש"א בכלא מהגורמים הטיפוליים בשב"ס. הנתונים כוללים מידע על התנהגות האסיר, התמדתו בתהליך השיקומי בכלא, מאפיינים אישיותיים ונתונים רבים נוספים. זאת כחלק משיתוף הפעולה ההדוק בין הגורמים הטיפוליים בשב"ס וברש"א ועיגון הרצף הטיפולי מהכלא לקהילה במטרה לאפשר לאסירים המשוחררים שיקום אופטימאלי והשתלבות בחברה הנורמטיבית. יועצי השיקום של רש"א מגישים את המלצתם לוועדת השחרורים שדנה בשחרורו המוקדם של האסיר.

93.1% מהמלצות רש"א מתקבלות ע"י ועדת השחרורים (ראה טבלה 17).

אחוז גבוה זה מעיד על אמון רב של ועדת השחרורים בתכניות השיקום של הרשות לשיקום האסיר.

ועדות שחרורים

ועדות השחרורים מתכנסות בשמונה מוקדים ברחבי הארץ. בצפון: שאטה, צלמון, מגידו, דמון וכרמל. בדרום: אשל/קציעות, ובמרכז: כלא השרון ומעשיה/איילון. הוועדות פועלות מכוח חוק שחרור על תנאי ממסר התשס"א 2001 אשר נכנס לתוקף מתאריך 1/1/2002.

תפקיד ועדת השחרורים הוא להחליט האם ראוי האסיר לשחרור מוקדם על תנאי על פי שיקולים של נסיבות העבירה וחומריתה, הרשעות קודמות, מסוכנות לשלום הציבור, סיכויי שיקום האסיר, מוטיבציה לשינוי, התנהגותו בכלא ועוד.

סוגי ועדות השחרורים

ועדה רגילה דנה בבקשה לשחרור מוקדם של האסיר בסמוך לריצוי שני שלישים מתקופת מאסרו.

ועדה מיוחדת דנה בבקשה לשחרור מוקדם של אסיר עולם שנקצב עונשו או אסיר המרצה 25 שנה ומעלה, בסמוך לריצוי שני שלישים מתקופת מאסרו.

ועדת קציבה דנה בבקשת אסיר עולם וממליצה לנשיא המדינה בעניין קציבת עונשו.

הרכב ועדות השחרורים:

בוועדה רגילה ארבעה חברים: שופט שלום - יו"ר, 2 נציגי ציבור בעלי ניסיון של 5 שנים בתחום עיסוקם, וקצין שב"ס בדרגה של רב כלאי ומעלה שלו אין זכות הצבעה.

בוועדה מיוחדת ארבעה חברים: שופט מחוזי או עליון - יו"ר, 2 נציגי ציבור בעלי ניסיון של 10 שנים בתחום עיסוקם, וקצין שב"ס בדרגה של רב כלאי ומעלה שלו אין זכות הצבעה.

בוועדת קציבה ארבעה חברים: שופט מחוזי או עליון - יו"ר, שופט שלום - חבר ועדה, נציג ציבור בעל 10 שנות ניסיון ומינוי לוועדה מיוחדת, ומנהלת מחלקת החנינות במשרד המשפטים.

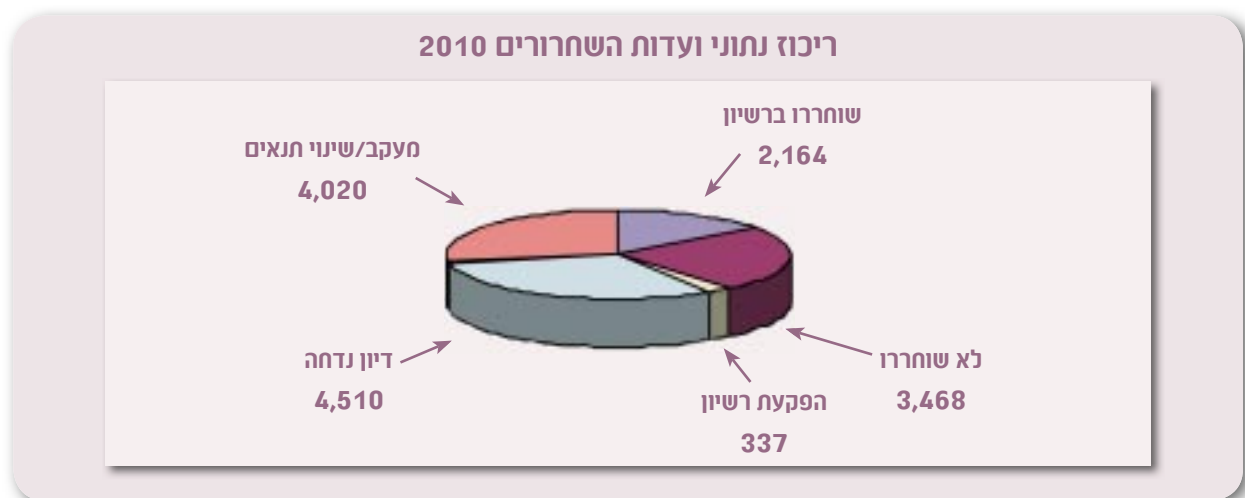
טבלה 14: נתוני החלטות ועדות השחרורים לאסירים שפוטים ישראלים

מחוז	ועדות שחרורים בבתי כלא	מס' ועדות	מס' אסירים שנדונו בוועדה	שחררו ברישיון	לא שחררו	הפקעת רישיון	דיון נדחה	שחרור רפואי	מעקב / שינוי תנאי שחרור	ממוצע תיקים ביום
צפון	שאטה	30	726	59	186	3	284	20	205	24
	צלמון	70	2,490	345	328	40	685	6	1,154	36
	מגידו	26	900	263	420	16	220	1	167	35
	דמון	24	518	77	263	6	105	8	59	22
	כרמל	42	944	91	321	22	270		240	22
דרום	אשל קציעות	85	1,418	199	954		470			17
מרכז	השרון	84	2,742	235	427	98	1,026		956	33
	מעשיהו	141	4,317	895	587	152	1,450	15	1,239	31
סה"כ			14,055	2,164	3,486	337	4,510	50	4,020	

כ-14,000 אסירים עלו לוועדות השחרורים בשנת 2010. 4,020 מהם לצורך מעקב או שינוי תנאי שחרור, לאחר שכבר שוחררו בשחרור מוקדם, ו 337 מהם הנם מקרים של הפקעת רישיון בשל הפרת תנאי השחרור ו/או הפיקוח שנקבעו לאסיר. ב-4,510 מהמקרים הדיון נדחה. 50 אסירים קיבלו שחרור רפואי. 3,486 אסירים נדחו ע"י הוועדה ולא שוחררו בשחרור מוקדם.

2,164 אסירים בלבד שוחררו בשחרור מוקדם ע"י ועדת השחרורים בשנת 2010.

תרשים 9: התפלגות החלטות ועדות השחרורים

טבלה 15: הפניית האסירים לתוכניות שיקום ע"י יועצי הרשות בבתי הכלא בשנת 2010

כלא	מס' אסירים בכלא בנקודת זמן ב-2010	מספר אסירים שרואיינו בסה"כ	הופנו לתכניות פיקוח בקהילה	נמצאו מתאימים לתכניות פיקוח	הופנו למסגרות חוץ קהילתיות	מתוכם התקבלו	הופנו לתכניות ללא פיקוח	נמצאו בלתי מתאימים
אבו כביר	38	64	34	20	8	3	16	6
אוהלי קידר	101	96	25	11	17	5	19	35
אופק	54	87	16	16	23	23	--	48
איילון *	625	110	24	12	19	3	13	54
אלה	288	62	43	22	9	4	5	5
אשל	423	114	39	19	17	6	8	50
בימ"ר ירושלים	24	19	7	7	3	3	4	5
גבעון *	62	45	28	11	2	3	1	10
גלבוע	32	12	6	3	1	1	--	5
דמון	14	18	7	6	--	--	1	10
דקל	563	311	197	101	70	30	40	4
הדרים	146	151	18	16	4	2	51	78
השרון	246	148	36	19	22	11	48	42
חרמון	576	284	135	69	92	39	11	46
כרמל	429	380	99	48	19	11	10	252
מגידו	80	53	28	14	6	2	3	16
מעשייה	1,112	391	167	80	71	3	76	77
נווה תרצה	121	119	72	72	24	24	20	3
ניצן / מר"ש / מגן	323	189	41	37	38	14	29	81
נפחא	72	88	70	53	4	3	--	14
צלמון	780	574	95	87	27	16	45	407
קישון	99	25	16	12	2	1	3	4
קציעות	57	51	37	24	1	0	1	12
רמון	47	87	59	45	2	1	14	12
רימונים א	794	154	7	7	12	12	25	110
רימונים ב	269	269	32	18	6	4	147	84
שיטה	292	48	10	5	3	1	--	35
שקמה	52	45	22	12	9	4	7	7
סה"כ	7,450	3994	1370	846	511	232	597	1512
% מה פונים		100.0	34.3		12.8		15	37.9
% בשנת 2008			32.9		17.9		11.3	37.8
% בשנת 2006			27		15		12	46
% המתקבלים				61.8		45.4		
שנת 2008				51.6		56.7		
שנת 2006				74.4		59.2		

בטבלה נסקרה עבודתם של יועצי הרשות לשיקום האסיר בכלא ונותחו הנתונים על האסירים שרואינו בכלא. בסך הכול הגישה הרשות לשיקום האסיר לוועדת השחרורים המלצות לתוכניות שיקום בפיקוח רש"א, בקהילה ובמסגרות חוץ-קהילתיות, עבור 1,078 אסירים. להלן התפלגותם:

1. 78.5% (846) מהתוכניות שהגישה רש"א לוועדת השחרורים, היו תוכניות שיקום בפיקוח בקהילה.

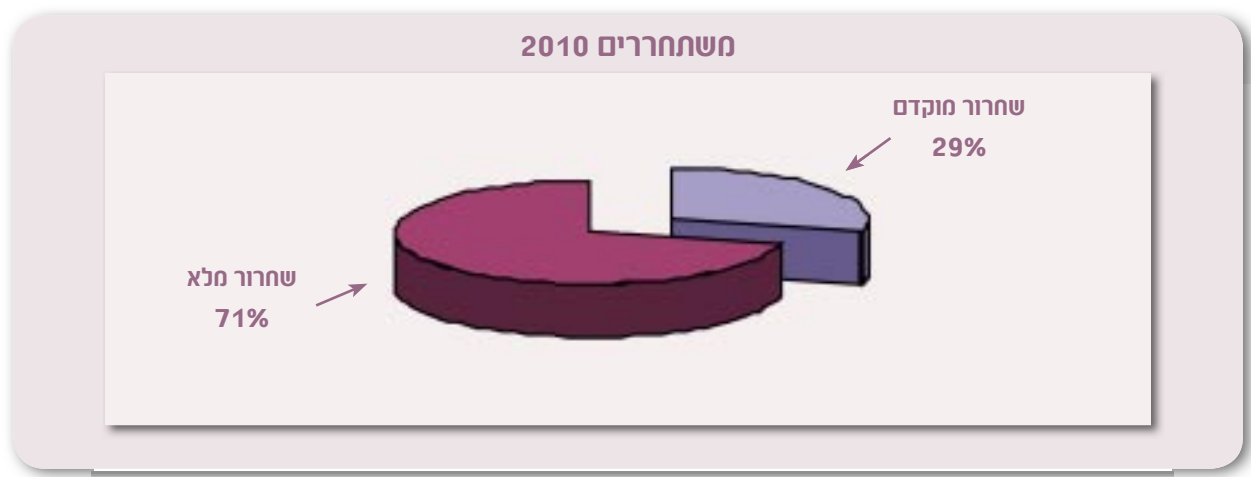
2. 21.5% (232) מהתוכניות שהגישה רש"א לוועדת השחרורים, היו תוכניות שיקום בפיקוח במסגרות חוץ קהילתיות.

בהתאם לנתונים המובאים להלן בטבלה מס' 17: 1,004 מתוך 1,078 תוכניות שיקום אשר הוכנו והוגשו ע"י רש"א לוועדת השחרורים התקבלו ע"י ועדת השחרורים.

כ-93% מהמלצות רש"א מתקבלות ע"י ועדת השחרורים.

טבלה 16 ותרשים 10: משתחררים בשנת 2010 בחלוקה עפ"י סוג השחרור

סוג שחרור	מספר משתחררים	אחוזים
שחרור מוקדם	2,164	29%
שחרור מלא	5,186	71%
סה"כ	7,350	100%

בשנת 2010 שוחררו בשחרור מוקדם ובתנאי רישיון 2,164 אסירים. כמחציתם (1,004) הופנו לתוכניות שיקום בפיקוח הרשות לשיקום האסיר.

יותר ממחצית מהמשוחררים שוחררו על ידי הוועדה ללא תוכניות שיקום או הופנו לתוכניות פיקוח של גופים פרטיים או ציבוריים אחרים שאינן בפיקוח ישיר של הרשות לשיקום האסיר ואינם מוסמכים עפ"י חוק לפקח על תוכניות שיקום.

תכניות שיקום בתנאי פיקוח

טבלה 17: התפלגות סוגי טיפול בפיקוח הרשות לשיקום האסיר

חודש	הוסטלים	מרכזי יום	פיקוח אלקטרוני	תכנית שוש"ן	שיקום תורני	פיקוח יועצים מחוזיים	פיקוח רכזים ביישובים	סה"כ
ינואר	19	--	5	6	1			76
פברואר	13	2	8	3	--			89
מרץ	16	2	10	6	5			79
אפריל	9	4	8	5	1			77
מאי	23	2	10	2	1			95
יוני	20	3	10	6	1			92
יולי	11	1	10	13	4			99
אוגוסט	17	4	13	3	2			89
ספטמבר	7	--	4	--	2			48
אוקטובר	15	4	12	3	--			90
נובמבר	15	4	9	7	5			86
דצמבר	17	2	13	2	2			84
סה"כ	182	28	112	56	24	258	344	1004
%	18.2	2.9	11.2	5.6	2.4	25.7	36.5	

מתמני הטבלה ניכר שרוב המטופלים הופנו לתכניות פיקוח בקהילה ובפיקוח ואחריות של יועצי הרשות לשיקום האסיר בקהילה, רכזי פיקוח אלקטרוני בקהילה, ורכזי שיקום האסיר ברשויות המקומיות. כרבע מהמטופלים הופנו לתוכניות חוץ קהילתיות כהוסטלים.

כשליש מהמופנים לתכניות הפיקוח של רש"א (344 משוחררים) הופנו לתכניות פיקוח בקהילה באחריות ישירה של רכזי שיקום האסיר.

טבלה 18: תכניות בקהילה לאסירים משוחררים, חלוקה עפ"י סוגי הפיקוח

סה"כ	בטיפול וולונטרי/ לאחר שחרור מלא	בפיקוח הוועדה	תכניות בחוזה טיפולי	סה"כ
1776	953	443	380	מספר אסירים
	53.7	24.9	21.4	%
2479	1332	617	530	מספר אסירים משוקלל

תכניות פיקוח הכוללות חוזה טיפולי (קשר מחייב) הן תכניות שהגישו רכזי שיקום האסיר בקהילה ויועצי כלא - קהילה של הרשות לשיקום האסיר לוועדת השחרורים, והן כוללות פיקוח של הרשות לשיקום האסיר. התכניות מועברות לוועדה לאחר אבחון ובדיקת התאמה של האסיר העומד להשתחרר, תוך התחייבותו לתכנית הקשר המחייב.

לעומתן, תכניות בפיקוח הוועדה הן תכניות שאותן קבעה הוועדה לאסיר העומד להשתחרר, ביזמתה ועל פי החלטתה בלבד. הוועדה מבקשת מהרכזים או מיועצי רש"א, האחראיים על הפיקוח בקהילה, לדווח לה בישיבות המעקב על מידת עמידת האסיר בדרישות שקבעה.

תרשים 11: התפלגות סוג הפיקוח בתכניות השיקום בקהילה

לאור העובדה שלא בכל הדו"חות של המטופלים בקהילה קיים דיווח על סוג הפיקוח החל על המטופל (כאמור, לפי טבלה מס' 18: 2,479 אסירים מטופלים בקהילה, ואילו רק לגבי 1,776 מתוכם יש בידינו מידע הנוגע לסוג הפיקוח החל עליהם) יש חשיבות להתייחסות למספר האסירים המשוקלל, המייצג את התפלגות המטופלים הכללית.

מהטבלה והתרשים ניכר כי יותר ממחצית מהאסירים המשוחררים המטופלים בקהילה (53.7%) הגיעו לטיפול לאחר שחרור מלא וללא תנאי פיקוח שנקבעו על ידי ועדת השחרורים. אסירים אלו מגיעים לטיפול במרכזים של הרשות לשיקום האסיר מרצונם ובאופן וולונטרי ולא כתוצאה מהתחייבות כלפי ועדות השחרורים.

כ-7,350 אסירים פליליים שפוטם תושבי ישראל משתחררים מדי שנה מבתי הכלא. בשנת 2010 השתחררו 2,164 אסירים בשחרור מוקדם. מתוכם 1,028 אסירים השתחררו לתכניות שיקום בפיקוח של הרשות לשיקום האסיר. (מספר זה מהווה 46% מכלל המשתחררים בשחרור מוקדם וכ-14% מכלל האסירים המשוחררים), אחוזים נמוכים אלו הינם תוצרים של המצוקה התקציבית והמחסור במשאבים ובמענים בהם נתונה הרשות לשיקום האסיר מזה 12 שנה. במקרים בהם עומדת הרשות לשיקום האסיר, עקב מחסור במשאבים, חסרת מענה אל מול ועדת השחרורים, מוצאים גורמי הטיפול הפרטיים את ההזדמנות לבנות לאסירים תכניות שיקום בפיקוח בתשלום, על מנת שיוכלו להשתחרר בשחרור מוקדם. כ-250 אסירים טופלו בשנת 2010 באמצעות גורמי טיפול פרטיים, שבנו עבורם תכניות שיקום בתשלום.

כ-900 אסירים שוחררו ללא כל תכנית שיקום.

בהחלטת הוועדה שהתכנסה בכלא מעשייה בתאריך 24 בינואר 2011, בראשות נשיא בית המשפט לנוער בדימוס, השופט אהרון מלמד, נאמר: "אגב אורחא נעיר שהננו מודאגים מאוד מהעובדה שהחלק של רש"א בין המלצות השחרור הולך ומתמעט והתכניות הפרטיות הולכות ומתרבות, וזאת למרות שאין כל ספק שתכנית רש"א עדיפה מכל הבחינות על תכניות פרטיות וזו גם דעתן של ערכאות הערעור לגבי החלטות הוועדה וזאת מהסיבה שהתקציבים שהוקצבו לרש"א הנם שחוקים לגמרי ואינם מאפשרים לה לבצע את תפקידה כראוי. מצב זה פוגע קשות בזכויות האסירים להשתחרר, מגביר את הרצידיביזם וגורם לנזק חמור לציבור ועולה למדינה בסופו של דבר תקציבי עתק של מיליוני שקלים בחודש".

פיקוח אלקטרוני

לקראת סוף 2006 החלה הרשות לשיקום האסיר, במסגרת פיילוט של המשרד לבטחון פנים, להפעיל תוכנית פיקוח אלקטרוני לאסירים משוחררים ברישיון. תוכנית הפיקוח האלקטרוני בישראל נשענת על חוק סדר הדין הפלילי (סמכויות אכיפה) (1996), ומשמשת תחליף למאסר במתקני כליאה. הפיקוח האלקטרוני מאפשר לפקח באמצעים אלקטרוניים על שהייתו של מפקח בבימו (או בתחום מוגדר אחר), בזמנים בהם מתחייבת שהותו שם, באופן המאפשר התרעה בזמן אמת על יציאה בלתי מאושרת החורגת מהתנאים שנקבעו.

לתכניות פיקוח אלקטרוני מופנים אסירים משתחררים הזקוקים לתוספת של פיקוח הדוק לתכניות השיקום שלהם. התוכנית מהווה מעבר הדרגתי מסטאטוס של אסיר לסטאטוס של אדם חופשי. שחרור אסיר עם פיקוח אלקטרוני משמעותו פיקוח

בתנאים נוקשים. התוכנית מיועדת לאסירים ברמת סיכון גבוהה או אסירים נגררים וחלשים שפיקוח חיצוני הדוק יסייע להם לעבור באופן תקין את התקופה הראשונית לאחר שחרורם ולסגל לעצמם גבולות פנימיים ברורים. במקרים של הפרות חוזרות עלול המפוקח לחזור למתקן הכליאה. שיטה זו מאפשרת להתאים משטר פיקוח ייחודי ואישי המותאם לכל מפוקח בנפרד, בהתאם למאפייניו האישיים, העבירה שביצע וצרכיו השיקומיים.

תוכנית הפיקוח האלקטרוני הינה חלק מהמגמה הרווחת כיום בישראל לשילוב אוכלוסיות ייחודיות (כגון אסירים) בקהילה, והשבת אחריות המשפחה והחברה עליהם. שיטת הפיקוח האלקטרוני מחזירה את האסירים לקהילה ומאפשרת להם לקיים אורח חיים נורמטיבי תוך פיתוח מיומנויות חיים נדרשות כגון תעסוקה, וזאת בתנאים מגבילים ובמשטר פיקוח הדוק אשר אמור להקטין את חזרתם לסגנון חיים עברייני.

מחקר בנושא "שיקום באזיקים אלקטרוניים - מחקר הערכה של תוכנית הפיקוח האלקטרוני בקרב אסירים ברישיון בישראל" פורסם באוגוסט 2010 ע"י חברי ועדת המחקר של הרשות פרופ' אפרת שהם, ד"ר שירלי יהושע, גב' רותם אפודי ומר אבי דיאמנט - המפקח הארצי של הרשות. המחקר מצביע על הצלחתה הרבה של התוכנית בקרב אסירים משוחררים בפיקוח.

במהלך שנת 2010 התקבלו לתכנית הפיקוח האלקטרוני 112 אסירים משוחררים. הם נוספו ל-42 אסירים משוחררים הנמצאים בתכנית משנת 2009. סה"כ טופלו בשנת 2010 154 אסירים משוחררים, כאשר בנקודת זמן פוקחו במוצע כ-90 אסירים בתכנית זו.

הטיפול באסירים המשוחררים

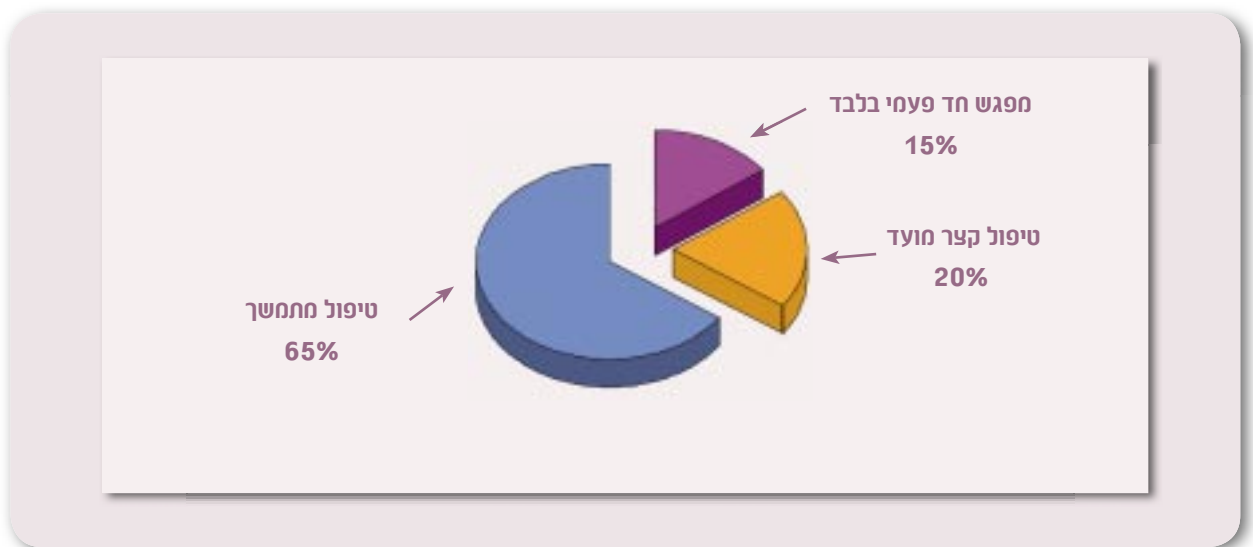
כ-10% מהאסירים הם פגועי נפש. ד"ר עמלה עינת מצאה כי כ-70% מהאסירים הם בעלי לקויות למידה. אחוז ניכר מהאסירים היו קרבנות לאליומות מינית או אלימות במשפחה, עברו טראומות קשות בילדותם והפכו לעבריינים. המשקעים המלווים את האסירים וסיפור חייהם המורכב מצריכים רצף טיפולי, שיקומי ומקצועי ארוך, שיתחיל כבר בכניסה לכלא וימשך לאחר השחרור. זאת על מנת לאפשר לאסיר תהליך שיקום אופטימלי המותאם לצרכיו.

טבלה 19: סוג ותקופת הטיפול שניתן לאסירים משוחררים שטופלו בשנת 2010.

נושא	טיפול פרטני	טיפול מערכתי*	סה"כ	%
מפגש חד פעמי בלבד ריאיון, ייעוץ, חיאום	305	49	354	14.9
טיפול קצר מועד - עד 5 מפגשים	364	111	475	19.9
טיפול מתמשך - מעל 5 מפגשים	931	620	1551	65.2
סה"כ בטיפול	1600	780	2380	
%	67.2	32.8		

* טיפול מערכתי – טיפול אחד לפחות בנוסף לטיפול הפרטני: טיפול קבוצתי, משפחתי, נשות אסירים, ילדי אסירים ומיזמים מיוחדים.

תרשים 12: התפלגות משך הטיפול באסירים משוחררים

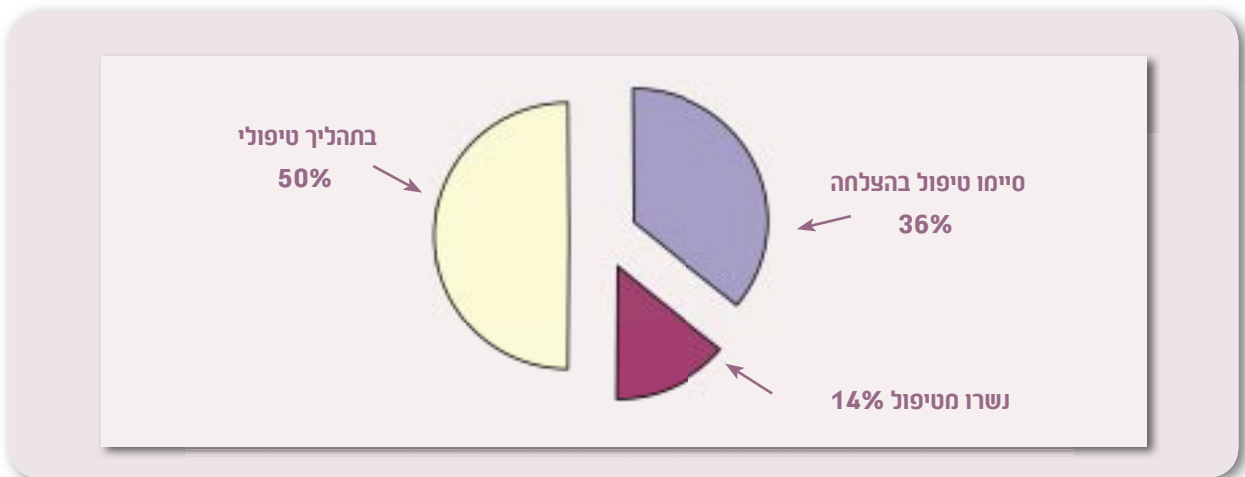
הטבלה והתרשים מציגים את סוג הטיפול ומשך הטיפול באסירים משוחררים המטופלים על ידי רכזי שיקום האסיר בקהילה. הטבלה מציגה התייחסות כמעט לכל האסירים המטופלים (2,380 דיווחים מתוך 2,479 האסירים המטופלים).

מחקרים בשיקום עבריינים מצביעים על החשיבות של אורך השהות במסגרת טיפולית ושל שיקום בהתניה משפטית, כלומר שחרור מוקדם לתכנית שיקום בפיקוח. בנוסף, קיים קשר הדוק בין השקעה בחינוך ויצירת רצף שיקומי-טיפולי מהכלא לקהילה ובין צמצום אחוזי המועדות. לצערנו, בארץ 29% בלבד מכלל האסירים הפליליים השפוטים תושבי ישראל המשתחררים בשנה - משתחררים בשחרור מוקדם, ו-23% בלבד משתחררים לתכניות שיקום בפיקוח הרשות לשיקום האסיר. נתון זה הנו אחד ההסברים לאחוזי המועדות הגבוהים בישראל, העומדים על כ-63%.

טבלה 20: התמדה בטיפול בתנאי פיקוח

נושא	טיפול פרטני	טיפול מערכתי	סה"כ	%	% מסיימים מול % נושרים
סיום טיפול	402	135	537	36	71.5
נשירה מטיפול	184	30	214	14	28.5
עדיין בטיפול	533	214	747	50	
סה"כ	1119	379	1498		
%	75	25			

תרשים 13: התפלגות תוצאות הטיפול בתנאי פיקוח

הטבלה והתרשים מציגים את היחס בין אסירים משוחררים שהשלימו תכניות שיקום בפיקוח (537 מטופלים) לאסירים משוחררים שנשרו מתוכנית השיקום (214 מטופלים). 71.5% סיימו בהצלחה את תכנית השיקום.

בדומה למתרחש באנגליה, נתקלים גם יועצי שיקום האסיר של רש"א בקושי בבניית תכניות שיקום לאסירים השפוטים למאסרים קצרים, בשל היעדר פרק הזמן הדרוש ליצירת תהליך שיקומי משמעותי, ולכן מניעת המועדות במקרים אלו היא מצומצמת ביותר. ייתכן כי יש לדחוף לחשיבה והערכה מחודשת בנושא זה גם בישראל, במטרה לאפשר לעברייני שיקום ופיקוח אופטימליים, להגן על הציבור מפשיעה, לחסוך בעלויות הגבוהות של הכליאה ולמנוע מועדות.

סקר פיקוח בקהילה (2004) מצביע על אחוזי הצלחה גבוהים בתכניות שיקום בפיקוח של רש"א בקהילה ו-16% מועדות בלבד, במהלך תקופת מעקב של 3 שנים. יש לציין כי מחקרים מראים שמועדות אסירים מתבטאת בפרק זמן הקצר מ-4 שנים (חסין, 1989).

סקר מעקב בהוסטלים (2006) מצביע על אחוזי הצלחה גבוהים ביותר בתכניות שיקום בפיקוח אינטנסיביות בהוסטלים של הרשות לשיקום האסיר. 10% מועדות בלבד, לאורך תקופת מעקב של 5 שנים. יש לציין כי ההוסטל מהווה מסגרת מעבר טיפולית לאסירים שאינם מתאימים לשילוב מידי בקהילה, ומופנים אליו המקרים הקשים והמורכבים ביותר, אשר ללא הליווי והטיפול האינטנסיביים דרכם חזרה לסמים ולפשע היא קצרה ביותר.

כאמור, שוחררו בתנאי רישיון בתכניות בפיקוח הרשות לשיקום האסיר 1,004 אסירים. חלקם הגדול של אסירים אלו נדרש להופיע למעקב בפני ועדת השחרורים, וחלקם נדרש להופיע יותר מפעם אחת.

סה"כ נדונו בדיונים חוזרים של הוועדה 1,054 אסירים משוחררים. לקראת כל דיון כזה מתבקשת הרשות לשיקום האסיר להמציא דו"ח תפקודי אודות האסיר המשוחרר והמלצות באשר להמשך דרכו.

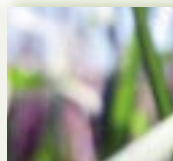
טבלה 21: דיונים חוזרים בוועדות השחרורים עפ"י חלוקה למסגרות טיפול

החודש	נוער	פיקוח אלקטרוני	הוסטלים	שיקום תורני	מרכזי יום	פיקוח יועצים מחוזיים	סה"כ
ינואר	10	11	10	3	3	48	85
פברואר	6	14	13	2	2	46	83
מרץ	9	13	10	7	2	42	83
אפריל	12	4	10	2	2	36	66
מאי	7	16	6	6	3	35	73
יוני	3	11	20	6	--	34	74
יולי	11	12	8	1	1	53	86
אוגוסט	5	10	4	2	--	35	56
ספטמבר	8	18	14	4	3	67	114
אוקטובר	13	15	6	5	--	53	92
נובמבר	8	13	10	3	1	65	100
דצמבר	5	16	19	11	4	90	145
סה"כ	97	153	130	53	23	598	1054
סה"כ	456					598	1054
%	43.3					56.7	

לדיון חוזר בוועדת שחרורים שבו אסירים אשר הועדה זימנה לדיון מעקב בעת ההחלטה על שחרורם המוקדם ואסירים אשר הגורמים המטפלים והרשות לשיקום האסיר המליצו לוועדת השחרורים לדון שוב בעניין שחרורם המוקדם או בתנאי שחרורם עקב הפרת תנאי השחרור.

מהטבלה ניכר שכ-43% מהאסירים המשוחררים העולים לדיון חוזר בוועדת השחרורים מטופלים במסגרות טיפול ייחודיות של הרשות לשיקום האסיר.

הגדלת מערך המענים השיקומיים של הרשות לשיקום האסיר ומתן מענה גם לאסירים משוללי חופשות ולאסירים השפוטים לתקופות קצרות, יובילו לגידול משמעותי בהשתלבות אסירים בתכניות שיקום בפיקוח הרשות לשיקום האסיר. באופן זה יגדל מספר האסירים המשתחררים בשחרור מוקדם לתכניות שיקום בפיקוח, יצומצמו אחוזי הפגיעה והמועדות אסירים ותחושת בטחון הציבור תגדל.

שיקום בהוסטלים

הרשות לשיקום האסיר מפעילה 11 הוסטלים, מתוכם 8 בהפעלה ישירה ו-3 במיקור חוץ.

ההוסטלים של הרשות לשיקום האסיר הינם ספינת הדגל של הטיפול האינטנסיבי והמקצועי של הרשות לשיקום האסיר. בהוסטלים שמפעילה הרשות שוהים יותר מ-10% מכלל המטופלים. ההצלחה הטיפולית של ההוסטלים היא גבוהה מאוד ואחוז קטן מכלל מסיימי ההוסטלים חוזר לעבריינות (16% בלבד).

פעילות טיפול וגיבוש בהוסטלים באמצעות ספורט אתגרי

מאידך, עלותן הכספית של מסגרות אלו, עקב הטיפול האינטנסיבי והארוך, מהווה כחצי מתקציב הרשות לשיקום האסיר. עקב העדר משאבים ברשות לשיקום האסיר נמתחת ביקורת רבה על עצם הפניית משאבים רבים כל כך למסגרות המיועדות לטיפול ב-10% בלבד מאוכלוסיית היעד של רש"א ולא לקהילה - שם מטופלים מרבית האסירים המשוחררים. עם זאת, ברור לכל כי בהוסטלים מטופלת האוכלוסייה הקשה ביותר הזקוקה לטיפול אינטנסיבי, ליווי צמוד ותמיכה רבה על מנת לצלוח את תהליך השיקום המורכב. בסוף שנת 2011 עתיד להתפרסם מרכז להפעלת 10 הוסטלים של הרשות לשיקום האסיר במיקור חוץ: 2 הוסטלים לשיקום תורני, 2 הוסטלים לאוכלוסייה הערבית ו-6 הוסטלים ייחודיים (כולל הוסטלים למכורים והוסטל לגברים אלימים לטיפול באלימות במשפחה).

טבלה 22: התפלגות מטופלים לפי שנת הכניסה להוסטלים השונים*

פעילות טיפול וגיבוש בהוסטלים באמצעות ספורט אתגרי

ההוסטל	מטופלים משנת 2009	מטופלים משנת 2010	סה"כ
באר שבע	16	19	35
גגון - ת"א	9	23	32
מפתחות - ראש"צ	10	14	24
נשים - ת"א	14	14	28
ירושלים	32	25	57
אמצע הדרך - חיפה	12	22	34
אביב חדש - חיפה	7	20	27
נוער - "אבן דרך"	7	35	42
תורני - בית שמש**	4	10	14
תורני - ירושלים**	10	16	26
בית החסד - חיפה**	4	8	12
	125	206	331

* בטבלה מס' 1 נרשם כי מספר המטופלים בהוסטלים הנו 283 בלבד ולא 331 כפי שמוצג בטבלה מס' 32. הסיבה לפער זה היא העובדה כי לא נכללו בנתוני ההוסטלים בטבלה 1 מטופלי ההוסטל לנשים, הוסטל "אבן דרך" וההוסטלים התורניים שהופיעו בקטגוריות של תחומים בהמשך הטבלה.

** הוסטלים במיקור חוץ.

מטבלה 32 ניכר שבמסגרות חוץ ביתיות של הרשות לשיקום האסיר טופלו, בסך הכל, בשנת 2010 10.6% מכלל האסירים המשוחררים המטופלים ברשות לשיקום האסיר (331 מתוך 3,126 אסירים משוחררים מטופלים).

טבלה 23: התפלגות המצב המשפחתי של המטופלים בהוסטלים*

רזק	רווקים	גרזשים / אלמים	נשואים**
כמות	80	53	11
%	55.5	36.8	7.6

- * פרט להוסטל לנוער ולהוסטל אלימות במשפחה המטפל בגברים אלימים במשפחה.
- ** מתוך 11 נשואים, 5 נשואים פורמלית אך ללא קשר זוגיות בפועל. כלומר רק 4.1% נשואים בפועל.

מניתוח הנתונים שהתקבלו לגבי 144 מטופלים המצויים בטיפול בהוסטלים עולה כי ההוסטלים מטפלים בעיקר באסירות ואסירים משוחררים ללא קשר משפחתי זוגי. כמעט 96% מהמטופלים בהוסטל הם רווקים, גרושים, אלמנים או נשואים ללא תמיכה זוגית.

במהלך 6 השנים האחרונות עמד אחוז הנשואים בקרב המטופלים בקהילה על כ-33%. גם מנתוני שב"ס עולה כי אחוז הנשואים בכלל עומד על 31%. מכאן שקבוצת המטופלים בהוסטל שונה מבחינת מצבה המשפחתי מקבוצת המטופלים בקהילה. נתון זה מדגיש את חשיבות ההוסטלים ביכולתם לתת מענה תמיכתי חלופי למטופלים ללא מערכת תמיכה זוגית ומשפחתית.

בניתוח נתונים נוספים שהגיעו אודות המטופלים בהוסטלים ניכרים דברים נוספים:

1. נמצא כי בהוסטלים מטופלים אסירים בני 40+ באחוז גבוה יותר מהמטופלים בקהילה (34% לעומת 23.2% בהתאמה). לגבי שאר קבוצות הגיל ההתפלגות דומה (ראה טבלה מס' 24: התפלגות גיל האסירים המשוחררים המטופלים בקהילה).
2. 71.3% מהמטופלים בהוסטל היו בקשר טיפולי לפני הגעתם להוסטל (124 מתוך 174). עם זאת, הטיפול בהוסטל אינטנסיבי יותר והדרישות מהמטופלים בהוסטל גבוהות מהדרישות בקהילה. יש לזכור כי להוסטלים מופנים בד"כ אסירים רצידיביסטיים (שריצו מאסרים רבים), לא הצליחו להתמיד בשיקום בקהילה, לא סיימו בהצלחה טיפולים בעבר וחזרו לפשע ולסמים. היכרותם של אסירים אלה עם תכנים טיפוליים בעבר אינה מורידה מהקושי הרב לעמוד בדרישות הנוקשות של ההוסטל. לאור קושי זה, להתמודד עם דרישות ההוסטל ולהתמיד בתהליך השיקומי, סיכוייהם של אסירים שסיימו בהצלחה את התהליך לחזור למוטב ולהשתלב בחברה הנורמטיבית הנם גבוהים ביותר.
3. אחוז המטופלים בהוסטלים לאחר מאסר רביעי גדול הרבה יותר מהאחוז שלהם בקרב האסירים המשוחררים המטופלים בקהילה (54% מול 20.3% בהתאמה). אחוז המטופלים בהוסטל לאחר מאסר ראשון נמוך מאוד לעומת אחוז המטופלים בקהילה לאחר מאסר ראשון (12.2% מול 45.6% בהתאמה).

טבלה מס' 24: התפלגות מספר מאסרים של המטופלים בהוסטלים*

מספר אסירים בהוסטלים	מאסר ראשון	מאסר שני	מאסר שלישי	מאסר רביעי ומעלה	סה"כ
17 *	27	20	75	139	
12.2%	19.4%	14.4%	54%		
45.6%	21.5%	37.7%	20.3%		
27%	19%	13.5%	40.5%		

* הנתון אינו כולל אסירים המטופלים בהוסטל נוער, הוסטל נשים והוסטל אלימות במשפחה, שבהם 72 מטופלים נוספים לאחר מאסר ראשון. נתונים אלו לא נכללו בטבלה היות ומדובר בהוסטלים העוסקים באוכלוסיות ייחודיות, אשר רוב המטופלים בהם השתחררו ממאסר ראשון.

בהכללה, ניתן לומר כי בהוסטלים מטופלים אסירים משוחררים המאופיינים בהיעדר מערכת תמיכה משפחתית, מבוגרים בגיל, בעלי נסיון טיפולי קודם שנכשל ולאחר מספר רב של מאסרים.

תעסוקה לאסירים משוחררים

נדבך מרכזי בתהליך השיקום ברשות לשיקום האסיר הינו נושא התעסוקה והשיקום התעסוקתי, מתוך תפיסה ש"אין שיקום ללא תעסוקה". מחקרים בארץ ובעולם מוכיחים כי השמה וליווי תעסוקתי של אסירים משוחררים מהווים גורם מרכזי בשיקומם.

על מנת שהאסיר המשוחרר ישתלב בקהילה וינהל אורח חיים נורמטיבי, יועצי התעסוקה של הרשות לשיקום האסיר מסייעים לאסירים באיתור מקומות תעסוקה המותאמים לכישוריהם, מלווים אותם בתהליך ההשתלבות ותומכים ומסייעים להם להתמיד בעבודתם ולהתמודד עם בעיות המתעוררות בזמן העבודה.

אסירים משוחררים מהווים אוכלוסיה בעלת קושי רב בהשתלבות במקומות עבודה, הן בשל בעיית קבלת סמכות ומרות, הן בשל נסיון דל בתחום התעסוקה והן בשל חוסר מימונות ומקצועיות בענפי העבודה השונים. לכל אלו, נוספת הדרישה לתעודות יושר, שאין ביכולתם להציג.

היועצים הנם בעלי כישורי עבודה מיוחדים והכשרה ייחודית באבחון תעסוקתי ובהשמת אוכלוסיה בעלת צרכים מיוחדים כאסירים. היועצים מספקים לאסירים המשוחררים הכוונה, ייעוץ, ליווי ופיקוח ההכרחיים ליכולתם להשתלב בתעסוקה ולהתמיד בה לאורך זמן. בנוסף, עוסקים היועצים בגיוס מערך של "מעסיקים ידידים" בעלי עסקים בענפי מקצוע שונים המוכנים להעסיק אסירים משוחררים, אשר בשל עברם הפלילי, מתקשים ביותר במציאת מקומות עבודה.

תוכניות מיוחדות בתחום התעסוקה בשנת 2010

תוכנית "אפיקים" - הינה פרויקט ראשון מסוגו בישראל המשותף לג'וינט, לרשות לשיקום האסיר, למשרד לבטחון פנים ולשב"ס, אשר שם דגש על חשיבות נושא הרצף השיקומי-תעסוקתי מהכלל לקהילה. התוכנית מתחילה עוד בשלב הכלל. במסגרת התוכנית לומדים האסירים מקצוע פרקטי המותאם לכישוריהם ויוכל לסייע להם למצוא עבודה עם צאתם לאזרחות. התוכנית כוללת סדנאות מיוחדות, במהלכן רוכשים האסירים מימונויות מקצועיות, כלים לחיפוש עבודה ולניהול זמן, מחזקים את האמונה ביכולתם לעבוד וערכים לראיונות עבודה. הפרוייקט כולל 12 מפגשים בתוך הכלל שמועברים ע"י מנחים מקצועיים ועו"סים. לאחר היציאה מהכלל מלווים אנשי התוכנית את האסירים המשוחררים בחיפוש עבודה חדשה ובהשתלבות בה. במקביל עוברים האסירים המשוחררים אבחון תעסוקתי ומשתלבים בקורס לרכישת מקצוע המותאם לכישוריהם. המטרה היא לשלב את האסירים המשוחררים בשוק העבודה בתפקידים שבהם יוכלו להתמיד, להתקדם ולפתח קריירה. פיילוט ראשון של התוכנית בכלל מעשיהו הסתיים בהצלחה, כאשר המטרה היא להרחיב את התוכנית לכל בתי הכלא בארץ.

משתלה לנערים - במרכז "אבן דרך" שמפעילה הרשות, בו מטופלים נערים שריצו מאסר בכלא אופק (כלא נוער), הוקמה בשנת 2010 משתלה לצמחי תבלין ובה מתקיים תהליך של הכשרה לפעילות תעסוקתית לנערים. המשתלה "צומחים מחדש" הוקמה בשיתוף עמותת ציונות 2000. לקראת ט"ו בשבט נמכרו כ-2,000 צמחים, ורווחי המשתלה חולקו כמשכורות לנערים.

מודלים לתעסוקה ושיקום אסירים

- **המודל המסורתי** - מעסיקים קיימים (ידידים)
- **המודל המתקדם** - מיזמים חברתיים עסקיים
- **המודל החדשני** - מימון חברתי:

1. קרנות השקעה חברתיות

2. אג"חים חברתיים - SOCIAL IMPACT BOND

הרשות לשיקום האסיר רואה בפיתוח תחום התעסוקה את עתידה ומשקיעה משאבים ומאמצים רבים בפיתוח פרויקטים חדשניים בתחום התעסוקה, תוך שיתוף פעולה עם גורמים מקצועיים בתחום ההשמה התעסוקתית כגון הג'וינט (תב"ת) - תנופה בתעסוקה), משרד התמ"ת וקרנות המתמחות בפיתוח מיזמים עסקיים-חברתיים ואגרות חוב חברתיות לצורך הקמת עסקים ברי-קיימא המבוססים על מודלים כלכליים שיכשירו ויעסיקו אסירים משוחררים בעבודות בעלות אפשרויות קידום ואופק תעסוקתי ותמורת שכר ראוי.

דרכי התמודדות חדשניות עם סוגיית שיקום אסירים

המודל של מיזמים עסקיים-חברתיים לאסירים משוחררים הוא מודל מיוחד ומותאם לבעייתיות הרבה של מציאת תעסוקה לאסירים משוחררים. המודל קיים גם בארצות אחרות, הידוע בהם הוא המודל של קרן REDF בארה"ב, המפתחת ותומכת במיזמים חברתיים לתעסוקה של אוכלוסיות מודרות ובהן אסירים לשעבר.

הבעיה המרכזית היא מקורות המימון. קיימת מגבלת מקורות ויש לפתח דרכים חדשניות למימון שיקום אסירים. הפתרונות המימוניים הבולטים:

א. קרנות השקעה חברתיות המשקיעות בהקמה ופיתוח של מיזמים חברתיים עסקיים מיוחדים לאוכלוסיות מודרות ובהן אסירים משוחררים, כדוגמת קרן REDF.

ב. מענה כולל לסוגיית שיקום אסירים במסגרת אג"ח חברתי - SOCIAL IMPACT BOND.

הפתרון בטווח הקצר: הרחבת ההכרה בהעסקת אסירים משוחררים

על מנת שניתן יהיה להגדיל את המקורות ולפתח בטווח הקצר והבינוני מקומות תעסוקה ומיזמים חברתיים עסקיים לתעסוקת אסירים, יש חשיבות עליונה לתמריצים ממשלתיים.

הפתרון המבוקש: הכרה במעסיקים של אסירים משוחררים לרבות באמצעות מיזמים חברתיים-עסקיים כזכאים למענק השמה לתעסוקה של אוכלוסיות מודרות. מענק זה ניתן כיום למעסיקים שונים של בעלי מוגבלויות. גם אסירים משוחררים הם אוכלוסיה בעלת מוגבלות להשתלבות בתעסוקה רגילה. ההכרה במענק התעסוקה לאסירים משוחררים יביא לפריצת דרך משמעותית בפיתוח יוזמות עסקיות לתעסוקת אסירים משוחררים ויביא להצלחת השיקום. כיום מקדמת הרשות מהלך, מול משרד התמ"ת, להכרה באסירים משוחררים כאוכלוסייה מודרת במטרה לפתוח ערוצים נוספים לתעסוקת אסירים משוחררים.

טבלה 25: תחומי תעסוקה של אסירים משוחררים שקיבלו מענה מיועצי התעסוקה ברשות

ענפי התעסוקה	חיפה וצפון	חדרה ט.כרמל	ת"א והמרכז	ירושלים	אשקלון ק.גת	אפיקים	ב"ש והדרום	נשים	נוער	סה"כ
בניין ותשתיות	10	12	19	27	14		19		3	104
מתכת / מסגרות	5	2	9		10		14			40
חשמל אלקט'	2		2	3	2		3			12
מזון / מטבח	10	3	28	24			14	4	8	91
רכב - נהיגה	2		6	14	5		5			32
רכב - מכוונות			7	1			4		2	14
שמירה אבטחה	-	4	5		2		1			12
ניקיון / תחזוקה	12	6	6	16	4		6	6		56
עץ / נגרות	2		15	6			2			25
מכירה / שירותים	2	1	40	19	2		15			79
גינות / חקלאות	2		3	9			10			24
בעלי חיים			1		1		1			3
מכונות / תעשייה	4	10	23	11	6		1	1		56
נייר דפוס	2	2	1		1		1			7
אחר			30	17		11	15	9	5	87
הכשרה מקצועית	2	3	8		7		9	5	4	38
סה"כ טופלו	55	43	203	147	54	11	104	41	22	680
לא ניתן להשמה	5	9	20	5	1		1	1	8	50
ניתק קשר	27	5	31	25	11		2	12	15	128
סה"כ	87	57	254	177	66	11	107	54	45	858
טרם סיים										51

51 מטופלים טרם סיימו את תהליך ההשמה התעסוקתית. 19.6% מהמטופלים לא ניתנים להשמה או ניתקו קשר. בשנת 2010 טופלו בתחום התעסוקתי 909 מטופלים, לעומת 611 בשנת 2008. מדובר בעלייה של כ-50% בכמות המטופלים.

טבלה 26: התפלגות מועסקים לפי פרמטרים שונים

אזור	חיפה צפון	חדרה ט.כרמל	ת"א מרכז	ירושלים	ק.ג. אשקלון	אפיקים	ב"ש דרום	נשים	נוער	סה"כ
מצב משפחתי										
נשואים	16	8	89	74	17		23	6	0	233
רווקים	41	39	110	80	19		46	44	49	428
עם ילדים	40	-	154	-	38		36	28	0	296
גרושים			70		16		17			103
השכלה										
ללא השכלה	8	-	16	-	-		3	1		28
עד 8 ש"ל	20	33	36	53	2		15	9	3	171
עד 10 ש"ל	35	22	69	64	25		28	5	23	271
עד 12 ש"ל	24	19	127	69	21		36	29	12	337
מעל 12 ש"ל	5	6	21	7	5		6	6	4	60
מאסרים										
ראשון	35	18	156	94	22		54	35	35	449
יותר מ-2	26	26	72	55	11		18	8	5	221
יותר מ-4	27	7	44	45	8		16	7	1	155
הפניות										
רכזים	49	38	188	123			95	29		522
הוסטלים	31	17	26	45			8	13	49	189
פרטיים	13	-	33	26			-	8		80
התמכרויות										
סמים	7	47	114	81	37		36	18		340
אדולן	-	-	4	3	-		-	-		7
אלכוהול	2	20	12	4	13		7	3		61
אחר	-	3	11	3	1		-	-		18
מוצא/מגזר										
חבר העמים	15	36	47	24	22		31	8	9	192
ערבי/דרוזי	31	19	32	80	2		24	5	12	205
אתיופי	3	4	5	1			4	1	7	25
אחר	4	11			40		-		1	56
סה"כ	92	70	272	194	68	11	103	50	49	909

טבלה 27: פעילות הכנה קבוצתית להשתלבות בתעסוקה

נדנאות

כלא	24
קהילה	14

תחום התעסוקה נבחן בהצלבת הנתונים שהתקבלו מיועצי התעסוקה ומרכזי שיקום האסיר בקהילה. יועצי התעסוקה נותנים מענה גם למטופלים בתכניות הייחודיות כמו הוסטלים, נשים ונוער, ואילורכזי שיקום האסיר בקהילה נותנים מענה טיפולי גם לאסירים שאינם מקבלים מענה מיועצי התעסוקה.

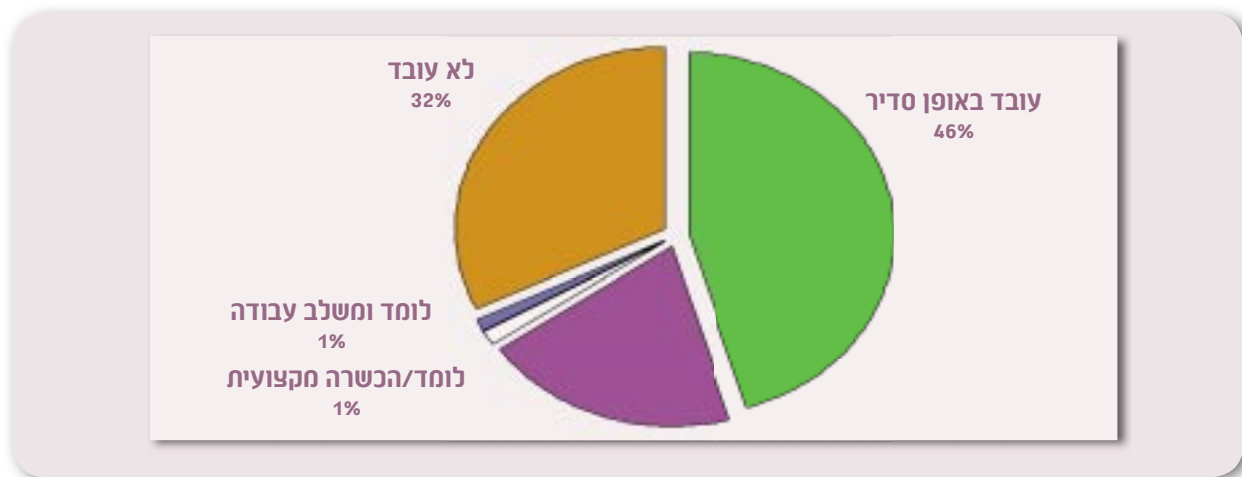

טבלה 28: התפלגות אסירים לפי סטטוס תעסוקתי - נתוני רכזי רש"א בקהילה

מצב התעסוקה	מספר האסירים המטופלים	%
עובד באופן סדיר	841	46
עובד לפרקים	371	20
לומד / הכשרה מקצועית	23	1
לומד ומשלב עבודה	21	1
לא עובד	597	32
סה"כ	1853	

בהתאם לנתונים שהתקבלו מרכזי שיקום האסיר בקהילה, 67.8% מהאסירים המשוחררים מתפקדים במסגרת תעסוקתית, ומיעוטם (32.2%) אינו עובד (מחפש עבודה, לא מתאים או אינו מעוניין).

תרשים מס' 14: התפלגות סטטוס תעסוקתי ע"פ רכזי שיקום האסיר בקהילה

כאמור, מספקים יועצי התעסוקה מענה גם למטופלים בהוסטלים של הרשות לשיקום האסיר, אשר כחלק מתוכנית השיקום חייבים לעבוד במשרה מלאה. עם זאת, יועצי התעסוקה אינם מספקים מענה בכל מקומות היישוב בהם פועלים רכזי שיקום האסיר.

הפער בין אחוז ההשתלבות בתעסוקה עפ"י דיווחי יועצי התעסוקה (75% השמה תעסוקתית) לבין אחוז ההשתלבות בתעסוקה עפ"י דיווחי רכזי שיקום האסיר בקהילה (67.8% השמה תעסוקתית), עשוי לנבוע מהעובדה ששני הגורמים הנ"ל מכסים שדות פעילות שאינם בהכרח חופפים. כך למשל, פועלים יועצי התעסוקה גם בקרב האסירים המטופלים בהוסטלים של הרשות, אשר אינם מטופלים ע"י רכזי השיקום בקהילה. בנוסף, מטופלים יועצי התעסוקה גם באסירים שהשתחררו שחרור מלא ואינם מחוייבים לתוכנית שיקום בקהילה, אך פונים ליועצי התעסוקה של הרשות בבקשה לסייע להם באיתור מקום עבודה.

השלמת השכלה לאסירים משוחררים

על פי נתונים שהצטברו ברשות לשיקום האסיר, ההשכלה הממוצעת של אסירים נמוכה מההשכלה השכיחה בקרב האוכלוסייה. אחוז גדול מהאסירים המשוחררים חסר השכלה בסיסית ולרובם המכריע פחות מעשר שנות לימוד. נתונים אלו מייצגים את השכלת האסיר כפי שבאה לידי ביטוי בתעודות סיום שנות לימוד. חשוב לזכור שההשכלה בפועל, הידע הממשי, נמוכה עוד יותר.

כמעט כל האסירים המשוחררים מאופיינים בקשיי לימוד הכוללים בעיות קשב וריכוז, היפר-אקטיביות או לקויות אורגניות אחרות. ממחקרים עולה כי נמצא מתאם חיובי בין השלמת השכלה ושיקום מוצלח של האסיר המשוחרר.

הרשות לשיקום האסיר שמה דגש רב על נושא השלמת השכלה. תוכניות השלמת השכלה פועלות במרכז "אבן דרך" לנוער (ראה פרק שיקום נוער) ובמרכז תל"ם לאסירות משוחררות (ראה פרק שיקום אסירות). בסוף שנת 2010 החלה הרשות לשיקום האסיר בשיתוף האגף להשכלת מבוגרים במשרד החינוך בפיתוח תוכנית ארצית להשלמת השכלה לאסירים משוחררים.

"אוניברסיטה בעם"

תכנית "אוניברסיטה בעם" הנה יזמה מקורית וחדשנית, במסגרתה פותחת אוניברסיטת תל אביב את שעריה לאוכלוסיות נזקקות, שלולא התכנית לא היו מגיעות לרכוש השכלה כלשהי, ומאפשרת להן לרכוש ידע חיוני ושימושי בקורסי מבוא מיוחדים אשר הותאמו עבורם ומועברים על ידי סטודנטים מן המניין לתואר ראשון באוניברסיטת תל אביב. בתכנית משתתפים אסירים משוחררים מראשון לציון, נתניה, רמת גן, תל אביב, חולון, בת ים, הוסטל גגון ותכניות הנשים. התכנית מעניקה להם ידע חיוני ובסיסי בכדי לאפשר להם התמודדות טובה יותר בחיי היומיום. מעבר לכך, היא מבקשת להחזיר למשתתפים את הסקרנות וחדוות הלימוד ולהעניק להם את הרצון והכלים להמשיך ללמוד ולהתפתח.

קבוצת מבוגרים מהרשות לשיקום האסיר - בקבוצה זו לומדים מבוגרים הנמצאים בפיקוח בתקופת השחרור המוקדם. הקבוצה מורכבת מאסירים משוחררים אשר מגיעים מערים שונות מרחבי גוש דן (רמלה, יפו, הרצליה ועוד) והופנו לתכנית על ידי העובדים הסוציאליים המטפלים בהם ובמסגרת ההליך השיקומי שאותו הם עוברים.

כמי שמתוייגים על ידי הסביבה ועל ידי עצמם כעבריינים ולרוב מוקעים מהחברה, האפשרות להשתלב בתכנית יוקרתית המתקיימת באוניברסיטה מהווה תרומה עצומה וחיזוק לתחושת העצמי ותפיסת המסוגלות של התלמידים. התכנית מעניקה להם כוח וביטחון עצמי ויוצרת עבורם מסגרת חברתית-לימודית תומכת בשלבי השיקום הקשים. עובדים סוציאליים העוסקים במשך שנים בטיפול בקבוצת אוכלוסייה זו מדווחים כי התרומה של מפגש אחד באוניברסיטה עולה עשרות מונים על שעות רבות של שיחות עם מטופל.

הקורסים מתקיימים במשך שני סמסטרים. בכל קורס 24 מפגשים בני 4 שעות. במהלך השנה יוצאת כל קבוצת משתתפים לסיור לימודי ואף נפגשת עם אנשי מקצוע מובילים בתחום. בתוכנית מתקיימים קורסים כגון: "מבוא למנהל עסקים"- המציע למשתתפים ידע בסיסי בכלכלה, מימון ושיווק; "מבוא לפסיכולוגיה"- הסוקר את ענפיה העיקריים של הפסיכולוגיה: פסיכולוגיה חברתית, קוגניטיבית, התנהגותית ופיזיולוגית וכד'.

משתתפי התכנית "אוניברסיטה בעם" מאופיינים בחוסר יציבות ומתוך כך בחוסר יכולת להתמיד במסגרות לימודיות ואחרות. על כן הצלחת התכנית נמדדת בראש ובראשונה ביכולתה לגרום למשתתפים להתמיד בלימודיהם במהלך השנה. צוות התכנית עורך מעקב צמוד על נוכחות המשתתפים והשתתפותם בקורס, ומעביר את דו"חות הנוכחות לגורמים המטפלים המלווים בתום כל שיעור. הגורמים המלווים מבצעים ליווי, מעקב ותמיכה במשתתפי הקורס על מנת להבטיח את התמדתם.

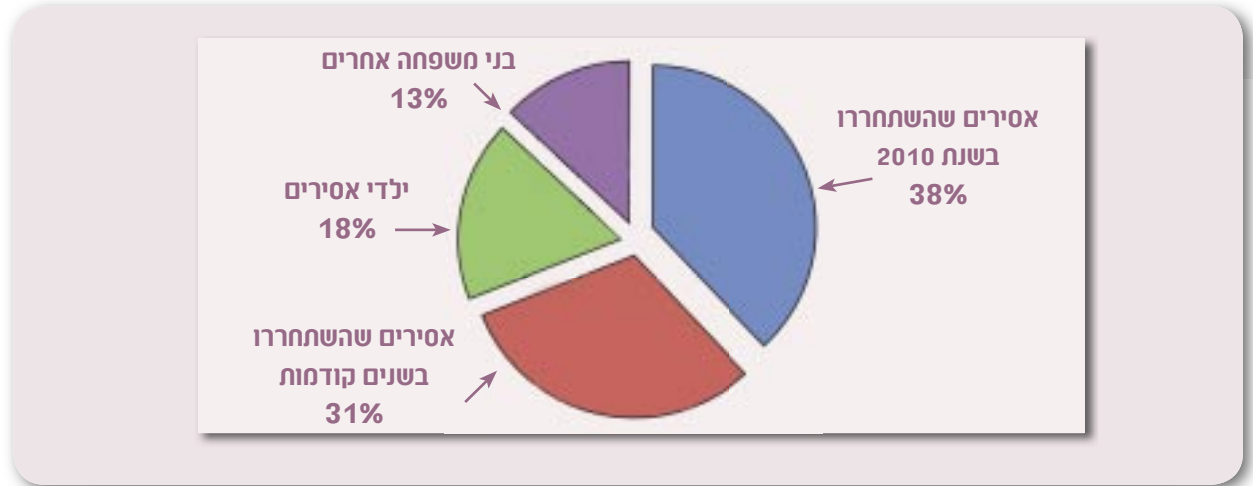
אחוז משלימי התכנית בשנת 2010 הנו גבוה ועומד על 85.43% בשנת הלימודים הקודמת עמד אחוז המסיימים על 88.3%.

הטיפול במשפחת האסיר

הרשות לשיקום האסיר מטפלת הן באסיר המשוחרר והן בבני משפחתו. כ-31% מהמטופלים על ידי רכזי שיקום האסיר בקהילה הינם בני משפחות של אסירים - הורים, בני זוג, ובעיקר ילדי אסירים (18%).

תרשים 15: התפלגות מטופלים בקהילה - אסירים ובני משפחה

תכנית חונכות ילדי אסירים (פר"ח)

הרשות לשיקום האסיר מפעילה את תוכנית חונכות ילדי האסירים בשיתוף פר"ח ושירות בתי הסוהר זה 25 שנים. הפרויקט לווה במחקר של המוסד לביטוח לאומי בשנת 1989. כאז גם היום מציינים המחקרים את התמורות שחלות אצל החניכים במהלך תקופת הפרויקט במישור האישי, החברתי והלימודי. 435 ילדים טופלו בתכנית זו בשנת 2010.

התכניות לילדי אסירים מהוות חלק משמעותי מהטיפול בבני משפחת האסיר. מדובר בתכנית ייחודית הנותנת מענה לילדי אסירים הזקוקים לתגבור חינוכי וחברתי, ומטרתה הן:

1. העשרת הילד בתחומי למידה וחינוך.

2. בניית האמון של המשפחה במחסד והסרת "הסוד הגדול" בדבר כליאתו של ההורה.

3. טיפוח דימוי עצמי חיובי אצל הילד.

4. מפגש בין ההורה וילדיו בכלא וחיזוק הקשר התומך והמכיל בין ההורים לילדיהם.

רוב החונכויות נעשות עם הילדים בזמן שההורה שלהם עדיין בכלא וניתן לבקר אותו במהלך החונכות. במקרים מסויימים נעשית חונכות עם ילדים המנועים מלבקר את ההורה בכלא מסיבות הקשורות לסוג העבירה שלו ולרמת הסיכון שיש בביקור. במקרים אחרים נעשית חונכות עם ילד על אף שההורה שוחרר ממאסר.

עיקר עבודת החונכות מתבצעת בקהילה במהלך שמונת חודשי הפעילות של התכנית (חודשים אוקטובר עד יולי). דגש מרכזי בתוכנית ניתן לפעילות חינוכית, פעילות העשרה ופעילות חברתית המשלבת טיולים, מסיבות וימי גיבוש.

החונך נפגש עם הילד פעמיים בשבוע ומשתלב אתו בפעילות טיפולית וחינוכית שיוזמים רכז שיקום האסיר בקהילה ורכז פר"ח העירוני. במסגרת החונכות מבקר הילד עם החונך את ההורה בכלא. בתקופת החונכות מגיעים הילדים והחונכים לחמישה ביקורים ייחודיים בכלא, במהלכם מתבצעות תכניות העשרה קבוצתיות מיוחדות.

נקודה נוספת הראויה לציון, על אף שאינה כלולה בתפקידם של החונכים, היא השיפור שחל במצבן של האימהות ותחושת ההקלה והאוזן הקשבת לה הן זוכות מצד החונך בעת ההתמודדות בתקופה קשה זו.

במשך השנים חל גידול משמעותי בהיקף התוכנית עד לשנת 2002. הגידול בא לידי ביטוי הן במספר הילדים והן במספר היישובים שהצטרפו לתוכנית חונכות ילדי אסירים ואשר מפעילים תכניות העשרה לילדים אלו. בשנת 2010 חלה ירידה חדה והיקפי התוכנית הצטמצמו בצורה משמעותית הן בשל הקשיים התקציביים בהם נתונה הרשות והן בשל הקושי לגייס סטודנטית לתוכנית עקב היותה תוכנית דורשנית מתוכניות החונכות האחרות הנגישות להם.

להלן מכתבה של מיכל מימון, רכזת פרויקט החונכות, המחייחס לפעילותה.

שמי מיכל ואני רוצה לספר לכם סיפור:

איש אחד הלך על חוף הים. בעוד הוא הולך, הוא רואה ילדה קטנה מרימה כוכבי ים שנתקעו בזמן השפל על החוף וזורקת אותם בחזרה למים. הוא ניגש אליה ושאל: "מה את עושה?"

הילדה הקטנה ענתה: "כולם אינך רואה? אני מרימה כוכבי ים שנתקעו על החוף וזורקת אותם חזרה לים"

האיש גיחך ואמר: "ילדה קטנה, את לא יכולה להציל את העולם... את ילדה קטנה, ואת יכולה ללכת רק ק"מ וחצי בכל יום, ואילו החופים בעולם גדולים... בכל פעם שאת זורקת כוכב ים למים עשרה נסחפים לחוף, אינך יכולה להשפיע על כולם"

הילדה הקטנה הרימה בידה כוכב ים וזרקה אותו בכל כוחה למרחק עשרה מטרים, אל תוך הים, ואמרה: "על החיים של כוכב הים הזה, השפעתיו!"

הילדים בפר"ח ילדי אסירים, הם כוכבי ים עדינים אשר נסחפים אל החוף בשעת שפל, בעקבות מאסר אביהם. ילדים אלו נכנסים לתקופה לא פשוטה בחייהם וחלקם מתקשים להתמודד עמה. בפרויקט פר"ח ילדי אסירים ישנם חונכים מדהימים שהולכים לאורך החוף ועוזרים לילדים לחזור למים, לחזור לחיים ולחזור להאמין בעצמם.

החונכות בפר"ח ילדי אסירים היא מיוחדת במינה. נוסף על עבודה חינוכית וחברתית של החונכים עם הילדים, החונכים גם מסייעים לילדים לשמור על קשר נעים ואיכותי עם אבותיהם אשר נמצאים במאסר בכלא. בכל חודש נוסעים כל החונכים והחניכים בפרויקט לביקור משותף אצל האבות בבתי הכלא השונים ברחבי הארץ. הרגע שבו ילד רץ לזרועות אביו הוא רגע מרגש כל כך, ששווה את הכול.

במהלך הביקור הילדים משחקים עם אבותיהם, יוצרים יצירות, משוחחים, ונהנים מזמן איכות באווירה נעימה וכיפית שלא מתאפשרת בשום זמן אחר, וכל זאת בליווי החונכים.

בסיומה של השנה השנייה שלי בתפקיד רכזת פרויקט פר"ח ילדי אסירים אני יכולה לומר שהחזרת כוכבי ים למים אינה פשוטה אך היא מספקת, מאתגרת, מהנה ומלמדת. פגשתי ילדים שהחיוך חזר לפניהם, ילדים שהחלו לרכוש ביטחון בעולם וילדים שהשתפרו בלימודים. ליוויי חונכים מדהימים שהקדישו מעצמם מעל ומעבר ויצאו בתחושת סיפוק ותרומה משמעותית. אני בטוחה שגם החונכים וגם הילדים מסיימים עם חוויה מיוחדת במינה שאותה יישאו איתם בהמשך הדרך.

זו הזדמנות נהדרת לומר תודה לרש"א ופר"ח שהעניקו לי את הזכות ללוות ולהוביל את הפרויקט ולהיות חלק מעשייה חברתית מדהימה שכזו.

להלן סיכום קצר של שני מחקרים בולטים שנעשו בתחום חונכות ילדי אסירים:

א. מחקר שערכה הגברת רינת מיכאלי מהמכללה למחקר והערכה, עבור פר"ח בשנת 2008:

במחקר, שנעשה על מיזם פר"ח ובדק את עמדותיהם של חונכים ואימהות, עלו הממצאים הבאים: אימהות דיווחו על סיפור הקשר בין הילדים לבני המשפחה ושיפור קל עד משמעותי בתפקוד הלימודי, ההתנהגותי והחברתי של הילדים. נמצא כי תרומת החונכים לתפקוד הרגשי של הילדים הייתה בממוצע ברמה רבה עד רבה מאוד. כמו כן, דיווחו אימהות על שביעות רצון במידה רבה מאוד מהיבטים שונים של המיזם. חונכים דיווחו על התנהגות פרו חברתית רבה יותר של הילדים.

ב. מחקר נוסף עורכת בימים אלו הגברת נורית מדיני לוי, רכזת רש"א לשעבר, באוניברסיטת ת"א. בהצעת המחקר מציינת נורית כמה עובדות:

1. האימהות מציינות כי הן וילדיהן אינם מקבלים עזרה משירותי הרווחה כלל, למרות שניכר צורך מאוד גדול.
2. רוב האימהות נמצאות במצב נפשי קשה מאוד, בתחושה שהן ממש לקראת התמוטטות או קריסה, והן מחזיקות את עצמן למען הילדים.
3. משפחות רבות מציינות את המצוקה הכלכלית הקשה מאוד אשר מתגלה בעת הביקור בבתיים.
4. האימהות מגלות צורך עצום בהכלה שלהן ובדמות לשוחח איתה.
5. הקשר עם האב טלפוני בעיקרו, וילדים רבים לא רואים את האב במשך שנים. בקשות הילדים לקשר עם האב קורעות לב.

דבריה של רכזת רש"א בעפולה מתוך סיכום שנת הפעילות בפר"ח ילדי אסירים:

"הפרויקט חשוב לחיזוק הילדים. הם זוכים לדמות קבועה וחיובית שמלווה אותם במהלך שנת הלימודים כולה. הסטודנט מגיע ומקדיש את זמנו רק לילד. בעולם נעדר גבולות, נעדר אמן ונעדר תשומת לב, קשר כזה נותן לילד לחוות משהו אחר וחיובי".

אסירים משוחררים מהאוכלוסייה הערבית

כ-20% מכלל אוכלוסיית ישראל הם אזרחים ערביים. כ-84% מהערבים הם מוסלמים, כ-8% נוצרים ו-8% לערך הם דרוזים. האוכלוסייה הערבית היא צעירה למדי והגיל החציוני בה הוא 20, לעומת 31 במגזר היהודי. חלקה הגדול של האוכלוסייה הערבית, כ-44%, מתגורר בצפון הארץ, ובעיקר באזור המערבי שלו. העיר הערבית הגדולה ביותר היא נצרת שאוכלוסייתה מגיעה לכדי 66,400 תושבים. נוסף עליה ישנם חמישה יישובים שבהם מעל 30,000 תושבים: אום אל-פחם, טייבה, רהט, באקה-ג'ת ושפרעם. כרבע מהאזרחים הערביים מתגוררים בשמונה יישובים "מעורבים" (בהם מתגוררים יהודים וערבים): חיפה-בה-מהווה האוכלוסייה הערבית 10% מתושבי העיר; תל אביב-יפו - 4%; לוד - 25%; רמלה - 23%; עכו - 28%; נצרת עילית - 15%; מעלות תרשיחא - 22% וכן נווה שלום. בירושלים המורחבת מתגוררת אוכלוסייה ערבית גדולה, המהווה כ-20% מתושבי העיר.

טבלה 29: שינוי בשיעור הפשיעה באוכלוסייה הערבית לאורך שלוש שנים

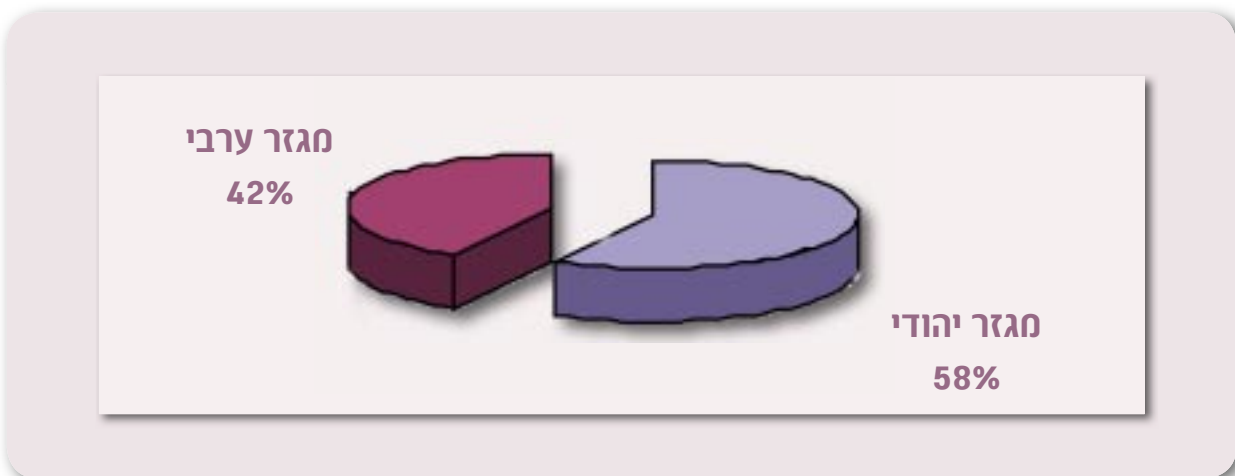
שנה	שינוי בפשיעה במגזר הערבי לעומת השנה הקודמת
2007	1.9%+
2008	1.5%+
2009	8.4%+

טבלה זו משקפת את העלייה החדה בשיעור הפשיעה בקרב האוכלוסייה הערבית - עלייה של 12.1% בתוך 3 שנים בלבד. חשוב לזכור שבמקביל חלה ירידה בשיעור הפשיעה בקרב האוכלוסייה היהודית.

טבלה 30: התפלגות האסירים הערביים והיהודיים

מגזר	מספר אסירים	אחוזים	% בכלל האוכלוסייה
יהודי	4,328	58%	80
ערבי	3,122	42%	20
סה"כ	7,450	100%	

תרשים 16: התפלגות האסירים הכלואים בחלוקה למגזרים

ניתן לאתר שלושה גורמי עומק המשפיעים על עליית שיעור הפשיעה והאלימות בחברה הערבית³:

1. התפרקות התא החמולתי ומעבר למבנה של משפחה גרעינית - תהליך זה, אשר קשור בתהליכי המודרניזציה, גורר עמו צמצום של סמכות ראש המשפחה המורחבת, צמצום סמכות המחנכים וגורמי הסמכות האחרים בקהילה. צמצום הסמכות הוא פתח לתופעות אלימות ופשיעה.

2. תחושת ניכור מתמשכת כלפי החברה הישראלית הכללית - הנובעת מהקושי להשתלב ולהתקבל לחברה הישראלית הכללית, היהודית ברובה. תחושות אלו מתעצמות בשל רמת תעסוקה נמוכה, קושי בנגישות לתעסוקה בערים הגדולות, הפקעת קרקעות וכדומה, הגורמים לרגשי מרירות.

3. תהליכי גיבוש זהות לאומית אשר חלים על החברה הערבית בישראל.

לרוב, מאפייני האוכלוסייה הערבית אינם שונים ממקום גיאוגרפי אחד למשנהו, אך קיימים הבדלים מסוימים בין ריכוזים כפריים לריכוזים עירוניים ובין שני אלה לבין המגזר הבדואי (בעיקר זה שבנגב).

מספר האסירים הפליליים בארץ ביחס לאוכלוסייה הכללית הוא במוצע פחות מאסיר אחד לכל 1,000 תושבים, ואילו ביישובים מסוימים של האוכלוסייה הערבית היחס מתקרב ל-5 אסירים לכל 1,000 תושבים. האסירים הערביים מהווים כ-42% מכלל אוכלוסיית האסירים הפליליים תושבי ישראל. מדובר באחוזים גבוהים ביותר ביחס לחלקם באוכלוסייה הכללית (ראה טבלאות 4 ו-5). שיעור זה הולך וגדל עם השנים.

בערים מעורבות כמו ירושלים ולוד, ישנו אחוז גבוה יותר של אסירים ביחס למספר התושבים לעומת ערים אחרות. בירושלים למשל ישנם 683 אסירים פליליים בפועל, בנקודת זמן (מדובר בעיר עם מספר האסירים הגבוה ביותר בארץ). מתוכם 459 אסירים תושבי מערב העיר, לעומת 224 אסירים תושבי מזרח העיר מההווים 33% מכלל האסירים בירושלים. אחוז האסירים תושבי מזרח ירושלים עולה על חלקם היחסי באוכלוסייה, שכן תושבי מזרח ירושלים (בתוך גבולות הקו הירוק) מהווים 20% בלבד מאוכלוסיית העיר.

בחינה מדוקדקת של מפת היישובים מגלה שהתופעה של כמות אסירים גדולה ביחס למספר התושבים בולטת במיוחד בשתי קבוצות יישובים:

1. יישובים מעורבים של יהודים וערבים שבהם דומיננטיות לאוכלוסייה היהודית - לוד, עכו, רמלה, ירושלים ודומיהם.

2. יישובים ערביים מבודדים בקרבת או בתוך סביבת יישובים יהודים דומיננטית - תל שבע, רהט, ג'סר א-זרקא, טירה, טייבה, טובא זנגרייה ודומיהם.

בהכללה ניתן להסיק מהנתונים כי המפגש בין שתי אוכלוסיות מתרבויות שונות, כאשר אחת מהאוכלוסיות דומיננטית, תורם לתחושות הניכור והמרירות בקרב אוכלוסיית המיעוט ועשוי להשפיע על עליית שיעור הפשיעה והאלימות בקרב אוכלוסייה זו.

עקב המצוקה הכלכלית בה נתונה הרשות לשיקום האסיר יש מחסור ברכיזי שיקום האסיר בקהילה בכלל ובקרב האוכלוסייה הערבית בפרט. בשל המחסור, לעתים קרובות נותרים האסירים המשוחררים מהאוכלוסייה הערבית ללא כל מענה שיקומי בקהילה. פעמים אחרות נופלת משימה זו על העובדים הסוציאליים במחלקות לשירותים חברתיים של הרשויות המקומיות, שבמרבית המקרים אינם מיומנים ומנוסים, ואין בידיהם הכלים המקצועיים הייחודיים הדרושים לטיפול באסיר המשוחרר. היעדר המשאבים לטיפול באסירים משוחררים מהאוכלוסייה הערבית משפיע גם על אחוז המועדות הגבוה בקרב אוכלוסייה זו.

בשנת 2011 הציבה הרשות לשיקום האסיר מטרה להקצות משאבים ולפתח שירותים ייחודיים לשיקום אסירים מהאוכלוסייה הערבית.

3 מרכז המחקר והמידע של הכנסת - נתונים על הפשיעה בחברה הערבית בישראל - מוגש לוועדת הפנים והגנת הסביבה. כתיבה: יניב רונן. אישור: שמוליק חזקיה - ראש צוות. פברואר 2010.

שיקום אסירות משוחררות

נשים אסירות הן קבוצת אוכלוסייה קטנה יחסית לגברים אסירים, אולם בעלת מאפיינים ייחודיים וצרכים ייחודיים. תחום שיקום האסירות מתמחה בדרכי השיקום והטיפול המיוחדות לנשים אסירות, ומספק מגוון שירותי טיפול נפשי ומענים שיקומיים ותעסוקתיים לנשים המשתחררות מהכלא ולילדיהן.

במהלך השנה טופלו בכל תכניות הנשים 163 אסירות משוחררות ו-184 ילדי אסירות.

הפעילות בכלא "נווה תרצה"

במהלך שנת 2010 רואיינו במסגרת הוועדה להכנת תכניות שיקום 119 אסירות (ב-146 מפגשים). מתוכן הופנו 24 להוסטל, 32 למרכז תל"ם, 40 לקהילה ו-6 לתכניות חיצוניות בפיקוח הרשות לשיקום האסיר. 17 נשים שלא נמצאו מתאימות או לא נמצאה עבורן מסגרת מתאימה. נשים שלא נמצאו מתאימות, מאופיינות לרוב כבעלות בעיות נפשיות, פיגור, חסרות דיוור שאינן מתאימות להוסטל או מאסר קצר שאינן מאפשר סל שיקום וכדומה. מדובר לרוב באסירות שבמסגרת המענים הקיימים כיום לא ניתן למצוא עבורן פתרון שיקומי.

הפעילות בכלא נעשתה בשיתוף צוות העו"סיות בכלא וכללה התערבות פרטנית וקבוצתית. במישור הפרטני- מתקיימים ראיונות ואינטייקים, וכן נוצר קשר עם המטפלות בקהילה לצורך גיבוש תכנית שיקום מתאימה. במישור הקבוצתי- מתקיימות סדנאות הכנה לשחרור (לקהילה, להוסטל ולתעסוקה) וכן קבוצת אימהות.

הוסטל לנשים לאסירות משוחררות

ההוסטל ממוקם בצפון תל אביב והטיפול בו כולל תכניות של טיפול נפשי פרטני וקבוצתי, השלמת השכלה ורכישת מיומנויות והרגלי חיים. ההוסטל ערוך גם לקליטת אימהות עם ילדיהן. בתום השהות בהוסטל מוצעת לנשים האפשרות לעבור לדירת מעבר לבוגרות ההוסטל.

במהלך שנת 2010 הופנו ונמצאו מתאימות להוסטל 24 מועמדות מכלא "נווה תרצה", מתוכן נקלטו 20 נשים. בממוצע שהו בכל חודש בהוסטל 12 נשים ומתוכן 2 עם ילדיהן.

בהוסטל נבנית תכנית טיפולית המותאמת לצרכים הספציפיים של כל אישה, הכוללת, בין השאר: קבוצה למכורות להתמכרויות שונות, תכנית "12 הצעדים", חניכה וליווי בתחום מיומנויות החיים, שיקום תעסוקתי, השלמת השכלה (תכנית אוניברסיטה בעם, תכנית המנטורינג וקורס מדריכות ב"בית דני"), פעילויות העשרה, תרבות ופנאי.

20 בוגרות ההוסטל הטריות נמצאות בקשר טיפולי פרטני וקבוצתי רציף עם ההוסטל. הבוגרות משתתפות בתכנית טיפולית הכוללת בדיקות שתן, וכן בפעילות חברה ופנאי. חלק מהבוגרות מועסקות בתפקיד מדריכות בהוסטל או מתנדבות כחונכות לדיירות חדשות.

מרכז תל"ם - מרכז יום ומרכז ערב לשיקום מקצועי

המרכז נותן מענה לאסירות משוחררות המגיעות מהקהילה או מההוסטל לתקופה של הכנה והכשרה לעולם התעסוקה. שהות הנשים במרכז נמשכת 12-3 חודשים בהתאם לצרכי האישה והתקדמותה. המרכז פועל גם כמרכז ערב הנותן מענה פרטני וקבוצתי לנשים שסיימו את שהותן במרכז היום והשתלבו במסגרת תעסוקתית, אך עדיין זקוקות לליווי ותמיכה.

במהלך השנה טופלו במרכז 74 נשים שמתוכן 44 שוחררו ממאסר בשנים קודמות.

12 נשים סיימו טיפול בהצלחה ו-12 נשרו לפני תום הטיפול 50 נשים עדיין בטיפול בסוף שנת 2010. 12 נשים הופנו ללימודי "אוניברסיטה בעם".

טבלה 31: התפלגות ההתערבות במרכז תל"מ

הכשרה בלימודי הדרכה	הכשרה תעסוקתית	בחיפוש תעסוקה	שיקום תעסוקתי בבטל"א	במסגרת תעסוקתית	בהכשרה במרכז	סה"כ נשים בטיפול
2	2	3	2	17	24	50

את הנשים מלווה יועצת תעסוקה שתפקידה להכין את הנשים לעולם התעסוקה, לאתר מעסיקים ידידים ומרכזי הכשרה תעסוקתית, לשבץ את הנשים במסגרות תעסוקה, ללוות אותן ולפקח על העסקתן התקינה.

בתחום התעסוקתי מופעלים סדנת תעסוקה, קבוצת תעסוקה, ועדת הערכה, תמיכה במעסיקים ידידים ומערך מתנדבים וחונכים. בתחום הטיפולי עוברות הנשים טיפול פרטני וקבוצתי הנועד לתת להן אפשרות לעבד את חוויות חייהן ולאפשר להן שינוי תפקוד שביטויים הוא בתחום התעסוקה הנורמטיבי.

בתחום הלימודי ניתנת לנשים אפשרות להשלים את השכלתן והן עוברות סדנאות בכתיבת קורות חיים, מציאת תעסוקה, התמודדות עם מערכת היחסים עובד-מעביד ועם דרישות המסגרת התעסוקתית.

טבלה 32: התפלגות האסירות המשוחררות בלימודי השכלה גבוהה

בחיפוש מסגרת לימודים	מכינה קדם אקדמית אנגלית	לימודים אקדמיים מדעי חברה	הכשרת מדריכי נוער	סה"כ נשים בלימודים	
			5	5	משנה קודמת
2	3	6	2	13	משנת 2010
2	3	6	7	18	סה"כ

תכנית הג"ל - השכלה גבוהה לאסירות משוחררות

מדובר בתוכנית חדשנית ופורצת דרך במימון קרן אריסון, במסגרתה לומדות אסירות משוחררות במכינה קדם אקדמית באוניברסיטת חיפה. כ-20 מתוך 25 אסירות משוחררות סיימו בשנת 2010 בהצלחה את המחזור הראשון. הבוגרות השתלבו ומשתלבות בימים אלה במסגרות לימוד אקדמיות, ובמסגרות שונות של לימודים גבוהים. 3 מהבוגרות השתלבו בשנת 2011 בלימודי תואר ראשון בעבודה סוציאלית ובקרימינולוגיה במוסדות אקדמיים שונים.

התכנית לאימהות וילדיהן

התכנית מופעלת במחוזות צפון, מרכז ודרום ובהוסטל לנשים ביחידת אימהות עם ילדיהן. התכנית מאפשרת שיקום של האם יחד עם שיקום הקשר אם-ילד. התכנית מציעה טיפול פרטני, קבוצתי, טיפול קבוצות לאימהות עם ילדים, וטיפול דיאדי (אם-ילד) תוך חיזוק הקשר בין האם לילדים.

טבלה 33: הטיפול באימהות אסירות וילדיהן

מסגרת	סה"כ נשים בטיפול	סה"כ ילדים בטיפול	אסירות בפיקוח	בטיפול קבוצתי	בטיפול משפחתי	בטיפול תעסוקתי	בפעילות העשרה	בלימודים והכשרה
הוסטל נשים	20	2	2	2	2	2	2	2
מחוז צפון	65	45	13	16	1	15	23	2
מחוז מרכז	42	42	15	22	9	17	25	6
מחוז דרום	36	36	14	10	10	3	10	12
סה"כ	163	125	44	50	22	37	60	22

אבחון וטיפול בעברייני מין

ועדת חוקה חוק ומשפט בכנסת דנה בחקיקת חלקו השלישי של החוק להגנת הציבור מפני עברייני מין. חלק זה עוסק בפן השיקומי-טיפולי של עבריין המין ומטיל על הרשות לשיקום האסיר אחריות לפיתוח כלים טיפוליים ייעודיים והקמת מסגרות ייעודיות לטיפול בעברייני מין. החוק עתיד לעבור בכנסת באוגוסט 2011 ועם מעברו תידרש הרשות לספק מענים שיקומיים הולמים למספר רב של אסירים משוחררים שהנם עברייני מין.

על מנת לאפשר טיפול בכמות גדולה יותר של אסירים משוחררים שהנם עברייני מין, הקימה הרשות לשיקום האסיר מערכת הכשרה רחבה למטפלים בתחום עבריינות המין. קבוצה ראשונה של מטפלים החלה בשנת 2011 את הכשרתה בקורס דו-שנתי לאבחון וטיפול בעברייני מין במחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר אילן.

כ-1,000 אסירים המורשעים בגין עבירות מין כלואים בבתי הכלא בשנת 2010.

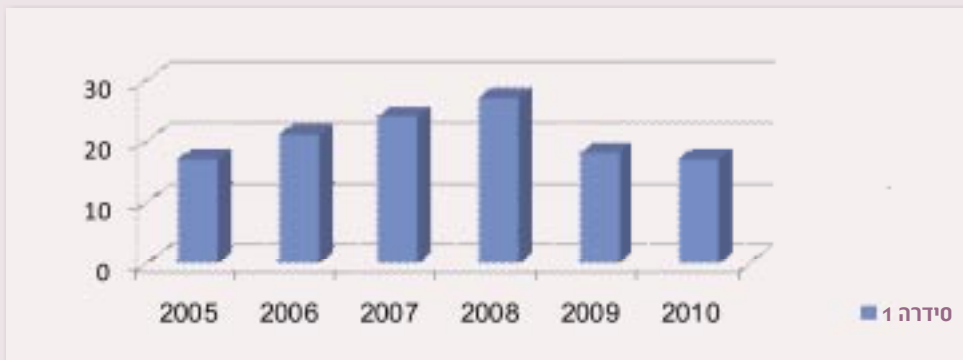
על פי נתוני טבלה מס' 9, 5.7% מהאסירים המשוחררים המטופלים ע"י הרשות לשיקום האסיר הינם עברייני מין (זאת לעומת אחוז עברייני המין בבתי הכלא העומד על 13%).

מרכז היום לטיפול בעברייני מין

הרשות לשיקום האסיר שותפה בהפעלת המרכז לטיפול בעברייני המין הממוקם במרכז הארץ. המרכז נפתח בשנת 2005 ונתן עד כה מענה ל-258 מטופלים ומתוכם 124 אסירים משוחררים. הפניות מטופלים למרכז מתקבלות מהרשות לשיקום האסיר ומשירותי המבחן (לנוער ולמבוגרים). הרשות לשיקום האסיר אמונה על פיקוח על האסירים המשוחררים בתנאי רשיון המטופלים במרכז.

תרשים 17: התפלגות הפניות למרכז ע"י הרשות לשיקום האסיר

מס' הפניות מהרשות לשיקום האסיר

מהנתונים עולה כי כ-48% מהמועמדים במהלך השנים הופנו על ידי הרשות לשיקום האסיר. עם זאת, בשנת 2010 חלה ירידה בהפניות מטעם הרשות לשיקום האסיר (36%). ירידה זו בכמות הפניות ממשיכה מגמה שאפיינה גם את שנת 2009.

שלב ההערכה וההתאמה לטיפול

לקראת הטיפול מוזמן המועמד לבדיקת התאמה, המעריכה את רמת הסיכון הנשקפת ממנו לחברה ואת הצרכים הטיפוליים הייחודיים לו. בבדיקה נעשה נסיון להעריך מהם גורמי הסיכון הדינאמיים של המועמד אותם יש לשנות על מנת להפחית את הסיכון לרצידיביזם מיני. הבדיקה כוללת: (1) איסוף מידע רלבנטי הכולל, בין היתר, חומר משפטי (כתבי אישום, הכרעות דין ו/או גזרי דין, דו"חות סוציאליים וחוות דעת למיניהן); (2) ריאיון קליני עם המועמד, הכולל מידע לגבי היסטורית חייו, מצבו המשפחתי, השכלתו, קשריו החברתיים והמשפחתיים, רקע תעסוקתי, התנהגויות חריגות, עבר פלילי, הרגלים מיניים ופגיעות מיניות ועוד; (3) ריאיון עם בני משפחה או גורם משמעותי אחר, המתבצע בנוכחות המועמד ובהסכמתו ומטרתו לקבל מידע נוסף ולבדוק את יחס הקרובים לעברות שביצע וגיוס בני המשפחה לקבוצת משפחות שתתקיים בקהילה; (4) שאלון ותקנון

- מילוי שאלון וחתימה על תקנון המרכז במטרה להכין את המטופל לדרישות המרכז ולכללי ההתנהגות שיחולו עליו. מועמד שלא יקבל תנאים אלו לא יוכל להתקבל לטיפול; (5) כתיבת חוות הדעת והעברתה לגורם המפנה.

מתוך 17 המטופלים שהופנו למרכז בשנת 2010 ע"י הרשות לשיקום האסיר, נבדקו 12 מטופלים, מתוכם 9 (75%) נמצאו מתאימים לטיפול. מתוך 9 המועמדים שנמצאו מתאימים לטיפול, 5 השתלבו בטיפול (זאת לעומת 12 בשנת 2007, 7 בשנת 2008 ו-7 בשנת 2009) והאחרים לא התקבלו או טרם התקבלו עד למועד הכנת הדו"ח.

חלה ירידה בשיעור המועמדים שנמצאו לא מתאימים לטיפול, מקרב המופנים ע"י הרשות לשיקום האסיר. הסיבות לאי ההתאמה עשויות להיות מסוכנות גבוהה/ נמוכה, יכולות תפקודיות דלות, היעדר אמצעי פיקוח וכדומה.

בין השנים 2010-2007 סיימו 35 מטופלים את תקופת הטיפול במרכז. מתוכם 8 (כ-23%) הופנו ע"י שירות המבחן למבוגרים, 4 (כ-11%) הופנו ע"י שירות המבחן לנוער ו-23 (כ-66%) הופנו ע"י הרשות לשיקום האסיר. יש לציין שמטופלים המופנים משירותי המבחן נשארים בטיפול זמן ממושך יותר (לרוב שנה וחצי), בעוד שמטופלים המופנים ע"י הרשות לשיקום האסיר עשויים להגיע גם לתקופת טיפול של 6 חודשים (תקופת הטיפול המינימאלית במרכז), בהתאם לתקופת ההתניה השיפוטית והפיקוח לה הם מחוייבים, לפיכך, רוב המופנים מהרשות לשיקום האסיר עוברים להגדרת "מסיימי טיפול" מוקדם יחסית לאחרים.

נשירה והרחקה מהטיפול:

החלטה על הפסקת טיפול והרחקת מטופל מהמרכז מתקבלת כאשר המטופל אינו עומד בתנאי הטיפול או שההתרשמות היא שאינו מסוגל להפיק תועלת מן הטיפול. בשנת 2010, הורחקו מהטיפול 3 מטופלים שהפנתה הרשות לשיקום האסיר בשל הפרת תנאי שחרור, חוסר שיתוף פעולה בטיפול, ומסוכנות גבוהה. מטופל אחד, שהופנה ע"י הרשות לשיקום האסיר, נשר מהטיפול ביוזמתו, בשל קושי להשתלב בטיפול שנבע מחוסר הכרה בבעיותיו.

שיקום תורני של עברייני מין

שיקום תורני של עברייני מין כולל טיפול בקהילה או בהוסטל תורני, שילוב של אורח חיים תורני וטיפול ייעודי לעברייני מין באמצעות עמותת "שלום בניך".

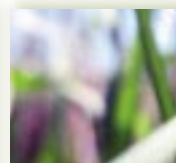
טבלה 34: מטופלים שהופנו לשיקום תורני של עברייני מין ברשות לשיקום האסיר

שנה	מספר הפניות	התקבלו לטיפול	לא התאימו / נדחו ע"י ועדת השחרורים
2007	14	6	8
2008	23	13	10
2009	20	11	9
2010	19	5	14
סה"כ	76	35	41

35 אסירים טופלו במסגרת השיקום התורני של הרשות לשיקום האסיר. ככל הידוע לנו, אף אחד מהאסירים לא חזר לכלא בשל ביצוע עברת מין נוספת. ארבעה עברייני מין נוספים השתחררו לטיפול בתכניות פרטיות בפיקוח רש"א, 2 במחוז מרכז ו-2 במחוזות אחרים.

היערכות הרשות לשיקום האסיר לנדבך השיקומי של החוק להגנת הציבור מפני עברייני מין

חוק הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין קובע הסדרים שמטרתם למנוע, ככל האפשר, ביצוען של עבירות מין. הנדבך השלישי של החוק עוסק במתן טיפול לעברייני המין שמטרתו להפחית את רמת הסיכון הנשקפת ממנו לביצוע עבירות מין נוספת. השיקום המונע מיועד להביא לשינוי פנימי אצל עברייני המין, ולהקנות לו כלים שיאפשרו לו להימנע מביצוע עבירות מין נוספות, ומהווה יסוד מהותי לשם השגת מטרת החוק במלואה: הגנה על הציבור מפני ביצוע עבירות מין.

היערכות רש"א לנדבך זה בחוק באה לידי ביטוי באופנים הבאים:

1. מינוי ראש תחום אשר מרכז את נושא שיקום עברייני מין ברשות לשיקום האסיר.
2. הכשרת עובדים בלימודי תעודה להכשרה בטיפול ואבחון עברייני מין, במסגרת המחלקה לקרימינולוגיה באוניברסיטת בר-אילן. עובדים אלו מיועדים לשמש בתפקידים הנחוצים לצורך יישום החוק.
3. המשך הפניית אסירים עברייני מין במסגרת תקופת הרישיון לטיפול במרכז היום לטיפול בעברייני מין. רש"א שותפה בוועדה המקצועית של המרכז ובוועדת ההיגוי של מרכז זה.
4. בחודש נובמבר 2011 עתידה להיפתח קבוצה טיפולית בקהילה, במסגרת מרכז ערב של רש"א במחוז מרכז (מרכז מעטפ"ח). בנוסף, הרשות לשיקום האסיר מתכוונת לפתוח קבוצות טיפוליות במחוז צפון ובמחוז דרום, לצד טיפול פרטני סוציאלי של רכז רש"א בקהילה.
5. נקבעו נהלי עבודה עם מב"ן, שב"ס ויחידת צור האמונה על ביצוע צו הפיקוח.
6. עם החלת החוק, יש כוונה להקים מסגרות משותפות לטיפול בעברייני מין במרכזי יום ובהוסטלים. כאשר יופנו למסגרות אלה, אסירים על ידי הרשות לשיקום האסיר ואוכלוסייה שבאחריות שירות המבחן על ידי שירות המבחן למבוגרים. כמו כן, מתוכנן הקמת הוסטל סגור באזור המרכז המיועד לרמת מסוכנות הגבוהה מבינונית, ו/או לעברייני מין בעלי צרכים מורכבים אשר זקוקים למסגרת בעלת גבולות ברורים.
7. גורם מקצועי מתאם (גמ"מ), הוא נציג הרשות לשיקום האסיר, אשר תפקידו על-פי חוק לגבש תוכנית לשיקום מונע, על פי הערכת המסוכנות, המותאמת לעברייני המין, לאפיוניו ולאופי העבירה שביצע ולהגישה לבית המשפט. הגמ"מ יפקח על התכנית לאחר השחרור

תחום השיקום התורני עבר שינויים במהלך שנת 2010: נסגר ההוסטל התורני בבית שמש, שהופעל ע"י עמותת "קרן התשובה" בפיקוח הרשות לשיקום האסיר. ההוסטל טיפל באסירים משוחררים תורניים ביניהם מכורים וכן עברייני מין ברמת מסוכנות נמוכה שטופלו בטיפול ייעודי לעברייני-מין באמצעות עמותת "שלום בנייר". ההוסטל נסגר בסוף שנת 2010 עקב חשיפה תקשורתית בעייתית.

עקב אחוזי נשירה גבוהים מהשיקום התורני בשנים קודמות הוחלט על פיתוח תהליך קבלה מקצועי ומחמיר יותר, הכולל הכנה מקיפה לקראת התכנית, הדרכת צוות מקצועית ואינטנסיבית ופיקוח הדוק יותר וכן הושם דגש רב יותר על המרכיבים התורניים והתפקודיים של המטופלים. תהליך זה צמצם באופן ניכר את אחוזי הנשירה.

יותר ממחצית המטופלים בתחום השיקום התורני טופלו בהוסטלים. סגירת הוסטל "בית שמש" תביא לצמצום כמות המטופלים התורניים בהוסטלים בשנת 2011, עד לפרסום המכרז להוצאת ההוסטלים של הרשות לשיקום האסיר (ובניהם גם ההוסטלים של השיקום התורני) להפעלה באמצעות מיקור חוץ בפיקוח הרשות.

טבלה מס' 35: התפלגות מטופלים במסגרת השיקום התורני

הוסטל בית שמש	הוסטל ירושלים	ישיבות	טיפול בקהילה	סה"כ
4	10	1	4	19
10	16	6	22	54
14	26	7	26	73
19	37	10	35	%

טבלה מס' 36: סטטוס מטופלים במסגרות השיקום התורני

טופלו	סיימו	נפלטו	בטיפול
40	25	3	12
7	5	--	2
26	21	2	3
73	51	5	17
70	70	7	23

מנתוני הטבלה עולה כי 91% סיימו בהצלחה את תכנית השיקום התורני ואחוז הנושרים עומד על 9% בלבד.

להלן מכתב שנשלח ע"י אסיר משוחרר ששוקם במסגרת השיקום התורני:

לכבוד הנהלת רש"א

אני מטופל ברש"א קרוב לשנה. בתחילה הייתי מחויב במסגרת תנאי שחרורי המוקדם לבקר אחת לשבועיים אצל אבינועם כהן, ראש התחום התורני. החיוב הזה התחלף מהר מאוד בתחושה נעימה מאוד של מסגרת חמה, עוטפת, בעלת אוזן קשבת רגישה מאוד, המשתדלת לסייע ולהושיט יד היכן שרק אפשר. זאת תחושה של "בית" שדלתו תמיד פתוחה, של אתה לא לבד בכל התהליך המורכב של השיקום וההסתגלות בחזרה אל תוך הקהילה.

אני רוצה להדגיש את העובדה שכל היחס הזה הוא מבחינתי לא מובן מאליו כלל, גם ביחס לסוגיה האישית שלי עם הסטיגמה שמתלווה אליה, וגם ביחס למוכן הרחב והכללי יותר, יחס הרשויות לאזרח.

אני רוצה בהזדמנות זו להודות גם לגברת ענבל זינו, יועצת התעסוקה, על כל העזרה שנתנה ועודה נותנת, בהקשבה, בעצה, בהכוונה בכלל ובטיפול המקצועי הספציפי בפרט. וכן אני רוצה לציין את אמנון דניאל על עזרתו ללא סייג בתחום המשפטי. ברור לי שכל ההתייחסות הרגישה הזאת מתאפשרת בזכות עידודו ותמיכתו של מנכ"ל רש"א.

חזקו ואמצו בעבודת קודש זו.

א.פ.

תכנית שוש"ן - שיקום ושילוב נוער

בשנת 2010 טופלו בתכניות שוש"ן 80 בני נוער. מתוך הנערים שטופלו, 41 הם נערים אשר הטיפול בהם החל בשנת 2009 ונמשך גם בשנת 2010.

טבלה 37: התפלגות סטטוס טיפולי בתכנית שוש"ן

ס"ח	סיימו בהצלחה	נפלטו/הודחו	עדיין בטיפול	בבדיקה והכנה	סה"כ
בשנת 2009	29	10	2	-	41
בשנת 2010	5	8	20	6	39
סה"כ	34	18	22	6	80
%	42.5%	22.5%	27.5%	7.5%	100%

טבלה 38: נערים שסיימו בהצלחה את תכנית שוש"ן לעומת נפלטים, בשנת 2010

סה"כ *	סיימו	נפלטו	סה"כ
סה"כ *	34	18	52
% בשנת 2010	65.4%	34.6%	100%
% נחוני שנת 2008	62.7%	37.2%	100%

* שאר הנערים עדיין בטיפול

נוסף לנערים שטופלו בתכנית שוש"ן, רואיינו במהלך השנה עוד 48 נערים בכלל "אופק" ונמצאו לבסוף בלתי מתאימים לתכניות שיקום. מרביתם נמצאו לא מתאימים בשל היעדר מוטיבציה לעבור תהליך של שינוי ובשל חוסר נכונות להשתתף בתכניות שיקום התואמות לצורכיהם. חלקם הביעו נכונות אך נדחו על ידי ועדת השחרורים לאור התנגדות לשחרורם המוקדם מוועדת אלמ"ב ודו"ח מב"ן.

התערבויות חדשות נוספות

פיקוח אלקטרוני: בשנת 2010 קבעו צוות שוש"ן והפיקוח על האיזוק נוהל ייחודי המותאם לנערי שוש"ן. נבחרו שישה נערים לפיילוט, והאיזוק האלקטרוני היווה חלק מתכנית השיקום. כל הנערים סיימו את תקופת הפיקוח בהצלחה.

תכניות קד"ם - קבוצת דיון משפחתית וצדק מאחה

במהלך שנת 2010 נערכו 10 קבוצות קד"ם לנערי שוש"ן, מתוכן 3 נערכו בכלל אופק 5 במרכז "אבן דרך" ו-2 בקהילה.

קד"ם הוא סוג ייחודי של היוועדות. הרעיון המרכזי מאחורי פרקטיקה זו הוא שהדרך הטובה ביותר לקדם את רווחת הפרט או התא המשפחתי היא באמצעות העצמת המערכות הטבעיות הסובבות את הנער והליכים של צדק מאחה. לקד"ם מתקבלים נערים שמגלים אחריות (לפחות חלקית) למעשיהם ולפגיעות שלהם באחרים, ומעוניינים להעמיק את הקשר שנפגע מאוד עם המשפחה מחמת הזעזועים המתמשכים.

מתוך 10 הנערים: 4 עדיין בטיפול, ללא רקע פלילי נוסף (נכון להיום), והשניים הנותרים השלימו טיפול בהצלחה אך הייתה מעורבות פלילית לאחר תום תקופת הפיקוח (כרגע ללא מאסר נוסף).

הקשר לקהילה

מרבית נערי תכנית שוש"ן עוברים בתום מאסרם בכלל אופק למרכז "אבן דרך" לתקופה של ארבעה חודשים. עבור נער צעיר השחרור ממאסר הוא אירוע משברי ומטלטל, ולכן זקוק הנער למסגרת מעבר מחומות הכלא אל הקהילה הפתוחה. לנערים שמסיימים את תקופת שהותם ב"אבן דרך" נבנית תכנית המשך בקהילה. תכנית המשך מתבססת על תהליך רציף וסינכרוני שבו שותפים נציגי שוש"ן בקהילה וצוות "אבן דרך". הנערים פוגשים את נציגי שוש"ן בקהילה טרם סיום תקופת שהותם במרכז "אבן דרך", ויודעים שהוא זה שילווה אותם בקהילה בטיפול, פיקוח ומתן מענה לצרכים.

חיזוק הקשר בין הנער והקהילה מתבצע בעזרת מפגשים משותפים לנערי "אבן דרך" ולנערים בקהילה, יציאה יחד לפעילויות "אתגרים", טיולים, אירועי תרבות וכן פעילויות העשרה וחינוך משותפות. צוות שוש"ן בקהילה וצוות "אבן דרך" נפגשים על בסיס קבוע לפעילויות העשרה מקצועית והתמחות, לצורך הדרכה, הנחיה ותיאום פעילות מקצועית.

מרכז "אבן דרך" - סיכום שנה

באפריל 2010 סיים מרכז "אבן דרך" את פעילותו ביישוב קדימה, ובחודש יולי חידש את פעילותו בתוך מתקן "נעורים" בגוש תל מונד. במשך שלושת החודשים הללו לא הייתה קליטת נערים במרכז כלל. בשנת 2010 טופלו 42 נערים, שמונה מתוכם משנה קודמת ובמהלך השנה נקלטו 34 נערים נוספים. בשנת 2010 כ-69% מהמטופלים ב"אבן דרך" סיימו את הטיפול במרכז בהצלחה.

טבלה 39: סטטוס מטופלים במרכז "אבן דרך"

כמות	סיימו בהצלחה	לא סיימו את הטיפול במרכז	סה"כ
24	11	34	100%
68.6%	31.4%		
אחוזים			

תחום הטיפול ב"אבן דרך":

- מזה כשנתיים פועלת במרכז "אבן דרך" קבוצת הורים הנפגשת אחת לחודש.. השנה מנחה את הקבוצה עו"ס מהמרכז ולא גורם חיצוני כפי שהיה עד כה.
- במרכז קבוצות טיפוליות רבות: קבוצת נושא, קבוצת התמכרויות, קבוצת משפחה, קבוצת תעסוקה, שליטה בכעסים, קבוצת ביטול וטיפול, קבוצת התמכרויות ועוד. כל איש צוות מנחה קבוצה של נערים.
- כל נער משתתף בטיפול פרטני לפחות אחת לשבוע.
- קד"מ - במרכז התקיימו 5 קבוצות קד"מ לנערים.
- צוות ההדרכה - מורכב מארבעה אנשי צוות: מרכז הבית, שני מדריכים ומדריך לילה. הצוות מקבל הדרכה, הנחייה וליווי אישי. בנוסף פועלים במרכז כ-12 מתנדבים המשובצים בחינוך, בפעילות חברתית ובקבוצות טיפוליות, המקבלים הדרכה, הכוונה וליווי אישי מאנשי המקצוע במקום.

תחום החינוך ב"אבן דרך":

תחום החינוך מופעל על ידי מנהלת השכלה, שלושה מורים מקצועיים ומספר מתנדבים. כל הנערים משתתפים בפעילויות החינוך ולומדים במרכז. המרכז מאפשר השלמת השכלה ל 8-12 שנות לימוד, וכן הכנה לבחינות הבגרות. בשנת 2010 ניגשו 8 נערים למבחני בגרות, 6 נערים הגיעו לרמה של 12 שנות לימוד, ו-10 נערים לרמה של 10 שנות לימוד.

תכניות קידום נוער מפתחות אצל נערי המרכז מיומנות ימית, זו השנה השלישית. התכנית כוללת יציאה פעם בשבוע לפעילות אתגר בים. תכניות קידום נוער משלבות נערים בתכנית קומפדיה המאפשרת רכישת מיומנויות וידע כללי. הנערים משתתפים פעמיים בשבוע באימוני כדורגל שמעביר מאמן של מועדון "הפועל תל אביב".

תחום התעסוקה:

הנערים עוברים במרכז אבחון תעסוקתי. במרכז מתקיימת קבוצה שבועית בנושא תעסוקה. תוכנית השיקום בקהילה של הנערים, המתגבשת לקראת תום שהותם במרכז, כוללת גם תכנית תעסוקתית המתבצעת בשיתוף פרויקט "דרך המלך" של עמותת על"ם. התכנית משלבת מעסיק ידיד, לימודים או הכשרה תעסוקתית, וחונך בקהילה.

במרכז הוקמה משתלה לצמחי תבלין המאפשרת הכשרה תעסוקתית לנערים. המשתלה "צומחים מחדש" הוקמה בשיתוף עמותת ציונות 2000. לקראת ט"ז בשבט נמכרו כ-2,000 צמחים, ורווחי המשתלה חולקו כמשכורות לנערים.

מספר החלטות ארגוניות התקבלו בתוכנית שוש"ן לקראת סוף שנת 2010:

- רוב הנערים המסיימים את מאסרם בכלא אופק ומופנים לתכנית שיקומית של הרשות לשיקום האסיר יופנו למרכז "אבן דרך" ורק אח"כ לקהילה.
- מרכז "אבן דרך" נערך לקליטת נערים בתוכניות שיקום דיפרנציאליות.
- מרכז "אבן דרך" האריך את משך השהות המרבי במרכז לארבעה חודשים, כאשר החודש האחרון לשהות הנער במרכז מוקדש לקליטתו בקהילה.
- התכנית השבועית של המרכז מסתיימת בימי שישי במקום בימי חמישי.
- "אבן דרך" פותח את שעריו לצעירים עד גיל 19.5 שנמצאו מתאימים להשתלבות במרכז.
- תכניות ומבט לעתיד
- פתיחת תכנית לשילוב נערים הנמצאים בטיפול בתוכנית שוש"ן במסגרת שירות לאומי אזרחי. התכנית אושרה כפיילוט לחמישה נערים. שותפים בתכנית האגודה להתנדבות, המשרד לביטחון פנים - תכנית מציל"ה, שב"ס - כלא אופק והרשות לשיקום האסיר.
- קידום שינוי חוק שחרור מוקדם לנוער. בהתאם לשינוי המבוקש ניתן יהיה לשחרר נערים הראויים לכך בשחרור מוקדם בתום ריצוי מחצית מתקופת המאסר בלבד במקום שלישי. מסלול שחרור זה יאפשר תקופת חינוך, טיפול ושיקום ארוכה ואפקטיבית יותר המותאמת לצרכי הנערים וידרבן את הנערים להשתלב בתוכניות שיקום.
- תקופת השהות במרכז "אבן דרך" תהיה דיפרנציאלית בהתאם לצרכי הנער.
- תוכנית להקמת שלושה מרכזי ערב לנוער (במחוזות: תל אביב, חיפה וירושלים). במרכזי הערב יופעלו תכניות טיפול קבוצתיות לנערים, תכניות הדרכת הורים ותכניות טיפול משפחתיות לנערים והוריהם.
- במהלך השנה תוגש לאישור תכנית "דירת המשך" לנערים בוגרי מסגרת "אבן דרך".
- תכניות קד"ם לנוער יורחבו בשנת 2011.

פעילות טיפולית והעצמה אישית באמצעות ספורט אתגרי לנערי תוכנית שוש"ן ו"אבן-דרך"

פעילות טיפולית והעצמה אישית באמצעות ספורט אתגרי לנערי תוכנית שוש"ן ו"אבן-דרך"

הפעילות המחוזית

פעילות הרשות לשיקום האסיר נערכת בארבעה מחוזות: צפון, מרכז, ירושלים ודרום.

טבלה 40: אסירים המטופלים ברשות לשיקום האסיר עפ"י חלוקה למחוזות

סה"כ	מחוז דרום	מחוז ירושלים	מחוז מרכז	מחוז צפון	
3595	776	349	985	1485	סה"כ מטופלים (אסירים ובני משפחה)
	21.6	9.7	27.4	41.3	%
1369	258	186	445	480	מתוכם אסירים שהשתחררו השנה
	18.8	13.6	32.5	35.1	%
1551	369	204	468	510	טיפול ארוך טווח לאסירים משוחררים
	23.8	13.1	30.2	32.9	%
1256	279	188	323	466	אסירים משוחררים משולבים בעבודה
	22.2	15	25.7	37.1	%

מהטבלה עולה כי במחוז צפון טופל האחוז הגבוה ביותר מכלל האסירים המשוחררים המטופלים ברשות. עם זאת, חשוב לזכור כי לא ניתן להשוות בין הפעילות במחוזות השונים של הרשות לשיקום האסיר עקב קיומם של הבדלים משמעותיים ומהותיים בין המחוזות השונים, כגון: גודל המחוז, פריסה גיאוגרפית, כח אדם במחוז, היקף פעילות, פריסת בתי כלא ומאפיינים ייחודיים נוספים של כל מחוז ומחוז.

טבלה 41: טיפול בפיקוח ע"י היועצים בקהילה, ביישובים בהם אין נציג שיקום האסיר

סה"כ	דרום	ירושלים	מרכז	צפון	
258	22	16	67	153	מספר אסירים בתכניות שיקום של יועצים מחוזיים
	7.7	6.2	29.9	59.3	%

ניכר מהטבלה שבמחוז צפון יש ריכוז גבוה של מטופלים שהתקבלו לתכניות פיקוח באחריות ישירה של מנהל המחוז ויועצי הרשות לשיקום האסיר.

מחוז חיפה והצפון

פריסה גיאוגרפית

בתי כלא: במחוז צפון פועלים 8 בתי כלא: חרצון, צלמון, כרמל, דמון, קישון, גלבוע, מגידו ושיטה.

קהילה: הפעילות הקהילתית מתבצעת ביישובים הבאים: חיפה, כרמיאל, שלומי, מ"א מרום הגליל, נצרת תחתית, נצרת עילית, שפרעם, ג'דידה-מכר, אום אל-פחם, קריית שמונה, חצור, עכו, מגדל העמק, טבריה, קריית ים, טירת הכרמל, בית שאן, צפת, מעלות תרשיחא, מעלה יוסף, נהריה, עפולה, טייבה, בית זרזיר, קריית ביאליק, קריית טבעון, קריית מוצקין, ג'סר א-זרקא, בנימינה, פרדס חנה ואור עקיבא. יצוין שבחלק מיישובים אלה פועלים אנשי קשר ולא רכזים של רש"א.

מסגרות חוץ-קהילתיות: הוסטל "אמצע הדרך" בחיפה והוסטל "אביב חדש" בנשר המיועד לאסירים משוחררים מהאוכלוסייה הערבית. הוסטל בית החסד בחיפה לאסירים מהאוכלוסייה הערבית בפיקוח הרשות.

כוח אדם

מנהל המחוז, 6 יועצים מחוזיים, 2 יועצות תעסוקתיות, יועצת לאסירות משוחררות וחצי משרה לרכז פרויקט שוש"ן.

בשני הוסטלים המשרתים את האוכלוסייה היהודית והאוכלוסייה הערבית יש 2 מנהלים, 3 עו"סים במשרות חלקיות ו-7 מדריכים.

פעילות במחוז

- במרבית בתי הכלא במחוז נערכו סדנאות לקראת שחרור לאסירים שמועד שחרורם קרב במטרה לספק כלים וידע לאסיר עם שחרורו לקהילה.
- פרויקט חונכות ילדי אסירים עבור כ-80 ילדים.
- קבוצות נשות אסירים בקהילה, כולל במגזר הערבי.
- קבוצות טיפוליות לאסירים משוחררים, אשר מונחות ע"י רכזי רש"א בסיוע ושיתוף יועצים מחוזיים.
- שיתוף פעולה עם הקליניקה לזכויות האסיר בפקולטה למשפטים של אוניברסיטת חיפה, מתן ייעוץ משפטי ראשוני לאסירים וביקורים בהוסטלים לשם הדרכה וייעוץ.
- פרויקט "אשלים" ועבודה עם אסירות משוחררות, טיפול פרטני וקבוצתי, הקניית השכלה וכלים להשתלבות בחברה.
- מפגש הדרכה ומשוב חודשי של כל רכזי שיקום האסיר במחוז צפון.

מחוז תל-אביב והמרכז

פריסה גיאוגרפית

בתי כלא: במחוז מרכז פועלים 11 בתי כלא: אילון, מעשייה, גבעון, נווה-תרצה, ניצן, מג"ן-מר"ש, בימ"ר ת"א, השרון, הדרים, רימונים א+ב, אופק

קהילה: גבולות מחוז מרכז מחדרה בצפון ועד גן יבנה בדרום. כ-135 יישובים ומועצות אזוריות.

מרכזים טיפוליים: מרכז טיפולי-שיקומי מעטפ"ת במשרדי הרשות בת"א; מרכז שיקום תעסוקתי לאסירות משוחררות בת"א, מרכז יום וערב לעברייני לטיפול בעברייני מין.

פעילות חוץ-קהילתית: במחוז 4 הוסטלים: הוסטל "גגון" בת"א - לטיפול במכורים, הוסטל "מפתחות" בראשל"צ - לטיפול בגברים אלימים, מרכז "אבן דרך" לנוער בעין-ורד, הוסטל לאסירות משוחררות בת"א.

כוח אדם

מנהל מחוז, 3 יועצים מחוזיים, רכזת איזוק אלקטרוני, 2 יועצי תעסוקה, רכזת תוכנית אפיקים לשיקום תעסוקתי, הדרכה מחוזית, ראש תחום נוער, יועצת כלא נוער, עובדת נוער בקהילה, עובד שיקום תורני, ראש תחום שיקום אסירות, יועצת כלא נשים, יועצת תעסוקה לאסירות.

הוסטלים: 5 מנהלות הוסטלים, 10 עו"סים 17 מדריכים.

פעילות במחוז

- 5 עמותות לשיקום האסיר פועלות במחוז: בת"א והמרכז, חדרה, יבנה, חולון ובתי ים. העמותות מארגנות הצגות ומופעים, פעילות קיץ להורים וילדים, ובכללה שילוב ילדי אסירים בקייטנות, חלוקת שי לחגים, מלגות לחונכי פר"ח, פעילות עם ארגון N.A. ועוד.
- השכלה ולימודים - מכינה קדם אקדמית לאסירות משוחררות באוניברסיטת חיפה; "אוניברסיטה בעם" באוניברסיטת תל אביב- לימודי מנהל עסקים ומשפטים.
- משפחת האסיר: חונכות ילדי אסירים, קבוצות טיפוליות לילדי אסירים; "זמן נשים" - העצמת נשות אסירים - פעילות קבוצתית; "כלכלה אחרת" - חינוך פיננסי של היחידה למעורבות חברתית באונ' ת"א; חוג ריקודי בטן לנשות אסירים; הכוונה וייעוץ לנשות אסירים - פעילות שוטפת; קבוצת זוגיות לאסירים ונשותיהם - מודל PAIRS
- תעסוקה והכשרה מקצועית: קבוצות הכנה לתעסוקה - כלא וקהילה; "תוכנית אפיקים" - ליווי טיפולי-תעסוקתי לאסירים משוחררים מכלא מעשייה; הכשרה מקצועית - ביה"ס מלט"ב ומסגרות של שירות התעסוקה
- הקמת מרכז ערב "מעטפת" להפעלת קבוצות טיפוליות: עמותת "קשטאל", פיקוחים, איזוק אלקטרוני, נוער ועברייני; תנועה; ליווי סטודנטים - ייעוץ משפטי, הנחיה והדרכה לסטודנטים; "עולים על הדרך" - מיזם לדוברי השפה הרוסית;

קבוצת דרמה-תרפיה; סדנה למהמרים כפייתיים; קבוצה לטיפול באמצעות בעלי חיים; קבוצת אסירים למען אסירים; "להב"ה" - צמצום הפער הדיגיטלי: לימוד מחשבים בשני מרכזים; הצמדת מתנדבים לאסירים ומשפחותיהם; קבוצות לאסירים משוחררים מכורים; מרכז לצעירים משתמשי גראס; הפעלת מתנדבים לטיפול ולימודים, גינון טיפולי.

מחוז ירושלים

פריסה גיאוגרפית

בתי כלא: במחוז ירושלים פועל כלא אחד, בימ"ר ירושלים. בנוסף פועלים יועצי מחוז ירושלים בבתי כלא במחוז המרכז (מעשייה, אילון וגבעון).

קהילה: הפעילות הקהילתית מתבצעת בירושלים, מעלה-אדומים, מבשרת-ציון, אבו-גוש, בית-שמש, מודיעין-מכבים-רעות, מועצה אזורית מטה-יהודה, גוש-עציון ואזור יהודה ושומרון.

פעילות חוץ-קהילתית: הוסטל ירושלים לטיפול במכורים, 2 הוסטלים לשיקום תורני בירושלים ובבית-שמש.

כוח אדם

מנהל מחוז, יועצת מחוזית, יועצת תעסוקה, ראש תחום שיקום תורני.

הוסטל ירושלים: מנהלת, שתי עו"סיות וארבעה מדריכים.

פעילות במחוז:

- קבוצות טיפוליות לאסירים בפיקוח במסגרת של"ם - שירות רווחה עירוני בירושלים.
- קבוצת ילדי אסירים במזרח ירושלים.
- קבוצת הורות במזרח ירושלים.
- תוכנית חונכות ילדי אסירים עבור כ-20 ילדים.

מחוז באר-שבע והדרום

פריסה גיאוגרפית

בתי כלא: במחוז דרום פועלים 8 בתי כלא: שקמה, אוהלי-קידר, אשל, דקל, אלה, נפחא, קציעות ורמון.

קהילה: הפעילות הקהילתית מתבצעת מאשדוד עד אילת. 16 רכזי שיקום האסיר פועלים במחוז דרום ביישובים יהודיים ובדואים.

פעילות חוץ-קהילתית: הוסטל ב"ש לטיפול במכורים.

כוח אדם

מנהל מחוז, 4 יועצים מחוזיים (אחת מהם גם מפקחת איזוק אלקטרוני), 2 יועצי תעסוקה ויועצת לאסירות משוחררות.

הוסטל ב"ש: מנהלת, עו"ס ו-3 מדריכים.

פעילות במחוז

- תוכנית חונכות ילדי אסירים-128 חונכויות במחוז דרום (בערים ב"ש, אשדוד, אשקלון, תל שבע, שדרות, נתיבות ודימונה).
- תוכנית חונכות (פר"ח) מתבגרים - פרויקט ייחודי בדרום.
- הדרכת קבוצות נשות אסירים ביישובים באר שבע ואשדוד.
- קבוצות טיפוליות לאסירים משוחררים ברהט, תל שבע ואבו באסמה מונחות ע"י רכזי רש"א בסיוע ושיתוף יועצים.

- קשר הדוק עם מוסדות טיפוליים העוסקים בשיקום האסיר דוגמת מרכז יום, מרכז לטיפול באלימות, באלכוהול ועוד.
- פרויקט "אשלים" עובד עם אסירות משוחררות ועוסק בטיפול פרטני ובבוצתי, הקניית השכלה וכלים להשתלבות בחברה. במסגרת התכנית טופלו 56 נשים ו-49 ילדים.
- בתכנית אוניברסיטה בעם השתתפו 29 מטופלים בשני קורסים.
- קייטנה לאימהות וילדים בה השתתפו 15 נשים.
- 3 קבוצות טיפוליות לנשים: אחת לאסירות שהורשעו בזנות, ושתיים לאימהות.

מכתבו של אסיר משוחרר בטיפול:

פברואר 2011

אני כותב שורות אלו עבור רש"א תל אביב אשר אני נמצא בפיקוחה, וכמובן עבור כל אלו ששואלים את עצמם שאלות של אחרי השחרור.

אני רוצה להעביר מסר לכל אלו הנמצאים כמוני בין המאסר לחופש. בין החלומות הגדולים למציאות. בין העבר, ההווה והעתיד. אסירים לשעבר המתמודדים כל יום עם "דלתות סגורות" שהעולם סוגר בפנינו על היותנו מי שאנחנו, מי שהיינו - אסירים.

אחים, אסור לאבד תקווה! אל תוותרו על החלומות. כל מכשול שיבוא ראו בו אתגר ושימו לכם למטרה לעבור אותו. אחרי כל דלת שתיטרק תיפתח דלת אחרת.

אני התחלתי את הצעדים הראשונים שלי בתמיכתו של הצוות המסור ברש"א תל אביב, צוות שמטרתו ומהותו היא אחת - לשקם אותנו.

הבסיס לשיקום אמתי מתחיל באהבה הטהורה ללא תנאים של המשפחות שלנו, שעבורן אנחנו בניס, אחים, דודים יקרים - אנשים נורמאליים.

לצד האנשים השבויים בסטיגמת האסיר, אלו שאינם יכולים לראות בנו דבר מעבר לתווית, אני מודה לאל מדי יום שישנם אנשים אחרים, שלמרות העבר ואולי בזכותו רואים בנו חומר אנושי ראוי ואפילו פוטנציאל הצלחה, ומוכנים לעשות את ה-leap of faith ולתת את הצי'אנס. זה כל מה שבעצם צריך - אמון והזדמנות אמיתית.

כל אחד מאיתנו עבר את הדרך שלו. אני מאמין שהפיק ממנה לקחים. למד, הפנים, התחשל, נפל וקם.

עכשיו הבחירה בידינו. מה לעשות עם החיים שאחרי.

למרות הקשיים שבדרך ולמרות שלפעמים תתגב מחשבה של ייאוש, אל תשכחו שיש הרבה אהבה מסביב והיאחזו תמיד בתקווה ובאמונה שמחר יהיה טוב יותר.

הקיפו את עצמכם במעגל תמיכה שירים אתכם, שיאמין, שיחזק אתכם, שישמח אתכם, שיעודד ושיאהב.

ועבור כל אלו שמסתכלים עלינו מהצד, אבקש רק דבר אחד. תנו צ'אנס לאנשים כמונו ואל תסגרו לנו דלתות. היום זה אני, מחר זה יכול להיות הבן, האח או האבא שלכם.

תודה ואהבה לכל צוות רש"א בתל אביב.

א.ש.

מועדות (רצידיביזם)

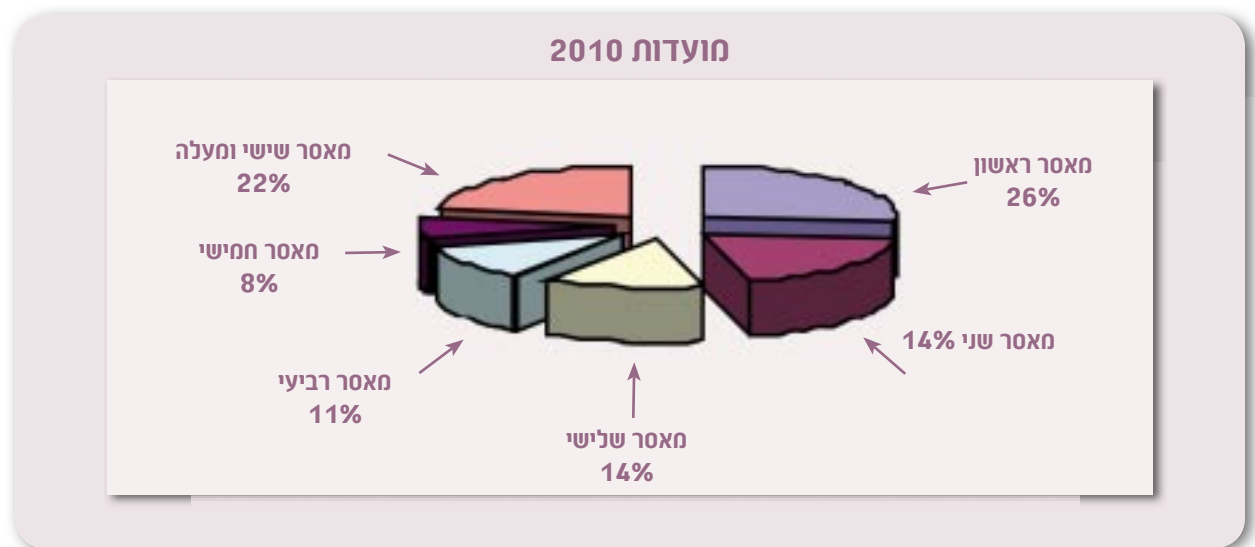
קיימת בעייתיות מסוימת בבחינת הנתונים בנושא מועדות של אסירים במישור ההשוואתי, מאחר שהבדיקות במדינות השונות ובישראל נעשות באופן שונה. בישראל, עד היום בדיקת אחוז המועדות נעשתה על מרחק כל חייו של האסיר, לעומת בדיקות מעקב לאורך שנים ספורות הנהוגות ברחבי העולם. בשנה האחרונה התפרסמו נתונים של מחלקת המחקר של שב"ס, שבדקה מועדות במהלך תקופה של 5 שנים (2004-2009). כמו כן, שב"ס ואוניברסיטת ת"א עמלים בימים אלו על פיתוח מודל חיזוי שיאפשר חיזוי של מועדות על פי משתנים שונים. על כל פנים, מדובר בנושא הדורש בחינה ובדיקה.

טבלה 42: מספר אסירים לפי מספר המאסרים - נתוני שב"ס

מספר מאסרים	מספר אסירים	אחוזים
מאסר ראשון	2,010	27%
מאסר שני	1,424	19%
מאסר שלישי	986	13.5%
מאסר רביעי	762	10.5%
מאסר חמישי	549	7.5%
מאסר שישי ומעלה	1,662	22.5%
סה"כ	7,393	100%

27% מהאסירים בשנת 2010 (בנקודת זמן) ריצו מאסר ראשון ו-73% ריצו מאסר שני ויותר. נתון זה מבטא מגמת עליה באחוזי המועדות, שקיימת בשנים האחרונות במדינת ישראל. כיום עומד אחוז המועדות בישראל על 63%.

תרשים 18: התפלגות אסירים לפי מספר מאסרים

טבלה 43: התפלגות מספר מאסרים של אסירים המטופלים בקהילה

מספר המאסר	השלים חוזה טיפולי	חזר לפלילים / הפר תנאי שחרור/ עזב ביזמתו	סה"כ	% מהאסירים המטופלים ברש"א בקהילה	% אסירים בבית הסוהר	% משלמי טפול מתוך סה"כ
מאסר ראשון	393	127	520	45.6	26	76
מאסר שני	160	85	245	21.5	19	65
מאסר שלישי	88	55	143	37.7	14	62
מאסר רביעי ויותר	117	115	232	20.3	59	50
סה"כ	758	382	1140			66

מהנתונים עולה כי אסירים שהשתלבו בתוכניות שיקום בפיקוח רש"אי בתום מאסר ראשון, הצליחו להשלים בהצלחה את תוכנית השיקום בהשוואה לאסירים המטופלים בתום מאסרים רבים יותר.

טבלה מס' 44: מועדות בתכניות השיקום בפיקוח הרשות לשיקום האסיר

מסגרת הטיפול	N - מספר המפוקחים שנבדקו במחקר	מועדות בתכניות שיקום בפיקוח רש"א	תקופת מעקב לאחר תום תקופת הפיקוח
קהילה *	1,286	16% חזרו למאסר	3 שנים
הוסטל *	120	10% חזרו למאסר	5 שנים

הנתונים בטבלה לקוחים מהמחקרים הבאים:

- סקר פיקוח בקהילה (2004) מאת פרץ קרנות ואבי דיאמנט, בהוצאת הרשות לשיקום האסיר.
- שיקום האסיר המשוחרר בקהילה (2005) מאת מנחם אמיר, מנחם הורוביץ ובלהה שגיב, בהוצאת האוניברסיטה העברית בירושלים.
- סקר מעקב הוסטלים (2006) מאת אבי דיאמנט ופרץ קרנות, בהוצאת הרשות לשיקום האסיר.

טבלה 45: ממוצעי מועדות

תקופת מעקב לאחר סיום תקופת הפיקוח	אחוזי מועדות	ממוצע ארצי
כל החיים	63% חזרו למאסר (ע"פ נתוני שב"ס)	שב"ס
5 שנים	43.5% חזרו למאסר	שב"ס
5 שנים	40% חזרו למאסר	OECD - ארגון המדינות המפותחות

לפי נתוני שב"ס אחוזי המועדות בישראל הם 63% (אחוזי המועדות הוסקו מבדיקה לאורך כל חייו של האסיר), לעומת 40% מועדות שהציג ארגון המדינות המפותחות OECD. בדיקה של מחלקת המחקר של שב"ס, שבדקה מועדות במהלך תקופה של 5 שנים (2004-2009), מצביעה על 43% מועדות.

מחקר שפרסמה מחלקת תקון ושיקום שלמדינת קליפורניה בשנת 2010, בחן את נושא המועדות (רצידיביזם) בקליפורניה לאורך שנתיים. ממצאי המחקר מצביעים על ירידה של 1.6% בהיקף המועדות, בשל השקעה של כ-250 מיליון דולר בשיקום אסירים ו-350 מיליון דולר בחינוך והשלמת השכלה.

מנתונים שפרסם שירות בתי הסוהר באנגליה בשנת 2011 עולה כי מתוך 83,238 אסירים המרצים את עונשם בבתי הכלא ברחבי אנגליה, כ-55,000 שפוטים למאסר שאורכו פחות מחצי שנה. מאסר קצר הופך את שיקומם של האסירים לכמעט בלתי אפשרי ושיעור הרצידיביזם שלהם גבוה ביותר. אגודת קציני המבחן באנגליה מצאה כי 74% מהאסירים המרצים תקופות מאסר קצרות (פחות מ-12 חודשים), הורשעו שוב בתוך שנתיים משחרורם. אגודת הסוהרים באנגליה יצאה בקריאה לממשלה לבטל את אפשרות הטלת עונשי מאסר בפועל שאורכם קצר מ-12 חודשים. ארגון קציני המבחן וארגוני זכויות האדם באנגליה יצאו בקריאה לבטל את האפשרות להטיל עונשי מאסר בפועל לתקופות קצרות, ולהפנות את המשאבים שייחסכו לפיקוח ושיקום אינטנסיביים של עבריינים אלה בקהילה. עלות הפיקוח והשיקום בקהילה נמוכה לאין שיעור מעלות הכליאה. דובר משרד המשפטים הבריטי הודיע כי משרדו יערוך בקרוב הערכה מחודשת בכל הקשור למדיניות הענישה.

נתונים אלו מדגישים ביתר שאת את חשיבותו הקריטית של התהליך השיקומי והרצף הטיפולי לשיקומו המוצלח של האסיר ולמניעת מועדות.

תחום המחקר המתחדש ומתפתח לאחרונה ברשות לשיקום האסיר מסייע בקביעת אסטרטגיה ארגונית, ומהווה כלי עזר לליווי והערכת תכניות קיימות וחדשות. ניתן להעריך כי הכלי המחקרי יספק למקבלי ההחלטות ברשות לשיקום האסיר אינפורמציה וכלים המבוססים על ידע אמפירי, ויעודד את כלל הארגון לבסס את הפרקטיקה על ידע.

במהלך שנה זו עודדה הרשות לשיקום האסיר עריכת מחקרים אקדמיים במגוון נושאים הרלוונטיים לנושא שיקום האסירים ובני משפחותיהם. מחקרים אלה מהווים תרומה משמעותית הן לידע המקצועי באופן העשוי לשפר ולייעל את השירות והן לידע האקדמי הכללי בתחום.

ועדת המחקר חידשה את פעילותה בראשותה של פרופ' אפרת שהם. ועדת המחקר מורכבת מחוקרים בתחומי מדעי ההתנהגות כגון קרימינולוגיה, עבודה סוציאלית וחינוך, זאת במטרה להביא לידי ביטוי מגוון רחב של דעות ונקודות התייחסות.

ועדת המחקר הגדירה תחומי מחקר חדשניים שאותם הרשות מעוניינת לחקור. תחומי המחקר הופצו בין הסטודנטים לתארים מתקדמים באוניברסיטאות השונות. ניכרת התעניינות רבה של סטודנטים המעוניינים להשתלב מחקרית בתחומי עבודתה של הרשות.

מתחילת השנה פרסה הרשות את חסותה על שני כנסים גדולים בתחומי הקרימינולוגיה. האחד לרגל יובל למכון לקרימינולוגיה באוניברסיטה העברית, והשני הוא יום עיון בנושא אלימות נגד נשים. מאז חידוש הפעילות המחקרית והידוק הקשר עם האקדמיה, מוזמנים תדיר נציגים מעובדי הרשות להרצות בתחום מומחיותם, והם מהווים שגרירים לעבודתה של הרשות לשיקום האסיר.

כיום נערכים בו זמנית כמה מחקרים של חוקרים חיצוניים, ובהם עבודת דוקטורט בתחום ילדי אסירים ומחקר המלווה את מרכז "אבן דרך". מחקר מקיף בנושא תעסוקת אסירים משוחררים שערך פרופ' מנחם אמיר עתיד להתפרסם בקרוב. נוסף על אלו, פורסם השנה מחקר הערכה מקיף על מיזם הפיקוח האלקטרוני לאסירים משוחררים, של צוות המחקר בראשותה של פרופ' אפרת שהם.

כחלק מחזון הרשות לשיקום האסיר הוחלט על תוספת תקציבית משמעותית לתחום המחקר, ועל הרחבתו של התחום ופיתוחו בשנים הבאות.

חברי ועדת המחקר של הרשות לשיקום האסיר:

פרופ' אפרת שהם - המכללה האקדמית אשקלון - יו"ר ועדת המחקר
ד"ר עמלה עינת - המכללה האקדמית תל-חי
ד"ר תומר עינת - המחלקה לקרימינולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר באדי חסייסי - המכון לקרימינולוגיה, האוניברסיטה העברית
ד"ר דרור ולק - ראש מחלקת מחקר, שב"ס
גנ"מ ד"ר יוסי גובר - רמ"ח חטו"ש, שב"ס
ד"ר אורי תימור - המחלקה לקרימינולוגיה, אוניברסיטת בר-אילן
ד"ר יוסי הראל - הרשות למלחמה בסמים
פרופ' אורי ינאי - ביה"ס לעבודה סוציאלית, האוניברסיטה העברית
פרופ' גיורא רהב - ביה"ס לעבודה סוציאלית, אוניברסיטת תל-אביב
פרופ' מנחם אמיר - חוקר ומרצה בתחום הקרימינולוגיה
ד"ר שירלי יהושע - המכללה האקדמית אשקלון
פרופ' דוד וייסברוד - המכון לקרימינולוגיה, האוניברסיטה העברית
מר קוטי צבע - ראש אגף מחקר, משרד הרווחה והשירותים החברתיים
עו"ס רותם אפודי - ראש תחום מחקר ברשות לשיקום האסיר

פיתוח קשרי חוץ ושיתופי פעולה בינלאומיים

הרשות לשיקום האסיר פועלת להרחבת תשתית קשרי החוץ עם מדינות וארגונים בינלאומיים לקידום אינטרסים משותפים וחיזוק מעמדה המקצועי של מדינת ישראל בזירה הבינלאומית בתחום שיקום האסיר.

ביקור עבודה בנושא איזוק אלקטרוני

בפברואר 2010, עפ"י בקשת המשרד לבטחון פנים, יצאה משלחת מקצועית לבחינת נושא האיזוק האלקטרוני במספר מדינות באירופה. במשלחת לקחו חלק בכירים משב"ס, משטרת ישראל, משרד המשפטים וכן מנכ"ל הרשות לשיקום האסיר - ד"ר חיים אילוז-אילון.

בישראל נערך מזה כ-5 שנים פיילוט בנושא איזוק אלקטרוני, אותו מוביל המשרד לבטחון פנים. בפיילוט משתתפים כ-850 איש, מתוכם 90% עצורים, הנמצאים במעצר בית (חלופת מעצר) ו-10% אסירים משוחררים בתקופת פיקוח. הביקור נועד למטרת למידה והיערכות לקראת המרכז להפעלת תוכנית האיזוק האלקטרוני בישראל והסדר נושא האיזוק האלקטרוני בחקיקה. מטרה נוספת לביקור היתה למידה ובחינת הפן הטכנולוגי של האיזוק הקווי מול טכנולוגיות של איזוק באמצעות לוויין (G.P.S) וטלפון סלולארי (G.S.M).

במהלך הביקור סיירה המשלחת בבתי כלא שונים ובמרכזי השליטה והבקרה של תוכניות הפיקוח האלקטרוני בסקוטלנד, אנגליה ושוודיה וכן קיבלה סקירה מלאה על הנעשה בפיילוט. הדיונים נערכו בהשתתפות נציגי משרד המשפטים האחראיים על נושא הפיקוח האלקטרוני, נציגי שירות בתי הסוהר ונציגי שירות המבחן במדינות השונות.

יש לציין כי בניגוד לנעשה בישראל, מרבית המשתתפים בתוכניות האיזוק האלקטרוני, במדינות בהן נערך הביקור, הנם אסירים בפיקוח ולא עצורים. על אף אחוז האסירים הנמוך מקרב מפוקחי האיזוק האלקטרוני בישראל (10% בלבד), הציג ד"ר אילון את הנתונים המצביעים על הצלחת התוכנית בקרב אסירים משוחררים בפיקוח. במחצית השניה של שנת 2010 השתתפה הרשות בפרסום מחקר הערכה בנושא האיזוק האלקטרוני בקרב אסירים משוחררים בפיקוח המעיד על הצלחה רבה של התוכנית בקרב אוכלוסייה זו בישראל.

הכנס השנתי של ארגון בתי הסוהר והתקון העולמי ICPA

באוקטובר 2010 התקיים בבגליה הכנס השנתי ה-12 של ארגון בתי הסוהר והתקון העולמי ICPA. בכנס השתתפו משלחות מכ-75 מדינות ברחבי העולם, החברות בארגון. המשלחת הישראלית כללה נציגים משב"ס, יו"ר ומנכ"ל הרשות לשיקום האסיר, אנשי עסקים ועוד. הכנס עמד בסימן "בניית גשרים" ועסק בשלוש דרגות: בניית גשרים בין המדינות; גשרים בין הכלא לקהילה; הגשרים הבינאישיים בכלא. הכנס, שהתקיים לאורך 6 ימים, כלל הרצאות, פאנלים ומושבים שונים, שנערכו בזמנית בנושאים שונים, העוסקים במגוון פרויקטים וסוגיות הקשורים לכליאה ותקון וההבדלים הקיימים בתחומים אלו בין המדינות השונות והיבשות השונות.

במהלך הכנס העביר מנכ"ל הרשות לשיקום האסיר, ד"ר חיים אילוז-אילון, הרצאה בנושא הרצף הטיפולי-שיקומי מהכלא לקהילה והטיפול ההוליסטי החדשני שפיתחה הרשות לשיקום האסיר בישראל. ההרצאה זכתה להדים חיוביים רבים ונציגים ממדינות רבות ביקשו לשמוע וללמוד עוד על דרכי השיקום הייחודיות שפיתחה הרשות בישראל.

גיוון המשלחת, מבחינת הרכב אנשיה ומגוון התפקידים והגופים שהשתתפו בה, אפשר יצירת דיונים מעמיקים ולמידה פורייה. מדובר בכנס בעל חשיבות מקצועית בינלאומית וקיימת חשיבות רבה להשתתפות קבועה של נציגות של הגורמים המקצועיים בתחום זה בישראל ולשימור ופיתוח קשרים עם נציגי גורמים מקבילים ברחבי העולם לצורך תהליכי למידה והפרייה הדדית.

תחום פניות הציבור

הממונה על פניות הציבור מסייע לאסירים משוחררים בפתרון בעיות ומנסה להקל על מצוקות כלכליות ואישיות, אשר בהן נתקלים מרבית האסירים עם שחרורם: תיקים וחובות בהוצאה לפועל (חובות לחברות הסלולרי וכד') ובמרכז לגביית קנסות (קנסות תעבורה/עירייה, קנסות שהטילו בתי המשפט וכד'); חובות לתשלומי מזונות ותשלומים שוטפים למוסד לביטוח לאומי; תשלומי משכנתא וחובות שונים לבנקים, וצווי פינוי מהבית מהבנקים למשכנתאות ומגופי אכלוס (עמידר, חלד, שקמונה, פרזות, חלמיש); הממונה על פניות הציבור מתאם, מתווך ומקשר בין האסיר המשוחרר והגופים שלעזרתם הוא זקוק. באופן זה מסייע הממונה על פניות הציבור לאסיר המשוחרר בקבלת סיוע בשכ"ד ממשדד השיכון ובקבלת סיוע משפטי ממשדד המשפטים, ומסייע בפתרון בעיות ומצוקות נוספות שבהן נתקלים אסירים משוחררים.

הטיפול נעשה באמצעות פנייה למשרדי הממשלה ולגופים רלוונטיים נוספים ויצירת מערכים של שיתופי פעולה, הסכמים והסדרים לקבלת סיוע כזה או אחר ולהקלות בתשלום החובות ובפריסת התשלומים. בנוסף, נעשית פנייה אישית לגבי כל אסיר ואסיר בהתאם למצבו ולחובות שצבר מול הגופים השונים, בניסיון לרתום את הגופים השונים לתהליך השיקום של האסיר המשוחרר ולנסות להקל מעט את מצוקותיו, על מנת שיוכל להתמיד בתהליך השיקום ולסגל לעצמו אורח חיים נורמטיבי.

במחצית השנייה של שנת 2010 טיפל ממונה התחום על 50 פניות, והצפי הוא לכ-200 פניות בשנה.

תקציב הרשות לשיקום האסיר

טבלה 46: תקציב 2010 - תכנון חול ביצוע (לא מבוקר)

השוואת ביצוע לתקציב

1-12.2010

לא מבוקר

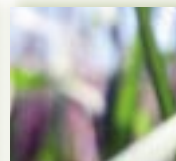
%	סה"כ הוצאות	סה"כ	תקבולים	תקציב שנתי		
1-12.10	1-12.10		והתאמות			
שקלים חדשים						
						.1
מטה מקצועי-ניהולי						
100%	1,337,703	1,335,000	335,000	1,000,000	מטה מקצועי-ניהולי	101
100%	219,696	220,000	120,000	100,000	מתאמת ועדות שחרורים	102
100%	1,557,399	1,555,000	455,000	1,100,000		
100%	925,469	925,000	125,000	800,000	יועצים בבתי כלא	.2
						.3
קהילה						
100%	925,469	925,000	125,000	800,000	יועצי רש"א בקהילה	301
100%	1,535,438	1,534,000	170,000	1,364,000	טיפול בקהילה	302
100%	1,060,512	1,065,515	465,515	600,000	שיקום וליווי תעסוקתי	303
99%	242,965	245,000	245,000	0	חונכות ילדי אסירים	304
22%	1,116	5,000		5,000	התנדבות	305
100%	1,197,055	1,200,000	300,000	900,000	מרכזי יעוץ מחוזיים	306
100%	4,962,555	4,974,515	1,305,515	3,669,000		
100%	4,712,068	4,715,813	1,935,813	2,780,000	הוסטלים	.4
100%	600,000	600,000	600,000	0	פיקוח אלקטרוני	.5
100%	1,070,424	1,067,600	267,600	800,000	שיקום תורני	.6
						.7
תחום שיקום נשים						
100%	720,533	720,000	70,000	650,000	מרכז טיפול תעסוקתי-תל"מ	701
100%	1,018,564	1,018,416	218,416	800,000	הוסטל נשים ואימהות	702
100%	922,114	921,199	571,199	350,000	פרויקט אימהות וילדיהן	703
100%	67,025	67,025	67,025	0	פרויקט הג"ל	704
99%	83,864	85,000	85,000	0	נשים שורדות זנות	705
100%	2,812,100	2,811,640	1,011,640	1,800,000		
						.8
תחום נוער						
96%	334,584	350,000		350,000	שיקום נוער	801
100%	1,078,867	1,077,225	927,225	150,000	אבן דרך	802
99%	1,413,451	1,427,225	927,225	500,000		
						.9
מיחשוב, פרסומים ומשאבי אנוש						
100%	298,902	300,000	80,000	220,000	מיחשוב, הסברה וקשרי חוץ	901
100%	253,757	255,000	175,000	80,000	פיתוח משאבי אנוש	902
100%	552,659	555,000	255,000	300,000		

	סה"כ הוצאות	סה"כ	תקבולים	תקציב שנתי		
%	1-12.10	1-12.10	והתאמות			
שקלים חדשים						
					מטה ומינהל	.10
100%	2,123,336	2,119,182	519,182	1,600,000	משכורות ונלוות - מינהל	1001
99%	367,901	370,000	70,000	300,000	דמי שכירות משרדי הנהלה	1002
100%	1,218,998	1,215,000	815,000	400,000	תפעול שוטף ותגבור ארגוני	1003
100%	3,710,235	3,704,182	1,404,182	2,300,000		
52%	15,519	30,000		30,000	מימון	.11
99.9%	22,331,879	22,365,975	8,286,975	14,079,000	סה"כ	

התקציב הממשלתי של הרשות לשיקום האסיר עומד מזה למעלה מעשור על כ-14 מליון ₪ בלבד. בשנת 2010 הסתכמה פעילות הרשות בסך של 22.3 מיליון ₪. גם היקף פעילות זה אינו מספק מענה לחלק נכבד מאוכלוסיית היעד לה מחוייבת הרשות עפ"י החוק, הן בקהילה והן מחוץ לה.

בהשוואת ביצוע לתקציב (לפני בקרת רואה חשבון) ניתן לראות שהרשות עמדה בביצוע התקציב ב-99.9%. התקציב הוא כלי המבטא את מדיניות הרשות לשיקום האסיר. לפי מדיניות זו רובו של התקציב (כ-83%) מיועד לפעילות שטח ישירה לטובת שיקום האסירים. שאר התקציב (כ-17%) מיועד להפעלת המטה, למינהל ולצרכים ארגוניים.

- בשנת 2010 טיפלה הרשות לשיקום האסיר ב-4,557 אסירים משוחררים ובני משפחה, לעומת 4,007 בשנת העבודה 2008 ו-3,969 בשנת 2006. זוהי עלייה של כ-12% במספר המטופלים בקהילה ובמסגרות המיוחדות של הרשות לשיקום האסיר.
- 7,350 אסירים השתחררו ממאסר (לאחר ריצוי עונש מלא או קיצור מאסר) במהלך 2010. מתוכם הגיעו כ-2,000 אסירים (27%) לתכניות השיקום השונות של הרשות לשיקום האסיר. שאר האסירים המשוחררים המטופלים (1,126) הם אסירים שהמשיכו טיפול משנת 2009. כלומר 73% מכלל האסירים המשוחררים אינם מגיעים לטיפול, לרוב עקב מחסור בתקציבים של הרשות לשיקום האסיר.
- הרשות לשיקום האסיר, באמצעות רכזי שיקום האסיר בקהילה ועובדי רווחה אחרים בקהילה, טיפלה בשנת 2008 ב-3,595 אסירים משוחררים ובני משפחה, לעומת 2,993 בשנת 2008.
- בשנים 2008-2009 חלה עלייה של 4% בכמות האסירים בבתי הכלא. בשנת 2010 נעצרה מגמה זו ולא חלה כל עלייה.
- שיעור הפשיעה בקרב האוכלוסייה הערבית עלה ב-12.1% בשנים 2008-2010.
- בערים המעורבות של יהודים וערבים וביישובים הערביים המבודדים המצויים בקרבה ליישובים יהודיים גדולים נמצא אחוז אסירים גבוה ביחס לאוכלוסייה (כ-4 פרומיל). בקרב האוכלוסייה הערבית מטופלים כ-350 אסירים משוחררים.
- ביישובים הערביים העירוניים הגדולים (אום אל פחם, נצרת, שפרעם וכד') נמצא אחוז גבוה במקצת של אסירים משוחררים (1.5 פרומיל) ביחס ליישובים היהודיים (1.3 פרומיל).
- העבירות השכיחות בקרב אסירים בישראל הינן עבירות אלימות, עבירות כלפי חיי אדם, רכוש, סחר בסמים ומין.
- 49.4% מכלל האסירים שאובחנו ע"י יועצי רש"א בבתי הכלא, הופנו על ידם לתכניות שיקום בפיקוח בקהילה. 20% מכלל האסירים שאובחנו ע"י יועצי רש"א בבתי הכלא, הופנו לתכניות שיקום חוץ-קהילתיות.
- למטופל ללא מערכת תמיכה משפחתית, סיכוי גבוה יותר לנשירה (42%) מתכנית שיקום בקהילה, מאשר מטופל שלו מערכת תמיכה משפחתית בריאה (28%).
- כ-70% מהמטופלים בתכניות השיקום בקהילה של הרשות לשיקום האסיר מסיימים את התכנית בהצלחה.
- אחוז האסירים המסיימים תוכנית שיקום בפיקוח בהצלחה בתום מאסר ראשון, גבוה מאחוז המסיימים בהצלחה שריצו יותר ממאסר אחד. יש לציין כי במסגרת השיקום האינטנסיבי בהוסטלים של הרשות, אליו מופנים בעיקר אסירים שריצו יותר ממאסר אחד, אחוז המסיימים בהצלחה גבוהה יותר.
- כ-65% מכלל המטופלים בקהילה טופלו בתכניות טיפול ארוכות טווח. טיפול ארוך טווח מהווה גורם מכריע במניעת חזרתיות (רצידיביזם).
- בעשור האחרון, מייחסת הרשות לשיקום האסיר חשיבות מרובה לשיקום של צעירים, בעלי מספר מאסרים מועט, אשר הסיכוי להצלחתם בטיפול רב. זאת מעבר לטיפול באוכלוסיית האסירים הרצידיביסטים המבוגרים יותר ובעלי המשפחות.
- יועצי הרשות לשיקום האסיר בבתי הכלא אבחנו בשנת 2010 4,005 אסירים, לעומת 3,364 אסירים בשנת 2008.
- 62.2% מכלל האסירים שאובחנו ע"י יועצי רש"א בכלא בשנת 2010, הופנו לתכניות שיקום שונות (לעומת 54% בשנת 2006).
- כ-70% מהמופנים לתכניות שיקום בקהילה הופנו לתכניות הכוללות תנאי פיקוח.

- 61.3% מכלל המופנים לתכניות שיקום בפיקוח בקהילה נמצאו מתאימים לשיקום בקהילה ונבנו עבורם תוכניות שיקום. (זאת לעומת 51.6% בשנת 2008, ו-42.9% בשנת 2005)
- 93% מתוכניות השיקום של הרשות לשיקום האסיר התקבלו ע"י ועדת השחרורים והועדה שחררה בשחרור מוקדם את האסירים בהתאם לתנאים אלו. נתון זה מצביע על האמון, המקצועיות וזכות הבכורה שמייחסת וועדת השחרורים לרשות לשיקום האסיר ולעובדיה.
- בשנת 2010 נתנו יועצי התעסוקה של הרשות לשיקום האסיר מענה ל-909 אסירים משוחררים. זאת מדובר בעליה של 50% לעומת שנת 2008 בה נתנו יועצי התעסוקה מענה ל-611 אסירים.
- במסגרת ההוסטלים של הרשות לשיקום האסיר טופלו בשנת 2010 331 אסירים משוחררים וכ-40 בני משפחה. בהכללה ניתן לומר כי האסיר המטופל בהוסטל מאופיין, לרוב, בהיעדר מערכת יחסים זוגית מסודרת, בגיל +40, בעל נסיון טיפולי קודם ולאחר יותר מ-4 מאסרים.
- בשנת 2010 טופלו 435 ילדי אסירים בתכנית חונכות ילדי אסירים (בשיתוף פר"ח).

סיכום

הרשות לשיקום האסיר מציגה בדו"ח זה את עשייתה הרחבה למען שיקום אסירים במדינת ישראל. זאת על אף חוסר הודאות ובמסגרת התקציב הזעום בו היא פועלת זה למעלה מעשור.

הממצאים המובאים בדו"ח מצביעים על גידול משמעותי במתן מענים שיקומיים, הוליסטיים וחדשניים, המקיפים את כל תחומי חייו של האסיר המשוחרר ובני משפחתו.

לאור ההבטחות וההסכמים להגדלה ניכרת של תקציב הרשות, שהושגו בין הרשות לשיקום האסיר, משרד הרווחה ומשרד האוצר, שמה לה הרשות למטרה לצמצם את אחוזי המועדות ולספק מענה שיקומי הולם ומותאם לכלל האסירים המשוחררים בישראל, על מנת לשלבו כאזרח נורמטיבי בחברה.

